De smidsgezel van Utrecht

Hendrik Jan van Lummel

bron
Hendrik Jan van Lummel, *De smidsgezel van Utrecht*. Kemink en zoon, Utrecht z.j. [1865]

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/lumm001smid01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

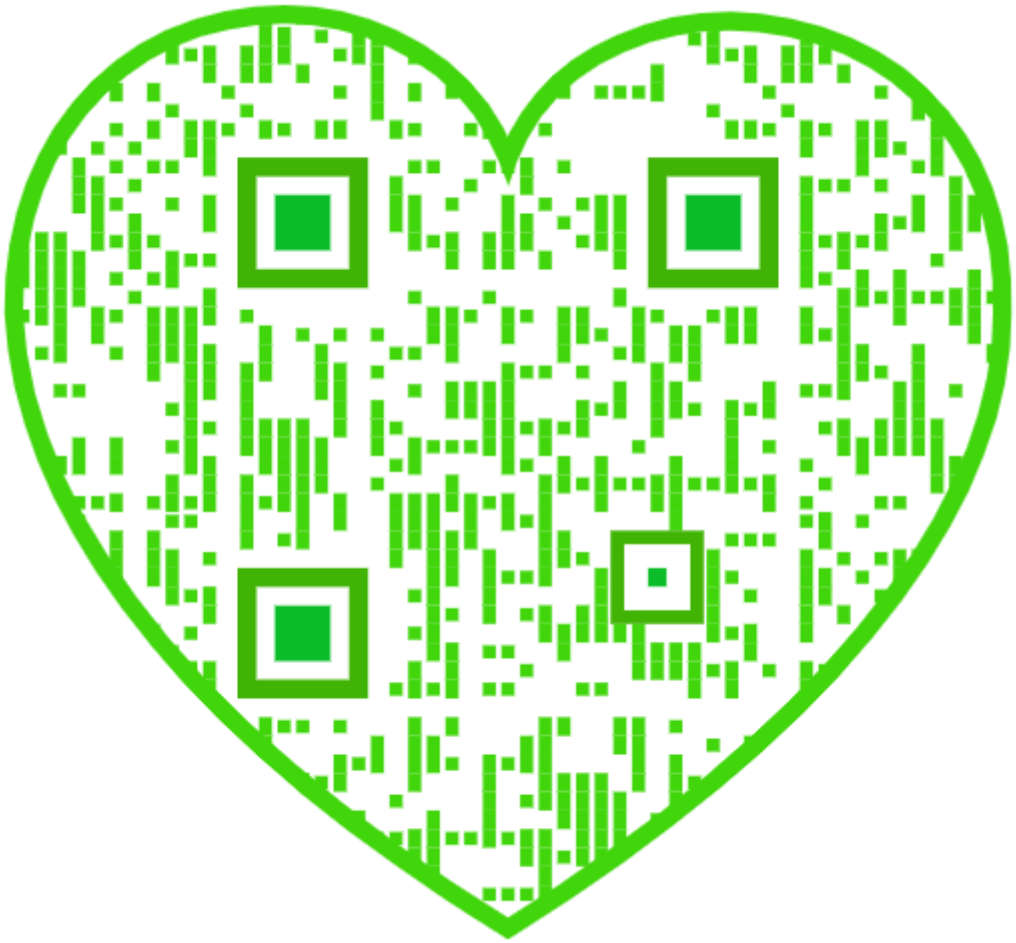

IV

Hendrik Jan van Lummel, ***De smidsgezel van Utrecht***

Voorberigt.

De Geschiedenis der Kerkhervorming in Utrecht beslaat meer dan eene merkwaardige bladzijde in de Geschiedenis des Vaderlands.

Zij kenmerkt zich door bijzondere omstandigheden en verkrijgt daardoor een eigenaardig karakter.

Dit karakter in den vorm van een verhaal voor jonge lieden voor te stellen was de bedoeling van den Schrijver.

Hij heeft daarbij getracht, zich, wat de feiten aangaat, zoo getrouw mogelijk aan de Historie te houden, en de inkleeding te gebruiken om de zeden en gewoonten van dien tijd te doen kennen.

Mogt het blijken, dat hij in deze proeve eenigermate geslaagd is, dan hoopt hij het vervolg dezer belangrijke geschiedenis op gelijke wijze te behandelen.

Met den wensch, dat ook door dezen arbeid iets bijgedragen worde tot de bevordering der kennis van de kerkelijke geschiedenis van Nederland onder jonge lieden en met de hoop op eene verschoonende beoordeeling, biedt hij deze bladen den lezers aan.

v. L.

Eerste hoofdstuk.
Een gesprek in huis.

Nu begin ik mij wezentlijk ongerust te maken over Aart, lieve Man! De avondklok van het Bartholomeus-Gasthuis heeft al geluid en nog is hij niet te huis. o, Als hij wist, welk een angst ik gedurig over hem heb, hij zou wel te huis blijven. Och was hij maar te huis. - Zoo klaagde moeder Cozijnse, terwijl zij in angstige bezorgdheid over het lot van haren zoon, wel het spinrokken in de hand hield, maar het spinnen vergat.

Kom, kom! - antwoordde vader Cozijnse, gij maakt u ook altijd ongerust. Hij is immers wel eens meer wat laat uitgebleven, maar toch altijd weder te huis gekomen. Wij hebben hem, nog geen enkelen nacht gemist. Hij zal ook niet in zeven slooten te gelijk loopen. Hij is jong en sterk. Hij heeft goede oogen in het hoofd en fiksche armen aan het lijf, en wat meer is, hij heeft een opregt en vroom gemoed. Dit zeggende naderde hij moeder Cozijnse en drukte haar eene kus op het voorhoofd, alsof hij zeggen wilde, dat heeft hij mede aan uwe opvoeding te danken.

Ja, lieve Man! hij heeft een opregt en vroom gemoed; dat juist is het, wat mij zoo verdrietig maakt. Hebt ge niet bespeurd, hoe zonderling hij in de laatste dagen geworden is. Vroeger ging hij elken morgen trouw ter misse met mij; maar in geen vier weken heeft hij een' voet in de kerk gezet. In plaats van getrouw zijne pligten in dit opzigt te vervullen, gaat hij buiten de stad, om dingen te hooren, die niet goed zijn. Nog in deze week is er een plakkaat van de Landvoogdesse afgelezen, waarbij het bijwonen van predikatiën over de nieuwe leer ten strengste verboden werd. En toch doet hij het.

Ja, moedertje, dat is eene zware zake, merkte vader aan. Gij weet toch wel, dat wij, burgers van Utrecht, eeuwen lang den naam gedragen hebben van ‘Vrije mannen Stichts van Utrecht.’ Zie, als dat onze naam is, dan moet dat ook onze daad zijn en, zoolang wij ons niet bezondigen tegen de wetten van ons Bisdom en tegen de wetten van den Heere God, meen ik, dat wij mogen doen, wat wij denken, dat goed en regt is. Is Aart in deze maand dan zoo slecht geworden? Hij heeft niet gedaan, wat het plakkaat hem gebood; maar is hij niet ijverig en getrouw geweest voor u en voor mij. Is hij ooit uitgegaan, zonder ons verlof daartoe te vragen? Heeft hij zijn werk verzuimd, of was hij met de andere jongelieden in het bierhuis of wierp hij met de teerlingen om vuil gewin? Is het niet, alsof hij in die laatste weken ernstiger en ook nog ijveriger geworden is?

Alles waar, lieve man! maar... maar...?

Nu vrouwke! wat, maar? Heb ik de waarheid niet gesproken? Hebt ge Aart ooit beter gekend, dan tegenwoordig? Zeg eens; hoe komt het dan, dat u dikwerf de tranen in de oogen staan, als hij het avondgebed doet?

't Is juist zijn bidden, lieve Man, dat mij zoo ongerust

maakt. Hebt gij wel opgemerkt, dat hij altijd nalaat, om het teeken des kruises te maken? Hebt gij niet gemerkt, dat hij, toen de laatste processie gehouden werd, niet mede ging, maar in den winkel bleef arbeiden, zeggende, dat dit vrij wat nuttiger was, dan eenige uren langs de straat te slenteren en afgoderij te bedrijven? Dat weet ge toch, zoo we] als ik. En gij weet ook, dat de processie door de Geestelijkheid geboden was en dat hij er bij had moeten zijn.

Ja, moedertje; maar ik weet ook, dat wij aan Jonker van Vronesteyn beloofd hadden, dat de jagtmessen den volgenden dag gereed zouden zijn, en dat ik er niets aan doen kon, met mijn' zwerenden vinger, en dat Aart den geheelen nacht door aan het werk gebleven is, om te maken, dat wij ons gegeven woord aan den Jonker gestand zouden kunnen doen, opdat wij hem niet als klant zouden verliezen. Zie moedertje, daar hebt gij zoo geen verstand van, dat is werkmans trouw, en ik weet zeker, dat de Deken van ons Smede-gild hem om die daad prijzen zou, als hij wist, wat hij gedaan had. En wat zijn uitgaan betreft; hij gaat nooit tot onze schade; want altijd werkt hij van te voren zooveel af, dat hij meer over verdiend heeft, dan het verlies van éénen dag zou kunnen bedragen. En, werken kan hij, dat verzeker ik u; ik ben trotsch op zulk een' jongen. Waar zijn er, die den voorhamer en de vijl beter hanteeren dan hij? Wat een helder oog en wat een juisten blik heeft hij in het ambacht! En daarbij zoo nederig. Altijd denkt hij, dat een ander het beter kan doen, dan hij. Al voor een jaar zou hij van gezel meester hebben kunnen worden; want elk stuk, dat hij afwerkt, kan voor een' meesterproef gelden; maar neen! hij zegt nog maar altijd; ik ben nog te jong; ik heb nog te weinig ervaring en moet nog heel wat leeren, voor ik mij als baas durf uitgeven.

En wat aangaat het maken van het teeken des kruises, zoo als gij zegt, dat doet hij niet. Maar zou *dat* het bidden zijn? 't Komt mij zoo voor, lieve Machteld, dat dit zaken zijn, die het hart aangaan. Daarover moet ieder voor zich zelven oordeelen. 't Is nog zoo lang niet geleden, dat ik van een' devoten Minrebroeder gelezen heb, die zeide: dat men wel bidden kon, zonder een kruis te slaan en zonder de handen de vouwen; dat God de Heer niet naar de handen van den biddende maar naar zijn hart zag. Zie ik kan het verdragen, dat men ons schot en lot laat opbrengen aan het land, maar dat men den baas wil spelen over ons hart, dat mag er bij mij maar niet in; en ik heb bijna besloten om bij eene volgende gelegenheid eens met Aart mede te gaan, om eens juist te weten, wat daar gesproken wordt. De jongen is veel te goed om iets te kunnen gaan hooren, dat inderdaad slecht zijn zou.

Doe dat niet, lieve Man! Tracht Aart liever terug te houden van het bezoeken van dergelijke bijeenkomsten. Maar ga gij er niet heen. Ik bid het u. Gij stelt uw geheele bestaan in de waagschaal; de klanten zullen allen verloopen en wij hebben allen kans om arm te worden en uw goede naam zou er bij lijden. Daarenboven, gij weet, dat de Landvoogdesse het ten strengste heeft verboden.

De Landvoogdesse, de Landvoogdesse,... bromde baas Cozijnse tusschen de tanden. Hoor eens, vrouwke, alles goed en wel, maar de Landvoogdesse zal toch niet zooveel over een vrij Utrechtsch burger te zeggen hebben, dat hij met God en met eere niet zou mogen staan en gaan, waar hij wilde. Ik zeg het nog eens. De Staten mogen mij zeggen: zooveel en zooveel moet gij betalen en tot een penning toe, zal ik het opbrengen; maar.... zij moeten mij van het lijf blijven

en de Landvoogdesse ook. Laten zij mij straffen, als zij willen; maar laten zij oppassen, dat zij het niet onregtvaardig doen. Daar zijn nog meer Stichtsche mannen, die er over denken, zoo als ik. Al staat daar op het St. Catrijne-veld, dat groote blokhuis; als ze aan onze keuren en privelegiën raken, dan zal het Stichtsche Smede-gild nog eens toonen, dat het ook wat te zeggen heeft!

Maar Egbert! waar moet dat heen! Spreek toch wat zacht. Hoe ligt kon iemand u hooren en dan... wie weet wat er dan gebeurde, als ge zoo spreekt over de Heeren Staten en over de Landvoogdesse.

Ja Machteld! dat is waar; zoo verre is het met ons gekomen, dat we vreezen moeten om te spreken. O, als ik er aan denk, wat onze vrije Bisschopsstad verloren heeft, dan wordt het mij wat warm daar binnen; een vrij burger mag in zijn eigen huis niet meer zeggen, wat hij denkt. Alsof het niet genoeg is, dat men een kasteel gebouwd heeft, waarvan de kanonnen tegen de stad en tegen de burgerij gerigt zijn, zoo spot men nog met ons en noemt dit ‘Vredenburch.’ Lieve vrede waarlijk. Als men alle man het hoofd voor de voeten legt, dan zal er wel volkomen vrede zijn; dan spreekt niemand tegen. Maar dan is er ook geen regt meer en waar geen regt is, is geene vrijheid, en waar geene vrijheid is, daar is geen leven. En dan, dan nog dat zoogenaamde ‘Geestelijk recht’ de Inquisitie; wie heeft die hier gebragt? Is dat eene vaderlandsche regtbank. Is onze Bisschop, die nu al sedert zeven jaar Aartsbisschop is, niet in staat om zelf de geestelijke belangen van zijne onderdanen te behartigen? Neen, vreemdelingen moeten dat doen; mannen, die onze regten en onze keuren niet kennen en die ons dwingen willen in alles naar hunne pijpen te dansen. Maar 't zal niet

gebeuren. Zoolang de Utrechtenaars nog armen aan 't lijf hebben, zullen zij zich tegen elke onderdrukking verzetten. Wij hebben ons al zoo lang stil gehouden. 't Is eindelijk lang genoeg. Eens moet er een einde aan komen. 't Koste wat het wille. Niet te mogen denken, zoo als men wil; 't is de bespottelijkheid zelve. Ze kunnen toch mijne hersenen niet in boeijen sluiten en mijnen mond ook niet! -

Lieve Egbert! wees toch bedaard! Men heeft u immers in geen enkel opzigt leed gedaan. Wees nu rustig en laat mij, terwijl ik op onzen Aart wacht, wat in mijn gebede-boekske lezen. Ga gij te bed. Ge hebt den ganschen dag zoo hard gewerkt; ge moogt nu wel wat rust nemen.

Hoe waar nu dit laatste ook zijn mogt, vader Egbert had geen' lust, om aan het verzoek gevolg te geven. En wel om twee redenen. Vooreerst was hij toch ook wel een weinig ongerust over het uitblijven van Aart. 't Was tien ure in den avond. In die dagen diep in den nacht. Aart was altijd gewoon op zijnen tijd te huis te zijn. Negen ure was het laatste klokje. Nu had hij alleen verlof verzocht om uit te gaan, om eene preek te gaan hooren, zonder te zeggen waarheen. Men verzweeg veiligheidshalve dikwijls de plaats der prediking om door de handlangers der Inquisitie niet overvallen te worden; en zij, die de predikatie gingen bijwonen, wisten zelven soms niet, waar die zou plaats vinden. Er werd alleen gezegd: ga tegen dien tijd, die poort uit; men vond elkander dan buiten de poort en onder geleide van eenen gids, ging men niet zelden vijf, zes, zeven uren ver ter preek. Ditmaal was er gezegd: buiten de Tolsteegpoort. Maar de plaats waar, was onbekend. Vader Egbert wenschte dit te weten en wilde daarom liever wachten, tot Aart te huis was. Maar er was nog eene tweede oorzaak. Jonker Gerrit van

Renesse, een Utrechtsch edelman van dien tijd, altijd rijk en lustig levende, ook al bezat hij geene middelen om dit te doen; een vrolijke, snedige gast; die de ‘nieuwe leer’ toegedaan was, omdat hij meende, daarin eene goede gelegenheid te vinden, om de monniken en paters te plagen en om te toonen, dat hij zich aan het gebod der Landvoogdesse niet stoorde; deze Jonker van Renesse was bij Baas Cozijnse in de werkplaats geweest, en had vader Cozijnse voorgesteld om eens met hem ter preek te gaan te IJsselstein. Dat was slechts een paar uren van Utrecht; men kon er op eenen namiddag of avond heen wandelen. Dit voorstel was vader Egbert wat raauw op het hart gevallen. Hij kon zich niet begrijpen, hoe iemand er aan komen kon, om te denken, dat hij ook, al ware het dan nog zoo weinig, geneigdheid had, voor hetgene men thans algemeen als ‘ketterije’ beschouwde. Om deze reden en ook omdat hij wel wat bevreesd was, dat hij daardoor klanten zou verliezen, had hij den Jonker dit rondweg afgeslagen. Deze liet zich zoo gemakkelijk niet afwijzen, maar vraagde naar de reden, waarom hij het niet doen wilde. En vader Egbert, die in zijne goede eenvoudigheid de gewoonte had, om de waarheid te zeggen, antwoordde: ik ben geen ketter en ik behoud gaarne mijne klanten. Nu was Jonker van Renesse aan het verhalen gegaan. Volgens hem waren de beste klanten van baas Cozijnse allen de ‘ketterije’ toegedaan. Hij noemde de edellieden van Bongaerd, van Vronesteyn, Huchtenbroeck, Uiteneng, Zuylen van Nyeveld en zelfs den Domheer Kornelis van Nyenrode onder de begunstigers der openbare preek en vroeg hem, of dit nu zulk gemeen slag van volk was, dat men daarmede niet in gezelschap zijn kon? Baas Cozijnse kon hierop niet veel antwoorden en zweeg dus wijselijk. Maar Jonker van Renesse was

nog niet te vrede. Angst voor de Landvoogdesse en voor hare plakkaten behoefde men, volgens hem, volstrekt niet te hebben, om de eenvoudige reden, dat de Landvoogdes zelve in angst, zat. Om dit te bewijzen, verhaalde Renesse, met al de welbespraaktheid, die de groote ingenomenheid met eene zaak aan iemand geven kan, dat hij op den morgen van den 5^{en} April van dat jaar in gezelschap van wel 300 edellieden, onder het oorverdoovend gejuich van het volk naar het oude hertogelijke paleis van Brabant in Brussel gegaan was, om der Landvoogdesse een smeekschrift te overhandigen, ten einde haar te verzoeken om bij den Koning te bewerken, dat de plakkaten tegen de ketters zouden worden ingetrokken en dat zij de Inquisitie zou schorsen. Dat de Landvoogdes zigtbaar verlegen en ontroerd was en naauwelijks had kunnen antwoorden op het haar gedane verzoek. Dat hare angst ook na het vertrek der Edelen niet geweken was, en dat een der aanwezige leden van den Raad van State, Barlaymont, toen tot haar gezegd had: Mevrouw, laat u niet verschrikken door deze bedelaars! Als mijn raad gevolgd werd, zou ik hun met stokslagen het antwoord geven! Dat dit den Edellieden ter oore was gekomen en dat zij den spotnaam ‘geuzen,’ dien Barlaymont in het Fransch gebruikt had, zich als partijnaam gekozen hadden. Dat zij zich voortaan door eene bijzondere kleeding en door een houten bedelnapje of zilveren penning zouden kenbaar maken. Renesse liet Cozijnse zulk een' ‘geuzenpenning’ zien en verzekerde hem, dat die penning meer kracht had, dan honderd door den paus ‘gewijde medailles.’ En welk antwoord ontvingt ge? - had Cozijnse gevraagd. - O, had Renesse gezegd, een zeer goed antwoord. De Landvoogdes zou haar best doen om van den Koning het gevraagde te verkrijgen en intusschen zou zij de inquisiteurs tot mati-

ging en bescheidenheid aansporen; waaruit de Edellieden besloten, dat aan hun verzoek gevolg gegeven was en om te bewijzen, dat zij dit zoo begrepen, had Graaf Floris van Kuilenburg de kerk in zijne stad aan de ‘geuzen’ afgestaan, zoodat daar nu vrij en frank, de ‘nieuwe leer’ werd verkondigd; en Jonker Hendrik van Brederode, die het hoofd der Edellieden was, vertelde overal, dat men nu veilig de kerken kon gebruiken, daar de Landvoogdes dit toegestaan had.

Na dit gezegd te hebben was Renesse, een vrolijk deuntje fluitende, heengegaan en had Baas Cozijnse met zijne eigene gedachten alleen gelaten. Deze muizenissen zaten vader Cozijnse in het hoofd. Hij was altijd een godsdienstig man geweest; had de gewoonte om elken dag met zijn vrouwke ter misse te gaan en op zon- en heilige dagen ook ter vesper of lofkerke te komen en had nooit gedacht, dat daar eenig nadeel voor hem, voor land of stad in gelegen was, en nu, nu schenen zoo vele menschen, die hij toch niet voor domooren houden kon, daar iets kwaads in te zien. Daarenboven had zijn brave jongen. Aart, sedert hij eens in Amsterdam geweest was, volstrekt geweigerd om langer ter misse te gaan en had gezegd, dat hij hoopte: de Heere zou ook de oogen zijner lieve ouders verlichten, opdat zij ook zouden zien, waar de ware wijsheid te bekomen was.

Al deze dingen zaten den goeden Baas Cozijnse in het hoofd en wilden er maar niet uit. Wat moeite hij ook deed, hij kon ze niet van zich afzetten. Hij droomde van edellieden en ketters, van ‘nieuwe leer’ en ‘oude leer’ van kerken met ‘geuzen’ en kon geen enkelen nacht na dit gesprek, gemakkelijk in slaap komen. Daarom dacht hij: ik zal maar wat laat opblijven, dan kan ik misschien wat spoediger den slaap vatten.

Baas Egbert Cozijnse was een der welvarendste burgers van

Utrecht. Een stevig burger, noemden hem zijne vrienden en knechten. Een knap man, zeiden allen, die hem kenden. Een bekwame kerel, zeiden zijne gildebroêrs. Een goede zoon van de kerke, zeiden de monniken en priesters, die altijd toch nog iets meer met vrouw Machteld, dan met hem op hadden. Waar wezentlijk nood was, daar was de geldbuidel van Baas Cozijnse altijd open. Vrouw Machtelds zilveren beugeltasch ging ook wel open, al was er geen nood; en bij dit laatste hadden vooral de monniken belang.

Cozijnse had eene welbekende Smederij, de Ploegschaar, op den hoek van de Lange Smeesteeg en de Oudegracht. Daar hadden zijne ouders en grootouders reeds gewoond en waren er door God gezegend geworden; en daar hoopte hij, dat zijn zoon Aart ook eens zou ondervinden, dat de hand des vlijtigen rijk maakt.

Meermalen had men pogingen aangewend om hem als lid der Vroedschap in te schrijven, maar altijd had Baas Cozijnse gezegd, dat hij het verkieslijker vond om geregeerd te worden, dan om zelf te regeeren. Ook zijne gildebroêrs hadden het niet verder kunnen brengen, dan hem over te halen om *bijzitter* in het bestuur van het Smede-gild te worden. Overman of Deken had hij nooit willen zijn. In 't kort, vader Cozijnse was een man, die de spreuk: een vergeten burger een gerust leven, in praktijk bragt en zijn vrouwtje was hem daarin met allen ijver behulpzaam.

Nu scheen het evenwel of het geruste leven een weinig op den achtergrond zou raken en of hij, willens of onwillens gedwongen worden zou, om met den stroom van den tijd, waarin hij leefde, mede te gaan. 't Was een woelige tijd. Ook voor Utrecht. De Hervorming was ook hier doorgedrongen en noch de aanstelling van meerdere Bisschoppen,

noch de verheffing van Utrecht tot eenen Aartsbisschoppelijken zetel; noch verbanning, noch plakkaten konden de kracht der waarheid, die in de zuivere Evangeliepredikinggelegen is, ten onder houden.

Al had men reeds een paar burgers, van den Hoorn en Buskens in den onderaardschen gang van het ‘Vreeburch’ om ‘lutherye’ en ‘ketterye’ in de gevangenis gezet, toch waren er nog altijd waaghalzen, die als er in de nabijheid eene ‘preek’ gehouden werd, den gang daarheen durfden ondernemen. Als te Kuilenburg of te Ysselstein een rondreizend prediker optrad, waren er ook altijd Utrechtenaren bij. Daarvan kon men zeker zijn; en altijd waren 't fiksche kerels, die voor een klein geruchtje niet vervaard waren.

Dat de Hervorming onder het Utrechtsche volkje in stilte zoovele aanhangers vond, kwam gedeeltelijk uit oorzake van de school, die reeds vroeg in Utrecht was gesticht, de Hieronymus school geheeten, en gedeeltelijk door de regeering van vrijzinnige bisschoppen, zooals Philips van Bourgondië, en anderen, waardoor bij het volk de zucht tot onderzoek was levendig geworden. Maar ook de toestand der bevolking, die reeds eeuwen lang in het bezit van vrijheden en voorregten geweest was, boven die der andere provinciën, droeg het zijne daartoe bij. De Utrechtsche burgers noemden zich ‘vrije mannen Stichts van Utrecht,’ en lieten zich op dien titel niet weinig voorstaan. Hunnen bisschop gehoorzaamden zij, in zoo verre dit met hunne denkbeelden van burgerlijke vrijheid overeenkwam, verder niet. Mengde hij zich, naar hunne gedachten wat te veel in de zaken der regeering, dan waren zij al spoedig gereed om hem de gehoorzaamheid op te zeggen en zelfs ter stad uit te jagen. De Keizer van Duitschland had de grootste moeite om de Utrechtenaren te doen begrijpen,

dat ook zij een deel van zijn uitgebreid rijk uitmaakten. Aan dat oor was men in Utrecht doof. In het kort, er bestond bij die bevolking eene zucht tot onaf hankelijkheid en vrijheid van handelen, die bij elke gelegenheid bleek, uit de zucht om te doen, wat men wist, dat aan de hooge regeering minder aangenaam was. Van daar de menigte twisten en verdeeldheden, die vroeger in het bisdom plaats hadden en die wel bij den overgang van het wereldlijk gebied aan Karel V, in 1528, gewijzigd en beteugeld, maar toch niet geheel vernietigd werden. Karel kende zijn volkje ook wel, en nam de invallen der Gelderschen tot voorwendsel om een sterk kasteel 'Vreêburch' te stichten, in naam om de stad tegen overval te beschermen, maar metterdaad om de burgerij in bedwang te houden. Meerdere sterkten 'Zonneburch,' 'Maneburch' en 'Sterreburch' waren ook aan dien toestand des tijds hun aanwezen verschuldigd. Hoewel deze laatsten meer bepaaldelijk tegen den vijand werden opgerigt; althans het versje dat nog op Zonneburg te lezen is, schijnt dit te bewijzen:

SONENBORGH IS MINEN NAEM
AN^{O} XV^{C} LII WAS ICK VOLMAEKT
TEGHEN DEN VIANDEN
ALDVS BEQVAEM.

Maar laat ons tot het verhaal terugkeeren. Moeder Machteld had haar spinnewiel in eenen hoek geplaatst, en trok met het tangje, dat ter zijde van de lamp hing, de pit wat naar voren, om wat helderder licht te verkrijgen. Toen zij dit gedaan, had, ging zij naar de glanzend gepoetste kast, deed de zware deuren open en kreeg een net gebonden gebedeboekje er uit. De wijze, waarop zij het boekje in de hand hield,

getuigde van den ernst, die haar daarbij bezielde. Zij zette zich in haren stoel, schoof de lamp wat naderbij en begon zacht te lezen, nadat zij eerst het teeken des kruises gemaakt had. Vader Cozijnse, die nog in zijne overpeinzingen verdiept was, zag dit alles stilzwijgend aan en toen hij merkte, dat zijne vrouw begon te lezen, zette hij eerbiedig zijne werkmuts af en legde die naast zich op tafel. Maar niet lang bleef zij daar rustig liggen. Na een kwartieruurs nam hij de muts weder in de hand, stond langzaam van zijnen stoel op, ging den winkel in en opende zacht de voordeur, om eens te zien of Aart ook in aantogt was. Maar alles was stil. Hond noch kat waren op de straat te zien. De avond was stil en lief, na den heeten zomerdag. Het was den 29 Julij 1566. De maan scheen niet, maar toch was het niet stik donker. Green windje waaide er; en daarom bleef vader Cozijnse, een' geruimen tijd de frissche nachtlucht genieten. Hoewel hij zich, zonder dit hulpmiddel, zeer goed den slaap uit de oogen houden kon. Het scheen hem toe, dat Aart heden toch al zeer lange wegbleef en hij nam zich voor, om hem eens duchtig daarover te onderhouden. Maar naauwelijks had hij in stilte dit plan gevormd of hij Meld zich volkomen overtuigd, dat Aart niet uit zou blijven zonder oorzaak. Er moesten wel zeer goede redenen bestaan, die hem bewegen konden om zijne ouders in ongerustheid te laten. Daarvan was de oude Cozijnse volkomen overtuigd. Maar wachten is lijden. En wachten is een groote kunst, zoowel voor jonge als voor oude menschen. Cozijnse had wel tienmaal de Smeesteeg op en neder gewandeld, zonder iets anders te zien, dan de zwarte afbeelding van den Smeêtoren op den wal tegen de donker grijze wolken. Geen beweging kwam er op de straat; hij mogt luisteren, zoo scherp als hij wilde. Na eenig heen en weder drentelen ver-

veelde het hem, om zoo dikwijls dien Smeetoren te zien, die maar voortdurend dezelfde bleef en die met zijn vervelend wachten den spot scheen te drijven. Kom, zeide hij eindelijk in zich zelven, ik ga eens den weg naar de Tollesteeg op, misschien kom ik hem wel te gemoet. Maar, dacht hij, de poort is reeds gesloten; 't is na tien ure en niemand zal die openen, daar de sleutels op het stadhuis zijn en niet dan bij de hoogste noodzakelijkheid worden afgegeven.

Toch ging hij naar binnen. Hij nam den breed geranden hoed van den kapstok, drukte dien op 't hoofd en nam een' stok in de hand, knikte eerst even zonder een woord te spreken, zijne Machteld, die nog altijd zat te lezen, goeden avond, en stapte nu de straat op. Waarheen? de wallen over? dat ging niet, dus als van zelf gedwongen de Oude gracht langs te gaan, sloeg hij regtsom den weg naar de Tolsteeg-poort in. Alles bleef stil. Reeds was hij tot aan de Volraadsbrug gekomen, zonder iets te ontdekken, dat naar een mensch geleek en vatte hij het voornemen op, om maar weder langs denzelfden weg terug te keeren, omdat hij toch de poort niet uit kon, toen het hem toescheen, als of hij in de verte iets zag bewegen. 't Was te donker om te zien, wat het was. Maar 't bewoog zich aan de huiszijde. Hij plaatste zich een weinig verborgen aan den muur en zag nu werkelijk, dat er zich iemand op straat bevond. Hij zag nu nog wat scherper toe en bemerkte, dat er twee personen waren. Nu kon het Aart niet wezen, zooals hij eerst gehoopt had. Die zou wel alleen te huis komen. Maar hij zag duidelijk dat er twee waren. Langzaam naderden de personen. 't Waren een man en eene vrouw. Zij schenen te zamen in een druk gesprek te zijn; maar zoo zacht, dat hij er niets van kon hooren; ook was de afstand nog wat groot. Hij hoort nu de klok van

het gasthuis van ‘den goeden sunte Bertelmeüs’ elf uren slaan en keert terug om aan vrouw Machteld de tijding te brengen, dat hij niets bespeurd had. Hij loopt de oude gracht gedurig omziende, weder langs naar de Smeesteeg toe en had weldra de achter hem aankomenden uit het oog verloren. Moeder Machteld had haar lezen ook geëindigd en lag over de onderdeur, nu wachtende op vader Cozijnse en op haren zoon beide.

Wel, vader! hebt ge niemand gezien? - was hare belangstellende vraag.

Neen, moeder! alleen bij de Volraadsbrug zag ik in de verte een man en eene vrouw, maar bij het terugkeeren heb ik beiden uit het oog verloren. Ik denk dat zij de St. Geertesteeg zijn ingeslagen.

Had gij ze dan eens even ingewacht, misschien hadden ze u eenig narigt kunnen geven; want die zoo laat op de straat zich bevinden, zijn toch geene menschen, die gewone zaken te doen hebben.

Daaraan heb ik niet gedacht, vrouwke! maar Aart was het niet. Ik zou hem wel gekend hebben. Nu begin ik er aan te twijfelen of hij dezen nacht wel te huis zal komen. De poorten zijn gesloten en worden in onze dagen niet zoo gemakkelijk geopend; daarom denk ik, dat wij hem met het krieken van den dag zullen zien. Laat ons daarop vertrouwen en wat rust nemen.

Dit zeggende ligtte hij de klink van de ouderdeur op en trad binnen. Moeder Machteld was alles behalve gerust. Men kon het haar aanzien. Vader hield zich goed, maar had, daar binnen, een des te sterkeren strijd te voeren. Hij kende de strenge bevelen tegen de openbare preêk en wist wel, dat de Inquisitie niet schromen zou, om tot middelen van geweld de toevlugt te nemen, in geval zij deze noodzakelijk achtte.

Ik kan toch nog niet slapen, ga gij maar te bed, zeide moeder Machteld, terwijl zij de lamp van olie voorzag, en op nieuw het nog geopende gebedeboek ter hand nam. De Heilige Maarten moge onzen lieven zoon beschermen.

Die zal dat wel niet doen, zeide Cozijnse, want Aart heeft wel twintigmaal gezegd, dat hij de bescherming van Sint Maarten niet noodig had; dat die niet eens voor zich zelven had kunnen zorgen, en dat hij dus ook anderen niet helpen kon.

Jammer genoeg, zuchtte moeder Machteld, dat hij zulke kettersche denkbeelden heeft; en 't schijnt mij toe lieve Man, alsof gij daar niet zoo grooten ramp in ziet. Mij gaat het aan het harte. In plaats van in het gebedeboek, leest hij in den bijbel, ofschoon hij wel weet, dat het ons, leeken, niet geoorloofd is dit te doen. Hij verzuimt altijd de kerke, woont geen misse bij en heeft ook te Paschen zijne hoogtijd niet gehouden. Waar zal het met hem heen? En nu? Wie weet waar hij nu is, en wat wij nog door zijne ketterij van hem beleven. Waarlijk lieve Man, gebruik toch uw gezag. Hij is een gehoorzame zoon; wat gij hem verbiedt, dat zal hij ook wel laten. 't Is nu haast middernacht, en nog is hij er niet. Dat komt alles van die vermaledijde...

Klop, klop! zoo ging het zacht op de buitendeur. De klopper was opgeligt en tweemaal zeer zacht neêrgevallen.

Ik zou nog even wachten, baas! met opendoen. Een goede boodschapper port wel tweemalen. En als gij opent, neem uw rapier mede. Gij kunt nooit weten, wat het is, zeide Moeder Machteld, terwijl zij haren man angstig aanzag.

Deze stond op, liet het rapier in den hoek staan, ging in de werkplaats en riep: wie klopt? Ik ben het vader, antwoordde eene zachte stem. 't Is Aart, riep Cozijnse naar binnen, en moeder kwam dadelijk om de deur te helpen

openen. Vader had grendel en klink in een oogenblik weggeschoven en daar stapte Aart binnen. Moeder vloog hem, den ketterschen zoon, om den hals en kustte hem, alsof zij hem in geen jaar gezien had. De vreugde over het wederzien was zoo groot, dat zij niet eens bemerkte, dat Aart niet alleen was.

Kom binnen, jongen, eet wat. Er staan een potteke bier en een broodje op u te wachten. O, wat zijn wij ongerust geweest, over uw uitblijven; maar nu is alles weêr over. Nu gij maar te huis zijt, is alles weêr vergeten. Maar, wat zie ik, is er nog iemand bij u?

Ja, moeder, ik heb iemand medegebragt, die ik hoop, dat gij om des Heeren wil, dezen nacht zult herbergen. Zij is eene vreemdeling, en zij is zeer vermoeid. De Heer zal u vergelden, wat ge aan haar doet.

Op vreemdelingen had moeder Machteld in het geheel niet gerekend en vooral niet op vrouwen. Zij had het wel gehoord, dat de ketterije ook al bij de vrouwen doorgedrongen was en schrikte voor het denkbeeld om eene kettersche maagd onder haar dak te nemen. Zij antwoordde niets en hield ter liefde van haren zoon, hare gedachten voor zich zelve. Maar vader Cozijnse zei dadelijk: ja wel, Aart! de jonge maagd kan hier vooreerst wel blijven. Gebruikt beiden nu wat en laat ons dan ter ruste gaan. 't Is meer dan tijd.

De Heer zij gedankt, zeide Aart. Hij is een helper in benaauwdheden.

Wat Aart overkomen was en hoe het kwam, dat hij de vrouwelijke gast medebragt, zullen we straks hooren.

Tweede hoofdstuk.
In Kuilenburg.

Floris van Pallandt, graaf van Kuilenburg, was ook een der edelen, die het verzoekschrift aan de landvoogdes mede onderteekend had. Na zijne terugkomst in Kuilenburg had hij hen, die de ‘vrije leer’ toegedaan waren, vrijheid gegeven om hunne godsdienst uit te oefenen. De ‘Lutherije’ telde daar reeds vele aanhangers en een der bekwaamste onder hen, zekeren Gerardus, werd als voorganger aangesteld. Naauwelijks was dit in de omstreken bekend of telkens, wanneer eene predikatie werd gehouden, stroomde de menigte van alle kanten te zamen om Gerardus te hooren prediken. Hier ontbrak aan de Inquisitie de magt om de prediking te beletten, dewijl Kuilenburg de eigendom van graaf Floris was, waarin hij door Karel V zelven was bevestigd. Maar kon men in Kuilenburg de prediking niet beletten, men trachtte des te meer het ter prediking komen tegen te gaan. Zoodra men het gebied van Kuilenburg verlaten had, was men niet meer veilig tegen overval en list, vooral niet, wanneer men ter predikatie was geweest. Het welvarende Kuilenburg was een waar toe-

vlugtsoord geworden voor hen, die in eenvoudigheid des harten hulp en troost zochten bij het zuivere Evangelie. Hier was het het Boek zelf, dat sprak. Gerardus was een voorganger, die meer door ware vroomheid des harten, dan door geleerdheid of kennis uitmuntte. De vergaderingen werden daarom op hoogst eenvoudige wijze gehouden. Behoefte des harten aan troost en verlangen naar de kennis van Gods woord, waren de eenige drijfveêren, die hier het volk te zamen bragten. Mogt bij enkelen de prikkel der nieuwsgierigheid werkzaam geweest zijn, bij verreweg de meesten was deze prikkel niet sterk genoeg, om hen vrijheid of leven op het spel te doen zetten. En daarom was het hier te doen. Geen wonder, dat men somtijds gewapend de reize naar de ‘preek’ ondernam, dewijl men steeds vreesde, dat de gewapende magt gebezigd zou worden, om de vergadering der geloovigen uiteen te drijven. Waarlijk de behoefte aan Evangelische troost moet wel sterk geweest zijn, als we zien, dat onder zulke omstandigheden ook vrouwen het waagden om ter prediking te gaan.

't Was nu den 29^{en} Julij 1566. - Reeds vroeg in den morgen waren op het Houtensche pad, ongeveer een kwartier uurs van de Tolsteegpoort, eene menigte menschen verzameld, en toen Aart ten 6 ure aankwam, was hij een van de laatsten. Naauwelijks was hij aangekomen of de man, die de oproeping gedaan had, Dirk Cater, begon met eene zachte stem te verhalen, dat heden morgen ten 10 ure in Kuilenburg eene predikatie zou gehouden worden. Hij voegde er bij, dat hij niet zonder vreeze was of men zou op dezen weg stoornis ondervinden, dewijl hij bemerkt had, dat er iets van het voornemen om ter prediking te gaan, was uitgelekt, waarom hij wel dacht, dat die van het ‘Geestelijk gerecht’ mannen uitzenden zouden om den togt te verhinderen. Daarom

zou men den gewonen weg verlaten en langs bijwegen het doel zoeken te bereiken. Voorzigtigheidshalve zouden eenige van de vergadering, die gewapend waren, als eene voorhoede voorop gaan, om voor onraad te waarschuwen. Dat onze flinke Aart, die met een kort rapier gewapend was, daarbij behoorde, laat zich denken. Het pad door de hobbelige kleiwegen, was alles behalve aangenaam. Toch zag men geen enkel treurig gelaat. Kalmte en verlangen stonden op veler aangezigt te lezen en de gesprekken die gehouden werden, bewezen, hoezeer hun het belang der zaak ter harte ging.

Wanneer zullen wij in Utrecht toch eens zoo gelukkig zijn, zeide Rudolf de riemsnijder, dat we zonder vier uren loopens ons verzadigen kunnen aan de bron der waarheid. Waarlijk, het schreit ten hemel, dat men ons de zonne der geregtigtigheid onthoudt. Konden onze vijanden het doen, ook de liefelijke zon aan den hemel zouden ze ons ontnemen; maar

> Waarom wilt ghy u so quellen,
> End beroert zyn, o ziel myn?
> Wilt gantsch u hoop op God stellen,
> Van u zal Hy ghedanckt syn.
> Omdat Hy is so men siet,
> Mijn Heyl, die my jonste biedt:
> Dies myn ziel wilt u verblyden;
> God is't dien ik bidd' int lyden.

Zoo mag ik het hooren, zeide Petersen, niet klagen, maar vertrouwen op den Heer, die te zijner tijd uitkomst geven zal; en nu maar elke gelegenheid, die Hij ons schenkt, gebruiken te zijner eer. Wij zullen dit zijpad inslaan, dan komen wij achter Wulven heen, daar zijn we veilig en kunnen er wel een oogenblik uitrusten om de vrouwkens niet te veel

te vergen. Jonker Jan van Renesse zal het ons niet ten kwade duiden, dat wij op zijn goed ons veilig achten.

Zij gingen zoo, al pratende, een pad in door de golvende korenakkers heen en kwamen na een half uur wandelens achter de ridderhofstad Wulven aan. Een fraaije laan van oude opgaande eikenboomen bood eene geschikte rustplaats aan. De voorhoede, uit vijf mannen bestaande, zette zich op het gras neder en werd daarin al spoedig door de overige leden van het reisgezelschap gevolgd. De zon was reeds wat hooger aan den hemel en scheen met gouden glans door de digtbebladerde takken, als wilde zij zich verduizendvoudigen, in ontelbare zonnebeeldjes op het groene grasperk neer. 't Was een schilderachtige aanblik, dit reisgezelschap zóó te zien. De statige eikenlaan met het groene grasveld geleek op eenen Gothischen tempel met een groen tapijt; aan de noordzijde van dit grasveld lag een tamelijk uitgestrekt bosch, dat van onderen met kreupelhout bezet was en zich uitstrekte tot aan de Heemstede toe. Men kon het gemakkelijk zien, dat deze laan bijna nimmer als weg gebruikt werd. De gansche bodem was begroeid en eindigde aan de zuidzijde in eene tamelijk breede sloot, die na eenige kronkelingen in de Houtensche wetering uitliep. Over deze sloot had men een heerlijk uitzigt op het dorp Jutphaas en de kasteelen van Rijnhuizen en Oudegein; terwijl zeer in de verte nog de toppen der torentjes van het kasteel Vronestein zich vertoonden. Het gezelschap, dat ruim twintig personen sterk was, had zich in de schaduw op het gras nedergevleid. De voorhoede aan de zijde van de sloot en de overigen aan den kant van het kreupelhout. Niet lang duurde het of de zakjes met voorraad, brood en kaas, werden te voorschijn gebragt en men besloot hier gezamentlijk te ontbijten. De zorgende vrouwkens hadden napjes en kommen

bij zich om uit de sloot een frisschen dronk te scheppen en zich den dorst te lesschen. In een oogenblik was het veld in eene eetzaal herschapen. Allen plaatsten zich in het gras naast elkander op den grond en zetten het brood voor zich neder. Dirk Cater ontblootte het hoofd, vouwde de handen en werd daarin door de anderen gevolgd, waarop hij, op het gras geknield, bad: o ontfermende Vader in den Hemel, zie gij in Christus uwen lieven Zoon in genade neder op dit brood onzes bescheiden deels en geef, dat wij het ter eere uws Naams in gezondheid en vrede naar ligchaam en ziel mogen gebruiken; Amen!

Allen begonnen met een blijmoedig hart, in de vrolijkste stemming het brood ‘huns bescheiden deels’ te genieten. Het was hun aan te zien, dat liefde en vrede woonden in deze harten, die aan elkander verbonden waren, door den band des geloofs in Christus hunnen Heer en Zaligmaker. Ook den riemsnijder was het aan te zien, dat het hem *hier* goed aan 't harte was. Komt broeders, zeide hij, laat ons God ter eere zingen; hier in 't vrije veld, daar de vogelkens zingen mogen, zal niemand ons beletten onze harten voor den Heer uit te storten. Komt zingen wij:

> Siet hoe syn end lieflyck is 't allen stonden,
> Dat broeders in eendrachtigheydt bevonden,
> 't Samen woonen in vrede goedt
> Sulcks is gantschelyk gelyck een balsem soet
> Die op dat hooft Aärons was seer claer
> Wtgestortet int openbaer.
> So sal de vreedsame Ghemeynte wesen,
> End ondervinden Gods goedheyt ghepreseu
> Tot allen tyden voor end naer!

Statig klonken de toonen in het stille woud. De krachtige

mansstemmen werden tot op verren afstand vernomen. 't Was of alles zamen werkte, om hier te doen gevoelen, dat men waarlijk vrij kon zijn, indien men zich door geene banden, dan die de liefde voor Christus geeft, liet binden. Zoo rustig, zoo stil was het na het eindigen van den psalm. Niemand sprak een woord. Ieder dacht na over het gezongene, dat hier metterdaad gevoeld werd. Niemand dacht aan gevaar. In de hoede des Heeren rekende men zich volkomen veilig.

Daar hoorde men op eenmaal paardengetrappel. Het naderde uit het aangrenzende bosch. Meer dan één ruiter moest er zijn, dat kon men duidelijk hooren; maar hoeveel? De voorwacht springt op en loopt van de zijde der sloot naar den boschkant toe. De riemsnijder neemt zijnen met ijzer beslagen stok in de krachtige vuist en heft die op, alsof hij van zins was, dadelijk den slag toe te brengen aan hem, die het wagen durfde de vreedzame vergadering te verstoren. Aart grijpt met de regterhand het gevest van zijn rapier, maar laat het wapentuig in de schede. Hij gaat het kreupelhout langs en komt eindelijk op eene plaats waar blijkbaar een pad tot uitweg uit het bosch diende. Hier houdt hij stand; daar hij zeer wel merkte, dat de ruiters aan deze zijde zouden uitkomen. Dirk Cater stelt de vrouwen en het overige gezelschap gerust. Hij verzocht allen om weder te gaan zitten op het gras en in stilte den Heer te bidden, dat Hij alle ongeluk en hindernis van hen weren mogt. - De magtige Jakobs is rijk en groot, lieve vrienden! zoo spreekt hij, hij zal niet toelaten, dat zijn kuddeke door de wolven verstrooid wordt, maar laat ons dan op Hem bouwen en niet vreesachtig zijn. Dit zeggende, geeft hij zelf het voorbeeld en gaat op het gras zitten. De anderen volgen hem en de beweging en ontroering, die eenen oogenblik geheerscht hadden, maken plaats

voor een vertrouwelijk en rustig afwachten van hetgeen er gebeuren zou.

Meer en meer hoorde men de ruiters naderen. De voorwacht had zich allengs om Aart henen geplaatst en het duurde geen twee minuten of daar ziet men een' ruiter in jagtgewaad aan den smallen rijweg uit het bosch komen. Hij houdt den teugel in en stapt naar de voorhoede, terwijl Aart nog altijd met de hand aan het gevest toetreedt en hem met het afligten van zijne muts groet.

Mijne komst is met vrede, zegt de ruiter, wat doet *gij* hier? wat zoekt gij hier? Ik hoorde in de verte eenen psalm en mijn hart drong mij om getuige te zijn van hetgene aanleiding tot dat plegtige gezang zijn mogt. Daarom ben ik hier gekomen. Komt mijne vrienden! zingt maar vrij uit; gij zijt op mijn gebied, niemand zal u deren! Ook mijne vrienden zullen met genoegen uw gezang hooren.

Heer Jonker, antwoordde Aart, wij zullen aan uw verlangen voldoen. Maar eerst zijn wij verpligt u te danken voor de heuschheid, waarmede gij ons ontvangt. Wij hadden gevreesd eene geheel andere ontmoeting te zullen hebben. Wij zijn een gezelschap Utrechtsche burgers op weg naar Kuilenburg om eene predikatie bij te wonen. Dat wij dezen ongewonen weg kozen, komt daar van daan, dat men ons berigt had, dat men in de stad reeds van ons voornemen kennis droeg en dat men zou trachten onzen togt te verhinderen. Daarom zijn wij langs voetpaden en achterwegen tot hiertoe gekomen en hebben hier ons morgenbrood gebruikt. Vergeef het ons, dat wij misschien ongevraagd op uw riddergoed zijn geraakt; het was uit onkunde.

Gedurende dit gesprek kwamen de overige ruiters, ten getale van vier, langs denzelfden weg uit het bosch aanrijden.

De zittende en liggende vrienden stonden allengs op en voegden zich om de sprekers heen. Spoedig was men op de hoogte van het gesprek en dankbare blijdschap en tevredenheid maakten plaats voor angstige bezorgdheid. Heb ik het niet gezegd, zeide Dirk Cater, die op den Heer vertrouwen, zullen niet beschaamd worden in eeuwigheid. Ja zeide de riemsnijder, zóó is het, zoo als in den Psalm staat:

> Want ons' God is vriendtlick en goedt,
> Een Sonn' end Schilt tot ons behoedt,
> Die ons gheeft eer ende ghenade:
> Die den vroomen in gheenen noodt
> Verlaten sal, tot in den doodt:
> Gheen dinck ontbreeckt hen vroech noch spade.
> Salich is hy, die op Hem bout,
> End Hem van herten gantsch vertrout.

Willen wij dit den Jonker tot dank toezingen? Komt dan met frisschen moed! en zonder het antwoord af te wachten, opent hij het gezang met zijne krachtige, welluidende basstem. Allen volgen hem daarin. De ruiters ontblooten eerbiedig het hoofd, terwijl de vrouwen met gevouwen handen, eenigzins op den achtergrond staande, mede instemmen tot lof des Heeren. Men kon het den vrolijken ruiters aanzien, dat het hun goed aan het harte was, zoo uit volle borst te hooren zingen. Die krachtige toonen bewezen het, duidelijker dan de beste redevoering zulks zou hebben kunnen doen, dat zij uit het harte kwamen. Bij het eindigen van den psalm, zeide Jonker van Renesse, want deze was het, tot den naast hem staanden Jonker Hendrik van Brederode van Vianen; met zulk volkje is nog wat aan te vangen, vindt ge dat ook niet? Ja, zei Hendrik, er zal ook wat mede aangevangen worden.

Zij zullen zich niet buigen onder den looden scepter van Monnikenheerschappij!

Maar lieve vrienden! zeide Renesse, als ge nog naar Kuilenburg moet, dan zou u het wachten hier weinig baten. Wij, mijne vrienden en ik, zullen u een eindwegs geleiden tot Schonauwen toe. Ik ben bekend met den weg. Vertrouwt u gerustelijk aan mij toe.

Met vreugde werd dit aanbod aangenomen en het reisgezelschap trok nu, van deze deftige wegwijzers voorgegaan, weder den weg naar Kuilenburg in de vroegere orde al pratende op. Naauwelijks waren zij een eind op weg of Renesse riep Aart tot zich en zeide: 't komt mij voor, dat ik u meer gezien heb. Ge zijt een Utrechtenaar, weet ge ook wie ik ben? - Niet al te juist, Heer Jonker, antwoordde Aart, maar indien ik mij niet vergis, dan heb ik u vroeger ook wel eens gezien. Misschien is het in de werkplaats mijns vaders geweest. - Wie is uw vader, Jongeling? zeide Renesse met blijkbare nieuwsgierigheid. Mijn vader, Heer Jonker, zeide Aart, is de eerzame smid Cozijnse, op den hoek van de Smede-steeg. - Zóó-zóó, zeide Renesse, dus een zoon van baas Egbert? - Van denzelfden, antwoordde Aart. - Dan hoop ik, dat ge eens in alle opzigten op uwen vader moogt gelijken. Dat is een burger van de regte soort en een handwerksman, zoo als er slechts weinigen gevonden worden, vervolgde Jonker van Renesse, terwijl hij welligt ook dacht aan de sommen, die hij baas Egbert schuldig was, en die misschien te eeniger tijd door Aart zouden geeischt worden. Het overige gezelschap was in druk gesprek. De ongedachte blijdschap had veler tongen los gemaakt. En het scheen, alsof de moed bij allen wedergekeerd was. - Goed en groot is de Heer, zeide Dirk Cater, Hij is een helper in benaauwdheid;

de Heer is onze herder, voor wien zouden wij vreezen? de Heer is onze levenskracht; voor wien zouden wij vervaard zijn? - 't Is zoo, zeide Rudolf de riemsnijder, maar dat wij, vrije mannen Stichts van Utrecht, vier uren ver moeten gaan om eene predikatie bij te wonen, dat is ongehoord. Dat is schande. Hebben wij moed, laten wij dan een' prediker vragen om ook het Evangelie in onze goede stad of bij de stad te laten hooren. Wie zou ons hinderen; wij zijn in 's Heeren weg. Als ik een prediker kan vinden, die het durft te ondernemen, dan zal ik hem uitnoodigen en ik zal hem eene plaats opzoeken om te spreken, al waren ook alle heeren van 't ‘Geestelijk gerecht’ er bij tegenwoordig. - En, als de Heer ons die genade schenken wil, zeide Vrouwe van Diemen, dan zal ik hem in mijne woning herbergen. Bij mij zullen zij den man niet zoeken, en als zij hem zoeken mogten, zoo zullen zij hem toch niet vinden.

Nu, waarde Vrouw van Diemen! Ik houd u aan uw woord, zeide Rudolf de riemsnijder. Met 's Heeren hulpe zal ik wel een' prediker vinden; vooral wanneer ik hem zeggen mag, dat hij bij u zijnen intrek kan nemen.

't Waren niet alleen de handwerkslieden, die naar de prediking des Evangelies verlangden; ook onder de aanzienlijkste burgers waren er velen, die elke gelegenheid aangrepen om de woorden des levens te hooren. Onder deze behoorde ook Vrouwe van Diemen. Zij was eene weduwe uit een der aanzienlijkste geslachten van Utrecht. Haar schoonbroeder was te dier tijde Raadsheer in het Provinciale Hof, die zelf ten gevolge van zijne betrekking moest medewerken om de ketters te vervolgen. De twee andere vrouwen, die tot het reisgezelschap behoorden waren Maria, de echtgenoot van baas Gerard de Baal, Deken van het Bijlhouwers-gilde en Agniete,

de vrouw van baas Petersen, een lakenwever, die beide met hare mannen den togt naar Kuilenburg ondernamen.

Niet lang duurde het, of de toren van het kasteel van Schonauwen, een oud eerwaardig gebouw, dat reeds in 1240 bestond, was in het gezigt. Nu zijt ge in behouden haven, zeide van Renesse tot Aart en Cater, want Schonauwen behoort onder het gebied van Heer Floris van Kuilenburg en daarom zou ik u raden, nu den heerweg te nemen, die op Kuilenburg gaat. In Schalkwijk toch zal men u geen leed doen; daar staan de huizen zoo verwijderd van elkander, dat niemand met zijne buren raadplegen kan en uw gezelschap is te talrijk om door een enkel gezin aangevallen te worden. Gij zijt nu achter Houten omgegaan. Daar zoudt ge misschien last hebben kunnen lijden. Nu, de Heer zegene u en schenke u rijken troost en zaligen vrede bij de predikatie.

Met deze woorden keerden onze ruiters op hunnen weg terug, gaven den paarden de sporen en waren in een' oogwenk achter 't bosch van Schonauwen verdwenen.

Dat waren vriendelijke Jonkers, zeide vrouw de Baal, 't is wel jammer, dat zij ons nog niet een eind wegs vergezeld hebben.

't Is nog meer jammer, zeide haar man, dat zij niet met ons naar Kuilenburg gegaan zijn, niet om ons te beschermen, maar om voor zich zelven wat goeds te hooren. Zie, ik wil die groote heeren niet veroordeelen; maar zij zeggen zoo ligt, dat zij het Woord Gods liefhebben, en jagen en visschen en rijden en rossen toch nog liever, dan dat zij eens eene predikatie gaan hooren. Zulke dingen willen er bij mij maar niet in. Daar staat toch geschreven: Niet een iegelijk, die zegt: Heere, Heere, zal ingaan in het Koningrijk der hemelen, maar die daar doet den wil desgenen, die mij gezonden heeft.

Ja, lieve man, zeide zijne vrouw daarop, maar die groote

luî hebben een heel ander leven dan wij. Dat behoort zoo bij hunne grootheid. Zij zijn dat zoo gewend van hunne jeugd af en daarom vind ik het al heel mooi, als zij der waarheid maar niet vijandig zijn, en deze heeren hebben toch de zaak van het goede geloof wel lief, anders zouden ze ons niet zoo vriendelijk behandeld hebben; en die eene Jonker gaf ons nog zulk een schoone zegenwensch bij zijn vertrek.

Ja, ja, zeide Rudolf de riemsnijder, zegenwenschen zijn wel goed, maar zij helpen niet veel. Ik vond het heel wat mooijer als Jonker van Renesse op Wulven eens een predikatie liet houden, dan konden we er in één uurtje bij zijn. Nu moeten we vier uren loopen. En mijn beenen hebben met hun beiden al zestig meimaandjes lang mijn heele lijf moeten dragen; ik voel het heel goed, dat ik boven de vijf en twintig ben. Maar, wat zal ik zeggen? Die het goed voelt, dat hij een zondaar is, die verlangt wel naar de verlossing van zijne schuld en die honger heeft, weet de broodkast ook wel te vinden. Als de goede Jonkers zoo'n behoefte hadden aan het brood des levens als ik, ze waren wel mêe gegaan naar Kuilenburg. Dat zeg ik maar:

> Wilt niet stellen u vertrouwen,
> Op Princen groot ofte cleen,
> Wilt op den mensche niet bouwen,
> Want by hem is hulpe gheen.

Onze Rudolf was een vriend van zingen en kende veel verzen uit de in datzelfde jaar uitgegeven Psalmen van P. Dathenus van buiten. Daarom gold hij onder de vrienden voor een geleerd man. Hoewel hij dit nu wel niet was, is het zeker, dat het hart bij hem op de regte plaats zat en dat hij een van de weinige menschen was, wier woorden met

hunne daden volkomen in overeenstemming zijn. Onder zijne vrienden een weinig ontzien, was hij onder zijne medeburgers algemeen geacht en behoorde hij tot hen, die, als het er op aan kwam, goed en leven opgeofferd zouden hebben, om in het bezit van eene vrije evangelie-verkondiging te geraken. Terwijl hij, ijverig in zijn werk, geene preekjes hield, als hij zadels of tuigen moest maken.

Om het bosch van Schonauwen heen geraakte men nu spoedig op den grooten weg, waar de wandeling voor onze voetgangers heel wat aangenamer was, dan over de hobbelige hard gedroogde kleiwegen. Zonder eenige ontmoeting van aanbelang kwamen zij het dorp Schalkwijk door. Enkele nieuwsgierigen kwamen buiten de huizen om het gezelschap te zien; eene enkele keer hoorde men het; daar gaan de ketters! Dat zijn Lutheranen! maar daarmede liep het ook af. Na eene wandeling van een uur kwam men op den Lekdijk aan en zag nu in de verte het doel der reize aan de overzijde liggen. Ik hoop maar, dat de veerman niet aan den overkant zijn zal, zeide Rudolf, want dan kunnen wij pleizier van het wachten hebben.

Ja, zeide baas Petersen, het is mij wel eens gebeurd, dat ik een geheel uur wachten moest, eer hij weer over kwam, maar daarom zijn we nu ook wat vroeger gegaan, en in allen gevalle, zoo als de Heer 't beschikt, zal 't wel goed zijn. Denkt ge dat ook niet.

Niemand van het gezelschap had iets hiertegen in te brengen en gelukkig was hunne vreeze ijdel geweest, want de veerman lag aan dezen kant en was niet weinig blijde, dat hij zulk een talrijk gezelschap zou overzetten. Hij maakte zijne schouw spoedig in orde, zette er nog eene bank in voor de vrouwkens, trok het zeil op, en daar voe-

ren zij, met goeden wind naar de overzijde. De veerman stak de ontvangene stuivers en penningen in den zak en het reisgezelschap stapte uit de schouw. Waar nu heen? Er zou gepreekt worden in Kuilenburg, maar waar? Wel in de kerk, zeide Aart. Volgt mij; ik zal u den weg wijzen.

Velen hunner hadden reeds vroeger eene predikatie bijgewoond in eene schuur of op het open veld, maar in eene kerk, dat ging hun begrip te boven. Hier was het toch zoo. Men stapte de straat door, de markt op en zag de kerkdeur geopend staan. Men trad binnen en verwonderde zich eene kerk te zien zonder beelden of schilderijen, ja zelfs zonder altaar. Zij waren niet de eersten. Reeds zaten velen in stille eerbiedige houding op banken en stoelen de komst van den voorganger af te wachten.

In dien tusschentijd gaf een der aanwezigen een' Psalm op, die met stichting en aandacht gezongen werd. 't Was het 1e vers van Psalm 84.

Hoe lieflick, o Heer, end hoe reyn,
Syn uwe wooninghen niet cleyn?
Lustich zyns' end schoon boven mate,
Myn hert verlangt met allen seer
End sucht na uwen Tempel, Heer:
Myn ziel end lyf in dezen state,
Syn in den waren God verblydt,
End seer verheucht tot deser tydt.

't Behoeft geene vermelding, dat Rudolf van ganscher harte instemde in het vrome gezang. Hij was al bezig te bedenken of het ook niet mogelijk zijn zou, om met zijne geheele riemsnijderij maar naar Kuilenburg te verhuizen. Maar hij begreep even spoedig, dat dit vooreerst niet gaan zou, en daarom

genoot hij nu maar, wat hij genieten kon, en zong zeker zoo welmeenend als iemand der aanwezigen:

> End seer verheucht tot deser tijdt.

Toen het gezang geëndigd was, kwam de voorganger de kerk binnen en plaatste zich op den preekstoel. Hoogst eenvoudig, burgerlijk gekleed, maakten zijne grijze haren en de kalme aanblik van zijn gelaat al dadelijk bij zijn optreden eenen gunstigen indruk op zijne hoorders, wien het verlangen om hem te hooren spreken, uit de oogen te lezen was. Hij deed in de eenvoudigste woorden een kort gebed, waarin hij voor allen belijdenis van schuld deed en om 's Heeren hulpe smeekte, en gaf toen als onderwerp van overdenking voor dien morgen op: Joh. 16:33. In de wereld zult gij verdrukking hebben.

Met eenvoudige, doch duidelijke woorden, deed hij zien, dat de Christen in deze wereld verdrukking moet lijden en dat hij juist in die verdrukking het kenmerk zien kan, van tot de ware discipelen des Heeren te behooren. Dat de Christen die verdrukking niet mag zoeken, maar ze evenmin mag ontloopen. Dat die verdrukking dienen moet tot zijne vorming voor den Hemel en dat die verdrukking zich eenmaal oplost in de grootste heerlijkheid.

't Was eene toespraak juist geschikt naar de behoeften van zijne hoorders en blijkbaar trof zij bij velen doel. De aandacht was onverdeeld en toen de spreker zijne rede geëindigd had, was ieder er verwonderd over, dat men gedurende twee uren had zitten luisteren.

Heerlijk, zeide Aart, dat is tale, die het harte goed doet, meer dan duizend missen of processiën, waarbij het daar binnen zoo koud blijft als een steen. Och mogten mijne lieve

ouders toch ook eens deze taal hooren, ze zouden er zich wel en gelukkig bij bevinden. O lieve vrienden, bidt toch voor mijnen lieven vader en mijne vrome moeder, dat zij ook verlicht mogen worden door den Geest, opdat ze deze heerlijke dingen leeren zoeken met hun gansche hart.

Na den kerktijd gingen de leden der gemeente, die van buiten gekomen waren, den voorganger Gerardus een bezoek brengen. Ook dit bezoek diende om het verlangen, dat ook in Utrecht het woord des levens gehoord mogt worden, te versterken, en vaster dan ooit, vormde men het plan om alles aan te wenden, ten einde ook eenmaal zoo gelukkig te zijn. Zoo was het middagtijd geworden en besloot men in het veerhuis, dat tevens tot herberg diende, een eenvoudig middagmaal te bestellen. Erwten met ham en een glas bier zouden de regten der maag voldoen, te meer, dewijl zij, naar Rudolfs uitdrukking, zoo heerlijk veel voor de ziele genoten hadden.

Zij begaven zich dan naar het veerhuis. Tafels en banken waren spoedig bijgezet en de geregten, die niet veel omslag vorderden, even zoo spoedig gereed. De tafel was van een zindelijk tafellaken voorzien en de spijzen werden in groote tinnen schotels opgedragen, terwijl de eetborden van hetzelfde metaal waren. Wel had de stevige dienstmaagd aan het schuren hare kunst getoond. Men kon elk bord als eenen spiegel gebruiken.

Met blijmoedige en dankbare gewaarwordingen begaf men zich ter maaltijd.

Nog eenige personen zaten aan het einde der zaal onder eene kan biers, maar schenen zich om deze gasten niet te bekommeren, daar zij voortdurend door de vensterglazen op het heen en weêr varen der schouw het oog veinsden te hebben.

Dirk Cater verzocht aan Aart, dat hij het gebed doen zou. Allen ontblootten daarop eerbiedig het hoofd en Aart sprak overluid: Heer, onze God, gij hebt onze zielen gevoed met uw heilig Woord ten eeuwigen leven. O, wil ook thans onze ligchamen versterken door uwe goede gaven en trek onze zielen naar boven tot U, door de gedachte, dat Gij ze ons, onwaardigen, uit loutere genade, om den wil van Christus, uwen lieven Zoon, schenkt. Amen.

Onder het gebed wisselden de mannen bij het raam veelbeteekenende blikken met elkander en begonnen een fluisterend gesprek.

Zij waren met hun drieën. Een was een kerel van eene fiksche gestalte; hij droeg een bruin wambuis in den vorm van eene kiel, maar iets korter, en had een muts op het hoofd, die door zijkleppen ook om de ooren sloot. Deze muts had wel iets van een vrouwen nachtmuts zonder kant. Zij was even als zijn wambuis gekleurd en scheen, even als dit laatste, bestendig tot zijne kleedij te behooren. Hij had een ferm voorkomen. Een paar heldere oogen blonken onder een paar wenkbraauwen, waarvan, des noodig, zes oogen zich zouden hebben kunnen voorzien. Het onderste gedeelte van zijn gelaat was bijna geheel verborgen in eenen fraaijen donkerkleurigen baard, die alleen gelegenheid gaf om den fijnen mond en nu en dan de hagelwitte tanden van zijnen bezitter te zien. Van zijne haren kon men niets bespeuren, zij waren onder de klepmuts geheel verborgen. Een ferme stok met ijzeren punt scheen aan zijne handen vast gegroeid, want deze verliet hij geen oogenblik. Hij zat het digtst bij het raam en vlak over hem zat iemand, die blijkbaar zeer goed met hem bekend moest zijn, want onder het fluisteren boog hij zich over de kleine tafel heen en drukte hem den mond vlak op de kleppen van de muts.

Deze vrijpostige mijnheer scheen juist het tegenbeeld van zijnen overbuurman. Hij was zoo mager, als een boonenstaak, en had een glad geschoren gezigt, welks kleur eenige overeenkomst had met de kleur van het papier van zeer oude boeken. Het was niet wit en ook niet geel; zelfs zijne lippen hadden iets geheel anders, dan die van gewone menschen; zij waren roodachtig grijs en zoo smal, dat men, als hij den mond gesloten hield, ze naauwelijks zien kon. De, iets meer dan dertien, haren, die hij op het ongedekte hoofd liet zien, waren noch blond, noch grijs, maar hadden iets van beide kleuren, zoodat men eigenlijk evenmin van zijne haren, als van zijn gelaat zeggen kon, welke kleur zij hadden. Hij was met eenen langen grijzen tabbaard gekleed, die tot op de enkels afhing en met eenen riem om de lendenen was vastgemaakt. In de verte geleek hij, als hij stond, op een' grooten stokvisch.

De derde persoon, die met zijnen rug naar de zijmuur gekeerd zat, zóó, dat hij uit het raam kon zien en tevens de etende gasten in het oog houden, was klein en dik. Zijn gelaat geleek wel op de maan, als zij veertien dagen oud is; doch alleen wat den vorm en niet wat de kleur betreft, want hij zag er uit, als de gezondheid zelve. Een paar dikke blozende wangen, schenen het zijnen kleinen oogjes niet te gunnen om naar beneden te zien, zoover staken zij vooruit. Zijne oogen waren grijs en stonden tamelijk ver van elkander, terwijl de neus meer in de breedte dan in het vooruitsteken uitmuntte. De top, indien men den vorm van een' halven knikker zoo noemen mag, was met zijne wangen blijkbaar in proces, wie het in roodheid zou winnen. Hij had eenen breed geranden hoed op, maar die blijkbaar niet zeer vast op het dikke kopje sloot, want toen hij zich even voorover boog om den baardman wat in te fluisteren, viel den hoed af en liet

een hoofd zien, dat van boven geheel kaal was en slechts eenen krans van licht bruine haren, rondom dien kalen plek behouden had. Van een' baard was bij hem, evenmin als bij zijn mageren tafelgenoot, iets te ontdekken. Hij had een blaauw wambuis aan, dat blijkbaar nog korten tijd geleden aan de handen des snijders ontsnapt was. Zijne korte broek met strikken op zijde onder de knieën vastgemaakt, had eene grijze kleur en zal niet veel ouder geweest zijn, dan het wambuis. Een paar zwarte kousen diende om een paar stevige kuiten te bedekken, en een paar sterke, maar nette schoenen met strikken er op, dienden hem tot schoeisel. 't Was aan alles te bespeuren, dat onze kleine man, met zijn guitachtig gezigt, zich het voorkomen van een ‘mijnheertje’ wilde geven. Dit gelukte hem toch niet eens ten halve; want de wijze, waarop hij op zijnen stoel zat en zijne plompe manieren, deden al te goed, den aap uit den mouw komen. De eenige, die zich als een fatsoenlijk man gedroeg, was de bruinbaard. Zij fluisteren; daarom hebben wij ook de vrijheid om hun gesprek eens af te luisteren.

- Op mijn woord, zeide de kleine roodwang, terwijl hij zich naar den bruinbaard voorover boog, zoodat zijn hoed op den grond viel, 't is een ketterboeltje. Zeker zijn ze ter preek geweest.

- Ik denk het ook, zeide de stokvischman, want ik heb opgemerkt, dat zij, bij het gebed, geen kruisken geslagen hebben.

- Als ik ze goed bekijk, zei de roodwang, dan zijn het Utrechtenaars. Kijk, die vlasbaard, die zoo even het gebed deed, dat is de jongen van den smid op den hoek van de Oudegracht in de Ploegschaar; ja, hij is 't! -

- Loop, zeide de stokvischman, ge weet er niets van; die smid is een vrome zoon der kerke.

t.o. 36

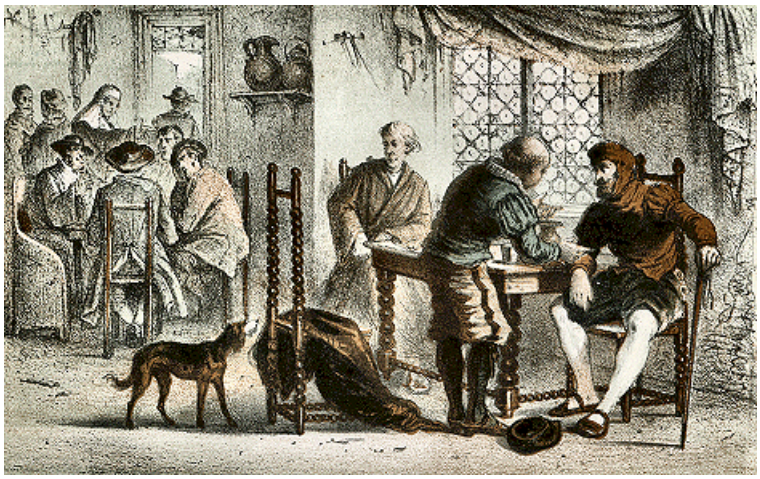

Hendrik Jan van Lummel, ***De smidsgezel van Utrecht***

- Nu, zei de roodwang, ik mag lijden, dat ik zoo mager word, als de varkens van den H. Antonius op onze schilderij, als hij het niet is. Dat zeg ik! -

- 't Is wel mogelijk, zeide de man met den baard. -

- 't Is wel mogelijk? - hernam de andere, moet er hier niet iets anders gedaan worden, dan zeggen, het is wel mogelijk? - Mij dunkt, dat we juist voor zulke zaken naar Kuilenburg gekomen zijn.

- Laat ons wachten, tot we iets meer weten, zeide de bruinbaard, in zulke zaken moet men zich nooit zoo buitengewoon haasten; laat ons liever afluisteren, wat ze bespreken; dan krijgen we misschien de zekerheid of het Utrechtenaren zijn of niet. Ik kan het haast niet gelooven. 't Is nog zoo kort geleden, dat de plakkaten tegen het ter preek gaan in Utrecht bekend gemaakt zijn. Niemand zal den moed hebben om het nu te doen. Maar gij zult met u beiden maken, dat men ons herkent. En dan staan ons alles behalve aangename dingen te wachten. Heer Floris zou ons zonder omslag als spionnen laten opknoopen, indien hij wist, dat wij hier waren. Op het gebied van Kuilenburg hebben wij niets te zeggen. Weest dus voorzigtig en zwijgt ten minste tot wij buiten de stad zijn. Nu kunt ge niet beter doen, dan maar goed toeluisteren; dan kunnen we later onze maatregelen nemen.

't Bleek duidelijk, dat deze toespraak doel trof, want de dikke en de dunne hielden zich stil en zaten nu te gluren, zoo sterk, als zij maar konden. Aan den stokvischman gelukte dit bij uitstek goed, want zijne oogen waren in zulk eenen toestand, dat hij het hoofd gewend houden kon, alsof hij uit het raam zag, terwijl zijne oogen juist op de gasten gerigt waren. Hij was scheel en niemand kon daardoor merken, dat hij de gasten zoo naauwkeurig gadesloeg.

Dezen toonden het duidelijk, dat zij voor volle schotels niet bevreesd waren. Zij lieten zich de erwten met ham en het brood goed smaken. Toen de regten van de maag een weinig gestild waren, begon het gesprek weder. De hoofdinhoud was weêr de gehoorde preek. Niets kwaads vermoedende, spraken zij vrij overluid van de dingen, die hun geheele hart vervulden.

- Jongens, dat zou een zegen voor Utrecht zijn, als we zulk een' man, als die Gerardus, hadden. Wat sprak hij heerlijk over 't Woord. Men kon het hem aanzien, dat het hem uit het hart kwam. 't Is een verschil als de nacht met den dag, of men hem hoort of die Minrebroeders, die maar staan te schreeuwen tegen de ketters en op den preekstoel slaan of hij barsten moet. Van die paters hoort men nooit een woord uit de Schrift. 't Is maar van de Heilige Ursula en van Sint Maarten en wie weet van wie nog meer, en dan een vervloeken van de ketters, dat iemand de haren ten berge rijzen. Maar troost voor 't hart, of regel voor het leven, daarvan niets. Zooveel ‘vaderonsjes,’ zooveel ‘wees gegroetjes’ en dan een handvol penningen aan den pater, dat is de eenige weg naar den hemel, dien zij ons wijzen. Maar hier bij Gerardus is het: bekeert u, gelooft het Evangelie. Zie op het kruis van Christus, die onze zonden in zijn ligchaam gedragen heeft aan het hout. Geen woord van dingen buiten de Schrift, alles uit Gods woord alleen. Die bij zulke dingen nog koud kan blijven, moet wel een hart van ijzer en staal hebben, ik zeg maar, dat het een genot voor de ziele is, en al was Kuilenburg tien uren ver van Utrecht, ik zou er den geheelen nacht om doorloopen om dat zielevoedsel te ontvangen. Dat geeft teerkost op den weg. Dat geeft kracht om te gelooven en vrede voor het hart.

Hoort eens, zeide Rudolf, onze Aart is toch een fiksche jongen. Wilt ge wel gelooven, dat hij ook best eens voor kon gaan? Wel vrienden, wat dunkt ge er van, als wij Aart eens verzochten om onze voorganger in Utrecht te zijn?

- Neen vrienden! zei Aart, dat niet. Ik heb zelf nog zooveel noodig. Ik moet zelf nog zooveel leeren van de heilige dingen, dat ik het niet zou durven wagen om anderen eenen weg te wijzen, dien ik zelf nog moet leeren kennen. Ik ben ook nog te jong. Om anderen te leeren, moet men niet zoo jong zijn; dat past beter aan grijze haren, dan aan mij. Als een ander mij wat geleerd heeft, dan kan ik er wel over spreken, omdat het mij goed doet, maar om zelf voor anderen Gods woord te verklaren, daartoe ben ik niet bekwaam en de Heer roept mij daartoe ook niet. Ik ben een smidsgezel en in mijn beroep hoop ik den Heer te dienen en te vreezen. Maar anderen, die de gaven daartoe ontvangen hebben, moeten zich met de prediking bezig houden.

- Onze jonge vriend heeft gelijk, zeide Jakob de draaijer, wij moeten wachten, tot de Heer ons iemand toezendt, die het Woord des levens prediken kan. En dat zal Hij wel doen, op zijnen tijd, als wij maar bidden en niet vertragen.

Maar, zei Rudolf, wij moeten ook weêr naar huis! 't wordt tijd, dat wij vertrekken.

De mannen aan het raam spitsten hunne ooren.

- Gaan wij denzelfden weg terug, dien wij gekomen zijn, vraagde baas Jochem van 't bijlhouwersgild.

- Mij dunkt, zeide Rudolf, dat wij nu wel eens voor de afwisseling eenen anderen weg konden nemen. Als wij bijvoorbeeld de minder bezochte maar zeer schoone weg over den dijk tot aan de Kapelle-weg namen, zoo op 't Goy, achter Wickenburg om op Houten en zoo naar huis. Wij hebben

tijds in overvloed. Dan krijgen we eerst langs den dijk de heerlijke kersenboôgerds met de appel- en peerenboomen en later het uitmuntende bouwveld in 't Goy. En wij wandelen toch niet om menschen te zien; maar om ons in de heerlijke schepping te verlustigen en de eer van onzen God te bedenken.

Ja, ja, riepen allen, den weg over 't Goy!

Naauwelijks was dit gezegd, of de stokvischman stond op en verwijderde zich, na met zijne makkers eenen veelbeteekenende blik gewisseld te hebben, van zijne zitplaats. Zijne twee vrienden deden, alsof zij dit niet merkten en bleven nog door het raam zitten turen.

Waar is de kastelein? vraagde Rudolf. Hier is hij, riep eene stem uit het voorhuis, waardoor het wel scheen te blijken, dat de kastelein liever bleef, waar hij was, dan dat hij naar binnen kwam. Wij wilden u wel betalen, zeide Rudolf, hoe groot is onze vertering? Op dit woord kwam een dikke man, wien het wel aan te zien was, dat het harddraven zijn beroep niet zijn kon, naar binnen en boog zich voor Rudolf, terwijl hij zeide: Voor de eerzame lieden die hier ter preek komen, ben ik altijd zeer billijk. Gij zult er dus niet tegen hebben als het gezelschap mij met zestien schellingen en twee groot betaalt, hoop ik. In het minst niet, zeide Rudolf, terwijl hij zijnen welvoorzienen buidel voor den dag haalde; hier hebt ge zeventien schellingen, wat er overblijft is voor uwen knecht of voor de armen, zoo als gij wilt. Maar, goede vriend! is het ook geoorloofd, dat wij, eer wij vertrekken aan tafel een lied zingen? O, zooveel als gij wilt, zeide de kastelein, terwijl hij met zigtbaar genoegen de schellingen in den buidel, die aan eenen riem op zijnen dikken buik hing, liet klinken.

Komt dan, mijne vrienden, zeide Rudolf, laat ons dan zin-

gend danken voor het goede, dat wij weder in Kuilenburg hebben mogen genieten. Wij zullen zingen Ps. 136:1 en 25.

Dancket God nu opentlyck,
Hy is doch seer vriendelyck;
Want syn groote goedicheyt
Gheduert in der eeuwicheyt.

Hij is, die de spyse gheeft,
Allen, wat ter werelt leeft:
Want syn groote goedicheit
Gheduert in der eeuwicheyt.

Amen! zeide Rudolf, en alle gasten zeiden het hem plegtig na. Er was niet veel te pakken. De vrouwkens hadden spoedig hunne korfjes aan den arm en zoo ging men langzaam en met een vrolijk hart weer naar het veer. De schouw scheen reeds op hen te wachten en de veerman was zoo vriendelijk, als hij maar zijn kon. De ketterij deed hem ook geen nadeel en had hem reeds menig fooitje bezorgd. Dikwijls had hij het ondervonden, dat vrolijke harten goedgeefs waren, en daarom zag hij gaarne dat er velen ter preek gingen. Dan werden er nog al eens een witje of wat boven het veergeld betaald.

Derde hoofdstuk.
Op weg naar Utrecht.

Ook nu bedroog de veerman zich niet. Naauwelijks waren onze reizigers in de schouw en had hij het zeil geheschen, of Vrouwe van Diemen nam uit haren zilveren beugeltasch twee schellingen en drukte die den veerman in de hand, terwijl zij zeide: nu baas, help altijd de vrienden, die te Kuilenburg ter preek komen zoo goed, als ge ons geholpen hebt, en het zal u zeker wel gaan. Hartelijk dank! eerzame vrouw, antwoordde onze schipper, ik beloof het u, en ik wensch zeer, dat er elken dag zulke vrome luiden komen, als gij zijt.

Hij deed, zoo als velen nog doen, hij woog de vroomheid af, naar de grootte van de fooi, die hij kreeg.

't Duurde niet lang of het gezelschap was aan de overzijde. Tegen den middag was de lucht wat meer bewolkt geraakt; maar Jakob de draaijer meende, het weder zou nog wel opklaren, want de maan zou het wel weer optrekken.

Vrouw de Baal merkte aan, dat het nu nog aangenamer was om te wandelen, dan 's morgens. De zon was nu niet zoo heet en het harte was versterkt door het liefelijk woord des Heeren.

't Was ongeveer half vier toen zij op den dijk kwamen en langzaam doorwandelden. Aan stof tot spreken ontbrak het niemand.

Die zoekt, zeide Dirk Cater, die vindt; we hebben op dezen dag de waarheid daarvan ondervonden. De Heer heeft ons hart versterkt en ons met nieuwen moed toegerust in den strijd, die voorzeker weder volgen zal. Maar geen nood! laat gebeuren wat wille. De Heer is mijn herder, mij zal niets ontbreken. Dat is *mijn* tekst.

Die op den Heer vertrouwen, zeide Rudolf, zijn als de berg Sions, die niet wankelt in der eeuwigheid. Waren we toch eens zoo gelukkig, dat we ten onzent ook eens eene preek hadden. Daar zijn er velen in Utrecht, die er nu niet voor uit durven komen, maar die ons, als het er op aan kwam, voorzeker zouden helpen. Menschen, die nu nog niet weten, wat ze willen, maar die zeker eene keuze zouden doen, wanneer er eens eene preek plaats had.

- Dat geloof ik ook, zeide Aart, wanneer er in of bij de stad eens preek gehouden werd, dan weet ik, dunkt mij, zeker, dat mijn lieve vader ook eens ging hooren en als die eene predikatie hoorde, dan was hij ook voor onze zaak, dat voel ik duidelijk.

- Mogt dat eens gebeuren, zeide de Baal, dan waren wij eene groote schrede voorwaarts. Want het is zeker, dat de vader van onzen vriend Aart iemand is, die eenen grooten invloed heeft, onder rijken en armen. Ik heb mij maar nooit kunnen begrijpen, dat hij al niet lang met ons mede doet. Hij is toch een man, die regt en geregtigheid lief heeft.

- Och, zeide Jakob de draaijer, dat is zeer gemakkelijk te begrijpen. Nagenoeg elken dag komen de preekheeren, met hunne lange tabbaarts aan, voorbij mijne draaijerij, en altijd is

hun weg naar de hoek van de Smeesteeg. Zij zijn wel bevreesd voor den afval van baas Cozijnse en daarom bezoeken zij hem zoo trouw. Zij weten het goed, die Heeren, waar zij het meest zijn moeten, en vader Cozijnse houdt niet van twist en heeft eene vrouw, die zoo sterk aan hare kerk gehecht is, dat de Heer wel een wonder zal moeten doen, om haar daar af te brengen. Mij verwondert het veel meer, dat Aart een van de onzen is.

- Ja, zeide Aart, dat mag u ook wel verwonderen. 't Is alleen 's Heeren genade, die mij tot het licht gebragt heeft, langs wonderlijke wegen; en 't is mijne schuld, dat mijne lieve ouders nog in de duisternis zijn. Ik ben te traag in het gebed voor hen. Want waarlijk, mijne ouders zijn vrome lieden, al behooren zij nog tot de kerk. De Heer wil maar, dat ik niet ophouden zal met voor hen te bidden, dan zal Hij op zijnen tijd mijn gebed verhooren. En, wat zegen is het voor mij, dat zij mij niet tegengaan in het bezoeken der preek! Als zij wilden, konden zij mij dit met een enkel woord beletten. Maar dat doen zij niet. Wat mij telkens eenige smart veroorzaakt, is het treurig gelaat, dat mijne lieve moeder altijd heeft, wanneer ik vraag om hier of daar ter preek te gaan. Dat kost mij veel, zeer veel, om te doen, wat haar zoo innig verdriet veroorzaakt; maar, hier is het: Gode meer gehoorzamen, dan den menschen, en: wie vader of moeder lief heeft boven Mij, is mijns niet waardig. Ik hoop dan ook geduldig te wachten, tot het den Heer behaagt, mijn gebed te verhooren. Ik wenschte wel, dat ik een middel vinden kon, om de paters preekheeren uit onze woning te doen blijven, dat hindert mij het meest; want zij zijn het, die mijne lieve moeder tegen de waarheid vijandig maken.

- Wel, zeide Petersen de lakenwever, niets is gemakke-

lijker dan dat; ge hebt goede armen aan het lijf, pak de kerels bij den arm en zet ze de deur uit, als ze komen. Als ik zulk een sterk jong mensch was als gij, ik verzeker u, ze zouden bij mijne ouders niet over den drempel komen, of ze zouden het weten, wat ze gewaagd hadden, en voor de tweede keer zouden ze niet terug komen, daar kunt ge wel zeker van zijn.

Nu, nu, zeide Dirk Cater, dat is daar geen lesje, zooals ge het in Gods woord gelezen hebt. Daarin staat toch: ‘doet wel dengenen, die u haten, zegent die u vervloeken, zegent en vervloekt niet, en bidt voor degenen die u geweld aandoen en u vervolgen, want dat doende, zult gij kinderen zijn van uwen Vader, die in de hemelen is.’

't Is goed, dat onze vriend Aart dit ook weet, anders zou hij zich door uwe toespraak ligt tot verkeerde dingen laten leiden. Neen, mijne vrienden! geweld is de weg niet om tot Christus te brengen. Lijden en verdragen en hopen op den levenden God, dat is het, wat het geloof ons leert, en dat eindelijk met zegen bekroond wordt. Ik heb mij met Gods hulpe voorgenomen om geen geweld te gebruiken, dan wanneer zij mij aanvallen, of mij op geweldige wijze beletten willen om mijnen Heer en Heiland te dienen, zooals Hij wil, dat men Hem dienen zal; die mij mijnen Bijbel ontneemt of mij verhindert ter preek te gaan en daartoe geweld wil gebruiken, die zal ondervinden, dat Dirk Cater nog armen aan het lijf heeft. Maar in geen geval zal ik de aanvaller wezen.

- Gij spreekt naar mijn hart, vader Cater, zeide Aart; evenzoo wensch ik te handelen en ware het mogelijk, om door gesprek met de paters nog eens een enkele van hen op den regten weg te brengen, dan zou ik mij in den Heer verblijden. Dat kan ik u verzekeren. Wij kunnen thans niets beters

doen, dan den Heer bidden, dat zijn Woord een' vrijen loop hebbe; en ik weet zeker, dat velen, die nu nog in hun oud geloof blijven, ook wenschen, dat men ons vrijheid van preken en denken geve. Mijn vader zou niets liever zien, hoewel ik bij hem niet bespeuren kan, dat hij met ons instemt in andere zaken.

't Komt mij voor, zeide vrouw de Baal, die op eene bescheidene wijze zich in het gesprek mengde, dat kinderen nooit uit het oog moeten verliezen, dat 's Heeren gebod is: eert uwen vader en uwe moeder en dat zij alles moeten vermijden, wat hunnen ouders verdriet aandoet. Zoolang onze lieve vriend Aart met ons gaan mag, zoolang moet hij niets doen, dat zijne ouders op de gedachte zou kunnen brengen, alsof wij iets anders wilden of leerden, dan hetgene Gods Woord ons voorschrijft. Daarom moet Aart maar geene Paters de deur uitgooijen. Daardoor zou hij zijne ouders zeker verbitteren, zonder dat hij er eenig bewijs voor de waarheid door gaf; want als men iemand de deur uitwerpt, dan bewijst men alleen, dat men een sterk ligchaam en een driftig gestel heeft, maar niet, dat men den Heere Jezus lief heeft, die als Hij gescholden werd, niet dreigde of wederschold. Laten wij toch, zooveel de Heer ons geeft, er voor zorgen, dat de vijanden ons niet verwijten kunnen, dat wij tegen Gods Woord handelen. Laten we veel voor onze vijanden bidden en hen tot onze vrienden zien te maken. Als de paters bij mij komen, zal ik ze vriendelijk ontvangen en spreken op eene bedaarde wijze met hen, of ik hen ook zou kunnen winnen voor de goede zaak.

Ja, wel, zeide Petersen, die vrouwkens hebben goed praten. Tegen haar zijn de paters altijd nog al vriendelijk, maar ons draaijen zij den nek toe, terwijl ze ons land half opeten. En

bij baas de Baal zullen ze wel niet in huis komen. Bij dien vermaledijden ketter, die aan de St. Cathrijne kerk niet wilde werken, omdat hij niet helpen wilde tot de afgoderij. Ze zullen niet bij u komen, maar wees verzekerd, dat uw naam op het ketterlijstje staat en zoo gaauw als het 'heilig Gerecht' maar een kansje ziet, pakt het u op en zal zich niet storen aan uwe menschlievende lessen, daar kunt ge wel op rekenen.

Nu, zoo als de Heer wil, zeide vrouw de Baal, wat *zij* doen, is voor *hunne* rekening; maar *wij* moeten wandelen naar het Woord van God.

Ja, zeide Rudolf, vrouw de Baal heeft gelijk en baas Petersen weet dit ook wel en zal er ook wel naar handelen. Daaraan twijfelt niemand van ons. Laat ons den Heer bidden, dat Hij alle gevaar van ons were en dat Hij ons de kracht geve om met lijdzaamheid de loopbaan te loopen, die zijne liefde voor ons de beste keurt.

Zoo sprekende, waren zij aan dat gedeelte van den dijk gekomen, dat bij het Beusichemsche veer lag en sloegen nu links om, den weg door de boomgaarden heen, naar het Goy toe. De heerlijke kleigronden gaven eene afwisseling van boomgaarden en akkers, die dezen weg alleraangenaamst maakten. Hier en daar had men nog kleine bosschen van opgaand geboomte met kreupelhout er tusschen en in de verte lag het dorpje het Goy met het kasteel Wickenburch, en een klooster op welks kapel deze weg uitliep. Daarom heette deze weg, de Kapelle-weg.

't Zal ongeveer vijf uren geweest zijn, toen het gezelschap den Kapelle-weg insloeg. Men had op den dijk niemand ontmoet. Hier en daar stonden de maaijers in de uiterwaarden bezig met gras maaijen; maar op den dijk zelf zag men niemand. Dit had het vrije spreken zeer bevorderd en maakte

dan ook, dat men, toen de tongen eenmaal los waren, niet zoo spoedig gezind scheen, om die weder aan banden te leggen. Daardoor had men ook de voorzorg, om eene soort van voorhoede vooraf te doen gaan, nagelaten. Men dacht geen kwaad en men wachtte zulks ook niet.

De Kapelle-weg liep kronkelend door een van de boschjes en kon daardoor niet in zijnen geheele lengte afgezien worden; wanneer men ter helfte van den weg gekomen was, draaide hij, zoo als men het noemt en dan had men het gezigt op het klooster en op de kapel vrij. Buiten het boschje lag eene kleine boerderij, maar was het land overigens vlak, alleen aan de oostzijde had men eenige zeer lage heuvelen, die of in vroeger jaren door kunst opgeworpen waren, of die als zandhoogten door de natuur waren gevormd. Men noemde dit gedeelte ‘de Hoogh.’ Meer noordelijk zag men dan het kasteel Wickenburch met een torentje op een van de zijden en een lange eikenlaan, die den toegang tot het kasteel gaf van den weg, die van het dorp Houten daarop aanliep.

De wandeling door het boschje was regt aangenaam en men besloot hier even uit te rusten. Men plaatste zich ter wederzijden van het pad, onder regt genoegelijke gesprekken en met het vooruitzigt dat men te huis gekomen zijnde, al heel wat zou te vertellen hebben aan de vrienden, die het togtje niet mede gemaakt hadden. De vrouwtjes vooral verheugden zich er over, dat zij de wandeling mede gemaakt hadden, en beraamden al plannen om bij eene volgende gelegenheid weder van de partij te zijn.

Na dat men zoo een half uurtje gerust had, begon de wandeling op nieuw. Eensgezind, vrolijk en tevreden was het geheele gezelschap. Het aangename gevoel, dat men heeft, als men het huis nadert, was voor allen een spoorslag om

met wat vlugger tred de laatste twee uurtjes, die nu nog over waren, af te leggen.

- Om half acht zijn wij te huis, zeide Agniette, de vrouw van Petersen, ik ben wel nieuwsgierig, hoe de kleine jongens het gemaakt hebben. 't Is de eerste keer van hun leven, dat hunne moeder zonder hen uitgegaan is.

- Wel dat zal zeer goed gegaan zijn, zeide Vrouwe van Diemen, Bertha is eene trouwe dienstmaagd; zij vreest den Heer en zal daarom voor uwe kinderen wel goed gezorgd hebben, maak u daarover maar niet ongerust. Als gij uitgegaan waart om wereldsch genoegen te hebben, dan zoudt gij bezorgd moeten zijn, maar nu niet. De Heer zal ook wel voor uwe kinderen zorgen.

- In allen gevalle, ziet gij ze over een paar uurtjes weder, zeide Maria, en die zijn spoedig om.

- Indien de Heer wil, vrouwke, zeide baas de Baal, indien de Heer wil.

Zoo sprekende sloegen zij juist den hoek van den weg in het boschje om en zagen in de verte twee mannen. Een van hen lag op den grond en de ander scheen telkens pogingen aan te wenden om hem op te beuren; maar kon daarin niet slagen.

Wat zou dat zijn? vroegen de vrouwkens eenigzins ongerust.

- 't Schijnt wel, zeide Aart, dat die eene man niet wel is, en dat de andere hem wil dragen; wij zullen wat vlugger aanstappen en zien of wij ook helpen kunnen. Laat de vrouwtjes maar wat zachter loopen. Wij zullen vooruit gaan.

Zes mannen van het gezelschap gingen vooruit. Dirk Cater en Aart natuurlijk met hen.

Toen zij een eind weegs geloopen hadden, zeide Maria, wier man ook bij de vooruitgegane was, ik ga er ook heen,

eene vrouw kan somtijds nog beter eenen zieke helpen, dan een man; en zonder antwoord af te wachten, liep zij op een' draf en haalde de mannen spoedig in.

- Wat doet gij hier? zeide de Baal, waart gij bij de andere vrouwen gebleven, dat was beter.

- Neen, zeide Maria, ik kon misschien wat helpen. Gij weet immers wel, dat ik goed met zieken omgaan kan. Maar als gij het beter vindt, zal ik wel weer terug gaan.

- Neen, dat behoeft juist niet, zeide de Baal, maar waarom zoudt ge u noodeloos vermoeijen. Ga nu maar mede; dan kunt gij zien, dat wij het alleen wel af kunnen. Maar de vrouwkens denken altijd, dat het niet goed gaat, als zij er niet bij zijn.

Spoedig waren zij aan de plaats gekomen. De zieke lag op den grond te steunen; hij kermde geweldig en klaagde over hoofdpijn en kramp in de ingewanden. Zijn makker stond bij hem, met alle kenteekenen van angst op het magere aangezigt. Zij waren beiden eenvoudig burgerlijk gekleed. De zieke met een wambuis, de staande met eene soort van lange kiel aan.

- Wist ik maar raad om mijnen vriend in het klooster te krijgen, daar zou men ons wel helpen, zeide de laatste.

- Niets is gemakkelijker, zeide Rudolf, wij dragen hem met ons vieren er heen; 't is geen kwartier ver; wij hebben goede handen aan het lijf.

- Maar wacht, zeide Maria, ik zal hem eerst een' doek om het hoofd knoopen, dat helpt voor de hoofdpijn, en met een kreeg zij uit hare tasch een' helderen witten doek, vouwde dien smal op en ging op de knieën aan het hoofd van den zieke zitten om haar plan te volbrengen. De zieke scheen niet ingenomen met dit verband; hij riep telkens: neen! neen!

Maar Maria liet zich niet afwijzen. Ja, ja, zeide zij, de zieken willen nooit hebben, dat men hun goed doet; kom aan, ik zal het zachtjes doen. Zij ligtte het hoofd van den zieke wat op, nam de muts er af en deed de doek netjes om zijn voorhoofd heen, waarna zij hem de muts weer opzette. Die goed toegezien had, zou bemerkt hebben, dat de zieke een kalen plek op het hoofd had, maar in haren ijver zag Maria niets dan den armen zieke, zooals zij dacht. Eindelijk was het verband, onder gestadig kreunen en kermen gelegd.

- Komt, zeide Maria, nu zal ik het hoofd vasthouden, laten dan vier anderen hem dragen.

Zij tilde het hoofd een weinig op. De vriend van den zieke nam hem bij den regter arm, Rudolf bij den linker en een paar anderen namen hem bij de beenen. Zoo ligtten zij hem van den grond en begonnen hunne wandeling naar het klooster.

De vreemdeling met de lange kiel zag telkens met een' schuinen blik naar Aart, alsof hij zeggen wilde: wat doet die met dat rapier er bij. Nadat ze een eind wegs voortgegaan waren, zeide hij eindelijk: Ik dank u zeer, lieve vrienden, voor de hulp, die ge mij bewijst; wij kunnen het nu met ons vieren wel af; de anderen kunnen nu gerust weder naar hun gezelschap terug gaan. Neen, zeide Aart, ik kom liefst terug met hen, met wie ik uitgegaan ben. Ook kunnen wij straks elkander wat verpozen in het dragen.

- Dat behoeft niet, zeide Maria, dan zouden we den zieke maar meer last aandoen? Hoe gaat het nu met u, zieke vriend?

Een steunen en kermen was het eenige antwoord. De zieke hield de oogen maar altijd gesloten, en trok somwijlen een scheef gezigt, opdat men toch zien zou, dat hem iets haperde. Overigens was zijn voorkomen alles behalve dat van

een' lijder. Hij zag er fiksch uit en scheen in den laatsten tijd geen slechte keuken gehad te hebben.

Indien onze vrienden goed rondgezien hadden, toen zij in het veerhuis te Kuilenburg zaten te eten, dan zouden zij den man met den langen kiel en het stokvisschen gelaat ook wel herkend hebben. Maar zij hadden zich daar niet bemoeid met naar de personen, die aan het raam zaten, te zien.

Nu vraagde de man met den langen kiel of Petersen ook een weinig vooruit wilde gaan en kloppen aan de tuindeur van het klooster. Daar deed men altijd open. Petersen voldeed aan zijn verlangen, stapte wat harder door en was spoedig aan de tuindeur. Hij ligtte den zwaren klopper op en deed een paar fiksche slagen. Na een oogenblik wachtens, werd de deur op eene kier geopend en een monnik vraagde, wat men begeerde.

- Wij hebben een' zieken op den weg gevonden, zei Petersen, mogen wij zoo vrij zijn, om hem in het klooster even te laten uitrusten?

- Ik zal eens hooren, wat Pater Benedict daarvan zegt, zeide de monnik, klapte de deur weder toe en kwam na eenige oogenblikken terug, met het berigt dat de zieke kon binnengelaten worden. Hij sloot nu de deur weder en plaatste er zich achter, om te wachten, tot dat de zieke gebragt werd.

Niet lang duurde het, of men kwam met den armen zieke, met wien men maar moeijelijk medelijden hebben kon, aan. Maria de Baal hield nog altijd het hoofd vast en trachtte hem door troostende toespraakjes hoop van beterschap te geven. Als gij maar eens even kunt rusten, dan zal het wel gaan. Als ge maar één uurtje hebt geslapen, dan zijt gij weder geheel frisch. De warmte heeft u zeker bevangen. 't Is jammer, dat ik niet wat water en azijn mede genomen heb, dat zou

u goed gedaan hebben. Als ik weder eens uitga, zal ik het medenemen. Men kan toch nooit weten, hoe het te pas komt enz. Dat ging als uit éénen adem voort. Want Maria kon wel zwijgen, maar als zij eenmaal het woord had over een onderwerp, waarin haar hart deel nam, dan vloeide er een stroom van woorden uit haren mond, en dan mogt ze ook spreken, want één ding was zeker, dat dan liefde voor Christus of voor den naaste haar drong.

Toen de vrienden met hunnen last bij de tuindeur genaderd waren, klopte Petersen en dadelijk werd de tuindeur halverwege geopend, zoodat men ter naauwernood met den last er door kon. Aart en de Baal gingen daarom ter zijde, van gedachten zijnde, om achter Maria de deur in te gaan. Maar naauwelijks was Maria, nog altijd het hoofd vasthoudende, om de deur heen of de monnik, die aan de binnenzijde stond, trok de deur toe en schoof er hoorbaar een paar fiksche grendels voor, zoodat Aart en de Baal en nog een van de vrienden netjes tegen de deur aan konden hijken, maar er in komen, dat lukte niet.

Onder het langzame voortsukkelen met den zieke, was ook het overige gezelschap aangekomen en deed met veel belangstelling onderzoek naar hetgene men gedaan en gezien had. Ieder stelde belang in den zieken reiziger en beklaagde hem van harte. Alleen Aart stond in gedachten verdiept. Hem kwam de zaak wat vreemd voor. Toch wist hij niet, wat hij er van denken moest en regtstreeksch bedrog wilde hij er liefst niet in zien. Hij dacht eigenlijk, dat de zieke een verkleede monnik was, die wat te veel sterk bier gebruikt had, dat in de stad Wijk bij Duurstede gebrouwd werd, en dat uit hoofde van zijne kracht beroemd was. Misschien, dacht hij, zijn ze eens naar Wijk geweest, en is de een wat over zijn bier ge-

raakt. Dat was bij de monniken van dien tijd niets vreemds. Dat men in het klooster niet gaarne vele getuigen daarbij had, laat zich gemakkelijk begrijpen en Aart dacht, dat men daarom ook de deur zoo spoedig mogelijk had gesloten.

Het gezelschap besloot nu natuurlijk te wachten, tot hunne vrienden de tuindeur weder uitkwamen. En dit duurde lang. Eindelijk werd de deur geopend en kwam een tuinknecht te paard er uit, die zeide, dat hij een' geneesheer voor den zieke moest halen en geen' tijd had om te spreken. Hij gaf zijn paard de sporen en rende zoo spoedig mogelijk weg.

- Waarom of onze vrienden niet terug komen? zeide Jakob de draaijer, nadat zij nog wel een half uur gewacht hadden. Zij zullen toch in het klooster hulp genoeg vinden. Wat kan onze vrienden bewegen zoo lang weg te blijven?

- Men zou waarlijk ongerust worden, zeide Vrouwe van Diemen. Nu duurt het al te lang.

- Ik zal eens kloppen, zeî Aart, en met een tikte hij een paar malen met den klopper op de deur. Maar niemand verscheen.

- Zij hooren het niet, zei Petersen en klopte nu zoo hevig, dat men het wel een kwartier uurs ver hooren kon.

Maar niemand kwam.

- Wat of dat toch beduiden wil, zeide de Baal. Mijne vrouw is er ook in, ik hoop toch niet, dat zij misschien door inspanning ook eenig ongeluk gekregen heeft.

- Wij moesten eens aan de kloosterpoort kloppen, zeide Aart, misschien doet men daar open.

De kloostermuur was meer dan twee mans lengten hoog en omgaf den geheelen tuin, het klooster en de kapel, zoodat deze laatsten binnen den muur stonden. De muur was van boven met scherpe pennen voorzien en spits toe gemetzeld,

zoodat het overklimmen onmogelijk was. Niet verre van den tuindeur stond de kapel en aan het einde van den tuin het klooster zelf, waarvan men niets dan het dak en de bovenramen zien kon. Behalve de tuindeur was er ook aan de kapel en aan het klooster van buiten eenen ingang. Maar beide deuren waren, naar het gebruik van dien tijd, van buiten met ijzeren platen en zware hengsels belegd. Alleen de tuindeur was eene gewone deur, maar sterk en van goede sluiting voorzien.

Zooals Aart gezegd had, deed hij. Hij ging den kloostermuur, vergezeld van de Baal, om en begaf zich naar de andere zijde om bij de kloosterpoort te komen. Die afstand was ongeveer een' paar honderd schreden. De anderen bleven bij de tuindeur wachten of zij in dien tijd daar ook uit zouden komen, omdat de kloosterpoort aan de andere zijde van den muur was.

Spoedig was Aart bij de poort gekomen en klopte vrij luide op de deur. Men wachtte lang, maar kreeg geen gehoor. Men klopte nog eens, maar evenmin als de eerste maal werd er geopend. Voor de derde maal zal het gelden, zeide de Baal, en klopte zoo hevig, dat de deur er van dreunde, maar... zonder baat. 't Was nu duidelijk, dat men niet wilde openen.

Laat ons terug gaan, zeide Aart, naar onze vrienden aan de tuindeur. 't Is hier niet regt. Ik houd het er voor, dat wij verraden zijn en dat men ons hier in den strik gelokt heeft. Wie weet, hoe onze arme vrienden daar binnen het maken. Opgesloten om morgen voor het ‘heilige Gerecht’ gebragt te worden. Wij moeten al beproeven, wat in ons vermogen is, om hen te redden, al zouden wij er ook het lijf bij wagen. Terwijl hij dit zeide, fonkelden zijne oogen en balden zich zijne vuisten: terwijl hij op zijde naar zijn rapier zag.

Ja lieve vriend! zeide de Baal, maar hoe komen wij in het klooster, en wie weet, hoe sterk zij daar binnen zijn!

- Wat het laatste betreft, zeide Aart, dat is mij om het even. Als ik er maar eenmaal in was; zij zouden ondervinden, dat een Utrechtsche jongen niet den gek met zich laat steken. En ik vertrouw op Hem, die sterker is, dan al onze vijanden. Maar hoe komen wij in het klooster. En ik geloof ook, dat wij ons haasten moeten. Want wij zijn verraden. Dat is mij volkomen duidelijk.

- Hebt ge iets vernomen, zeide Agniete. Niets, zeide Aart wrevelig. Men wil ons niet hooren; maar toch moeten wij maken, dat wij binnen komen. Mij dunkt, dat de vrouwen maar naar huis moesten gaan en ons, mannen, alleen hier laten, dan kunnen wij zien, wat er te doen is.

- Neen, neen! riepen de vrouwen als uit éénen mond, wij blijven bij u en zullen u met 's Heeren hulp zooveel mogelijk helpen. Wij zullen in niets tegenspreken. Al wat gij doen wilt om onze vrienden te redden, zullen wij goedvinden. Maar laat ons blijven.

- Nu dan, zeide Aart, blijft dan, maar hindert ons niet. Hier moet gehandeld worden.

- Konden wij maar over den muur klimmen, zeide Egbert de lijndraaijer. Als wij elkander eens opligtten, zou het dan niet lukken? Als er een over den muur was, die kon de grendels van de deur afschuiven om de anderen binnen te laten.

- Komt, zeide Aart, wij zullen het in 's Heeren naam beproeven. Ik zal hier onder gaan staan, klimt gij dan op mijne schouders en zie of ge over den muur kunt komen.

Zoo gezegd, zoo gedaan. Aart plaatste zich gebukt tegen den muur. Egbert klom op zijne schouders en Aart rigtte

zich nu op, maar Egbert kon met de toppen zijner vingers nog niet aan de rollaag komen, veel minder zijne handen tusschen de pennen in krijgen om zich op te ligten. Deze poging mislukte dus geheel.

- Dat zal zoo niet gaan, zeide de Baal, maar als er nog een paar van ons gebukt onder gingen staan, dan zou hij de hoogte kunnen bereiken. Laat ons dat beproeven!

De Baal en Petersen plaatsten zich gebukt met de handen op de knieën tegen den muur, Aart klom op hunne ruggen en zette op ieder éénen voet en nu waagde Egbert het, met behulp der vrouwen en van de anderen om op de schouders van Aart te klimmen; deze rigtte zich nu langzaam op, terwijl Egbert zich, zoo goed hij kon, aan den muur vastklemde; eindelijk had hij de ijzeren pennen op de rollaag in de hand en ligtte zich daaraan op, zoodat hij in den tuin zien kon; maar om er over te komen, dat was onmogelijk. Vooreerst was hij niet hoog genoeg, om zich over de pennen te werpen, en ten tweede zag hij aan de andere zijde van de muur nog eene aanmerkelijke diepte in den grond gegraven, zoodat niemand den sprong er over wagen kon. Hij riep dus, dat men maar weder zou laten zakken en kwam, niet zonder gevaar, weder op vasten grond. In den tuin had hij niemand bespeurd, en zelfs geen dier, geenen hond, gezien. 't Was een moestuin, die goed beplant was. Maar de deur van het klooster, die in den tuin uitkwam, scheen half geopend te zijn, en de ramen waren niet hoog boven den grond.

Dit was de eenige mededeeling die Egbert, na zijne luchtreis, doen kon.

- Had ik maar eene bijl, zeide Aart, ik hakte de deur stuk, er in komen moeten wij, het koste wat het wille. Och Heer! schenk ons uwe hulp om onze vrienden te verlossen;

verleen ons uwen bijstand tot eer van uwen Naam! Zoo bad hij luide en vurig.

Agniete zeide, ik heb ginds bij de boerderij eene bijl zien liggen, wil ik eens gaan zien, of die er nog is?

- Wel, neen! zeiden drie, vier andere stemmen, wij zullen wel eens gaan zien, en in eenen oogenblik waren zij naar het boschje op weg. 't Scheen ook of men daar doof was, want bij het kloppen kreeg men ook geen antwoord. Bij nader onderzoek had dit echter zijne gezonde reden; er was niemand in huis. Nu namen onze vrienden de bijl, die in de nabijheid van het huis bij een hakblok lag, zonder vragen weg, en haastten zich met dezen in hunne omstandigheden, groote schat, naar de tuindeur.

- Wij hebben haar! riepen zij reeds in de verte.

- Komt dan! riep Aart, elk oogenblik is kostbaar.

't Was een ferme oude akse. Wel vier ponden zwaar.

Naauwelijks had Aart haar in de vuist of hij zeide: 't is eene goede. Zij zal haar werk wel doen. In 's Heeren naam dan! zeide hij, ligtte de akse op, en de eerste slag viel op de hoogte van het deurslot, zoodat de deur kraakte. De slag was geweldig, en was door eene geoefende vuist aangebragt, dat was wel te merken. En zonderling, het scheen alsof met den eersten slag allen moed kregen. Nog één zóó, zeide Jakob, en wij zien door de deur heen. - Als hij aan de achterzijde maar niet met ijzer beslagen is, zeide Egbert. - Ook daardoor zal zij heen, zeide Aart, terwijl de tweede slag toegebragt werd.

Maar men zag nog niet door de deur.

Nu volgde de eene slag op den anderen en eindelijk gelukte het om een stuk hout uit de deur te halen. 't Was een eikenhouten deur, bijna een halve handbreed dik. Ik zie

licht, zeide Jakob, wil ik nu ook eens hakken! - Ik dank u, zeide Aart, ik ben nog niet moede, en nu gaf elke slag een' fikschen spaander, zoodat de opening spoedig zoo groot werd, dat men er de hand en den arm doorsteken kon. Aart deed dit, en schoof op die wijze den onder- en bovengrendel aan de binnenzijde weg. Maar het slot hield nog stand.

- Laat ons beproeven, zeide Egbert, om de deur door midden te duwen. Wij zullen haar openloopen, zeide hij.

- Hij nam eenen loop en trapte met krachtigen voet tegen de deur, maar zij bleef in hare hengsels.

- Wat hen het meest verwonderde, was, dat zich niemand in den tuin vertoonde.

Men mag wel oppassen, zeide een der mannen, dat zij de kloosterpoort niet uitkomen en ons overvallen. Ik zal op wacht gaan staan en letten op, wat er gebeurt. Hij begaf zich naar den hoek van den tuinmuur; maar ook daar was alles stil.

Aart deed nog een paar fiksche slagen boven het slot. De deur begon te waggelen; nog één slag, en.. het slot vloog er uit, den tuin in.

God zij gedankt, zeide Aart, terwijl hij zich het zweet van het voorhoofd wischte, nu voorwaarts. Daar baas de Baal hebt gij de bijl, ik zal mij nu met het rapier wel verder helpen. Voorwaarts nu naar de tuindeur van het klooster.

Deze deur meende Egbert half geopend te zien, toen hij over den muur keek. Nu was zij gesloten. 't Was blijkbaar dat men dus het kloppen gehoord had. Nog eene zaak meende Aart, dat hieruit bleek, dit namelijk, dat men in het klooster beangstigd was. Dat gaf hem moed en de anderen, die hem allen in den tuin gevolgd waren, deelden in dit gevoelen. Een der mannen werd bij de tuindeur op wacht gezet om

naar buiten te zien en op alles te letten. Men sprak af, dat men in het klooster zou zien te komen, maar men beloofde elkander plegtig om slechts in den uitersten nood, iemand te beleedigen.

Als we onze vrienden maar terug hebben, trekken we dadelijk af, zeide Aart.

Gave de Heer, dat wij hen reeds hadden, zeide de vrouwen.

Vierde hoofdstuk.
In het klooster.

Agniete, die wel de minst beschroomde vrouw van het gezelschap was, en die hartelijk verlangde, ook toch iets te kunnen doen tot redding der vrienden, ging naar het raam, dat digt bij de tuindeur was, gluurde naar binnen en riep: daar is de keuken!

Beproeven of de deur ook geopend kon worden, en toen dit niet gelukte, het met ruitjes in het lood voorziene glasraam in te slaan, was het werk, dat baas de Baal in eenen oogenblik verrigtte, met een paar slagen was het raampje er uit en baas de Baal er door in den keuken.

De anderen wilden hem volgen, maar hij zeide: wacht even, ik zal de deur openen, zoo goed ik kan. Hij schoof de grendels weg, draaide het krukslot om en de deur was open. Nu gingen allen binnen; ieder wapende zich. Deze met een spit, die met een hakmes, een ander weder met een' tang of bezemsteel en in een' oogenblik was ons reisgezelschap in eene kleine legerafdeeling herschapen. Zelfs de vrouwen waren niet achterlijk hierin.

- Wij moesten onze vrienden, daar buiten, die op wacht staan, ook wat geven om zich te verdedigen, zeide Vrouwe van Diemen, en zij spoedde zich met een paar ijzeren stellen van een spit naar buiten. Zij deed beide wachters verslag van de vordering, die men gemaakt had, wenschte hun Gods zegen en goeden moed en ging weder terug naar de kloosterkeuken.

Dat men daar op zulk een bezoek niet gerekend had, bleek duidelijk, dewijl er nog eene pan met vleesch op den haard stond en het vuur nog niet uitgedoofd was.

- Ik zal er een paar turven bij leggen, zeide Agniete, 't kan ons misschien te passe komen. De nog geopende turfbak verschafte haar de gelegenheid daartoe.

De deur, die in den kloostergang voerde, was ook gesloten en moest met geweld geopend worden. Met vereende krachten was ook dit spoedig verrigt, en nu stond men aan het begin van eenen tamelijk duisteren langen gang, waarin slechts door een klein raam van den voorgevel des kloosters licht ontvangen werd.

- Ik zal licht maken, zeide Agniete, ging naar de keuken en nam eene der koperen lampen, die aan den wand hingen, stak deze aan den haard aan en kwam nu met dit licht in den kloostergang. Zij was als een gewelf gebouwd. Halve pilaren stonden tegen de muren en ondersteunden de bogen, die van boven aangebragt waren. Tusschen elke twee pilaren was eene deur. Aan elke zijde van den gang telde men er acht.

- Is hier ook iemand! riep Aart, met eene forsche stem. Maar geen antwoord.

- Laat ons beproeven, om de deuren te openen, zeide hij.

- Dit ging niet gemakkelijk, alle deuren waren goed ge-

sloten; maar 't was niet waarschijnlijk, dat er zich iemand achter bevond.

Juist toen men bezig was met dit onderzoek, komt de wachter, die bij de tuindeur stond en zegt, dat hij op de tweede verdieping een' man voor het glasraam gezien had.

- Gij zijt een brave kerel! zeide Aart. Ga maar gaauw weer naar uwen post, en breng ons tijding als ge iets bespeurt, en wij mijne vrienden! wij moeten naar boven. Maar hoe? De gang liep tot het einde toe door, en nergens was een trap te vinden. Eindelijk zeide Agniete, die nog altijd de lamp droeg: hier zie ik eene deur met eenen hoogen drempel; zou dat ook de ingang van den trap kunnen zijn?

- Ja, zeide de Baal, dat is hij. Die vrouwen letten toch goed op. Hier mijne vrienden! Deze deur moet open!

Had ik mijnen voorhamer maar hier! riep Aart, ik verbrijzelde haar met een' slag. Maar de voorhamer was er niet. 't Moest nu door andere middelen geschieden.

Baas de Baal ging met de akse aan het werk en spoediger dan hij gedacht had, had hij het geluk, om het slot er af te te slaan. Toen hij nu de hand door de opening stak, om de grendels weg te schuiven, bespeurde hij, dat men de deur aan de achterzijde versperd had, daar lagen stoelen en andere dingen op den trap gestapeld tegen de deur.

't Is niets, riep hij, de deur gaat naar ons toe open, gaat maar wat uit den weg, die dingen zullen spoedig beneden zijn en wij weten nu zeker dat we op weg zijn om onze vrienden te vinden. Met éénen krachtigen ruk opende hij de deur en daar vielen stoelen en tafels en bankjes alles door elkander naar beneden.

Twintig handen waren spoedig aan het werk om op te ruimen en toen de opening maar even toeliet, dat er een mensch

door kon, vloog Aart met het rapier in de hand alleen naar boven; terwijl men onder nog bezig was de voorwerpen van den trap weg te halen. Boven aan den trap gekomen, ziet hij op denzelfden oogenblik iemand naar de laatste kamer op den bovengang loopen.

Snel als het licht, vliegt hij dezen na, en juist op den oogenblik, dat de vlugteling de kamer sluiten wil, steekt hij de punt van zijn rapier tusschen de deur en het kozijn in, waardoor het niet mogelijk was, de deur te sluiten. Hier! mijne vrienden, riep hij, en in tien tellen was de Baal bij hem. Wat is het? zeide deze. - In deze kamer is mijn man, zeide Aart, laat ons binnen zien te komen.

Met al de kracht der vertwijfeling werd de deur van binnen tegen gehouden. Maar Aart hield zijn rapier er stevig tusschen en duwde uit alle magt mede; een derde kwam er bij en - de deur ging open. Aart stoof er binnen en op den bevenden man, die zich geheel alleen in het vertrek bevond, af.

Ha, verrader! zeide Aart, nu hebben wij u? Zeg schelm, waar hebt ge onze vrienden gelaten?

Maar geen antwoord. Spreek, zeide Aart, ik herken u wel, gij waart bij dien zoogenaamden zieke. Waar zijn onze vrienden? Spreek of..... Hij stak zijn rapier op en greep met fiksche hand den langen mageren kerel bij den hals. Spreek! of gij zult hier niet levend van daan komen. Wij moeten onze vrienden hebben! - Maar de man zweeg en knarste op de tanden.

Doet het raam open, zeide Aart, dan werp ik den schurk er uit!

- Waar is mijne vrouw? - schreeuwde de Baal, terwijl hij, als uit instinkt, gevolg gaf aan het bevel van Aart en het raam opende. Niettegenstaande den vreesselijken tegen-

stand, dien hij bood, ligtte Aart den langen man van den vloer, terwijl hij hem om den middel pakte en hem het raam uit stak. Toen eerst begreep de magere, dat het ernst worden zou. Laat mij los, schreeuwde hij, ik zal u zeggen, waar ze zijn!

Neen, schreeuwde Aart, eerst zeggen en dadelijk ook, of ik laat u vallen!

Met zijne ijzeren vuisten hield hij hem buiten het raam. De gevangene wist geen' raad. Hij kromp ineen van smart en angst te gelijk. - Ze zijn..., o! ik sterf, laat mij los! - Waar zijn ze dan? - o, o! Hierboven, in de cel! - Laat mij los, los, los! - o, o! -

Aart nam hem nu weder met een' ruk de kamer in. 't Was tijd ook. De oogen van den mageren man puilden hem bijna uit het hoofd. Hij was zoo afgemat door den geboden tegenstand, dat hij op den grond viel en kermde van pijn. - Waar is mijne vrouw? zeide de Baal. - Boven! - Wie zijn er nog met u hier, zeide Aart, kom spreek! - Ik weet het niet! - kermde de booswicht. - Wat?! zeide Aart, weet gij het niet? - Ik zal het u doen weten; terg mij niet langer, ellendeling! - en met een strekte hij de handen uit, alsof hij nogmaals beproeven wilde, om hem het raam uit te werpen. - Ja, ja, schreeuwde de magere man, er zijn zes broeders hier en Pater Benedict. - Zoo! zeide Aart, vooruit dan, wijs ons den weg en bij de minste beweging om te ontvlugten zal dit rapier u den boozen kop kloven; reken daarop! - De verrader kromp als een worm in een, toen Aart dit zeide, 't was of hij den slag reeds voelde. - Op nu, zeide Aart, vooruit! -

Met moeite rigtte de aangesprokene zich op. 't Was hem aan te zien, dat pijn en schrik zijne leden verlamd hadden. - Och laat mij eens drinken! zeide hij, ik kan niet voort. -

Ik zal wat water halen, zeide Agniete, die met het overige gezelschap intusschen boven gekomen was, - ik zal wat water voor hem halen. Zij ging den trap af naar de keuken toe, nam een glas, vulde dat met water, en reikte het hem over, met de woorden: daar arme man! de Heer rekene u deze zonde niet toe, maar wijs ons nu gaauw den weg om onze vrienden te bevrijden. Wij zullen u volstrekt geen leed doen, als we onze vrienden maar hebben mogen! - Ja, riepen allen, onze vrienden en dan gaan wij dadelijk heen! -

Nu, vooruit! zeide Aart en duwde den man, die niet van de vlugste scheen te zijn, wat voor zich uit. Hij liep al kermende de gang weer in naar het andere einde van het gebouw, en wees op eene deur, die men openen moest.

Aart beproefde het, maar ook deze deur was gesloten. Nu, zeide Aart, wat wilt gij, het raam uitgeworpen worden of zorgen, dat deze deur dadelijk geopend wordt. - Ik kan haar niet openen; schreeuwde de magere. - Dat weten we wel, maar gij kunt wel zorgen, dat zij geopend wordt. Is er geen andere weg naar boven spreek! Gij zijt het laatst van boven af gekomen. Gij weet ook wel, hoe men er weêr komen kan. Zeg tot uwe makkers daarboven, dat zij openen, of gij zult het met uw hoofd boeten! - o! o! Schreeuwde de magere man. - Geen o's, zeide Aart, maar de deur open, dat willen wij; en spoedig ook, als wij haar zelven openen moeten, dan zal het u duur te staan komen! - Nu begon hij te roepen: Och, doe open! - doe open! Pater Benedict! anders zijn wij allen verloren. Doe toch open! Men zal ons geen leed doen, als wij maar openen. o, Doe het toch; doe het toch: ik ben broeder Antonio! -

Een oogenblik van angstige spanning verliep er. De Baal stond reeds met zijnen bijl gereed om den slag op de deur

te wagen, toen men iets op den trap hoorde. 't Waren voetstappen. Zij komen nader; eindelijk hoort men, dat iemand voor de deur staat. - Zult gij ons geen leed doen? - wordt er gevraagd. - Neen, zeide Aart, indien ge niet tracht weg te loopen; maar ieder, die vlugten wil, zullen wij met geweld houden. Wij zijn sterk genoeg.

Nu dan in 's Hemels naam! zei Pater Benedict, en draaide het slot om, terwijl hij zich zoo snel mogelijk weder naar boven begaf.

Doe open nu, zeide Aart, terwijl hij Antonio bij het kleed vast hield. - Open! en vooruit! - Deze duwde angstig de trapdeur open en ging naar boven. - Twee moeten hier aan de deur de wacht houden, riep Aart, en zorgen, dat niemand ontsnapt.

Met uitgetogen zwaard volgde hij Antonio, die angstig en bevend den trap opsteeg. -

Haast u toch wat! riep de Baal, met blijkbaar ongeduld. Haast u toch wat! -

Stel u gerust, vriend! zeide Petersen, wees nu nog een paar oogenblikjes bedaard en wij zijn geholpen.

Bedaard zijn, zeide de Baal, bedaard zijn bij menschendieven, wie kan dat wezen. Zoolang ik mijne vrouw niet zie, ben ik niet gerust; dat laat zich gemakkelijk begrijpen. Wat zal zij in angst zijn en onze andere vrienden ook, die goede Dirk Cater en Rudolf en Herman; waarlijk hunne menschlievendheid komt hen duur te staan.

Eindelijk kwamen zij op de derde of bovenverdieping van het klooster. Hier was de gang zeer goed verlicht, door twee ramen, die er aan weerskanten licht inlieten.

Vooruit, zeide Aart, terwijl hij Antonio bij den arm nam, vooruit en dadelijk den weg ons gewezen, of ik zal u de kracht van mijne vuisten eens doen gevoelen.

Waar zijn onze vrienden? - Ik weet het waarlijk niet. Bij den Heiligen St. Andries, ik weet het niet. - Waar zijn dan uwe vrienden? - Ik denk in de laatste kamer, - fluisterde hij.

Voorwaarts toch! riep de Baal, wat duurt het vreeselijk lang! -

Zoo komen zij aan de laatste kamer op deze gang en Aart klopt met het gevest van zijn rapier op de deur. - Binnen! - roept men met eene bevende stem. - Open dan de deur, zegt Aart. - De deur wordt geopend en laat toe dat men vijf monniken in eene tamelijk kleine kamer bij elkander ziet. - Doodsangst was op aller gelaat te lezen.

Een der monniken stond in eenen hoek en trachtte zich te verschuilen. Wij herkennen hem evenwel spoedig, als een van de drie vrienden uit het veerhuis te Kuilenburg en wij zien tevens in hem den zieke op den weg. Men kon het hem aanzien, dat hij in angstige verwachting was, van ontdekt te zullen worden. Zijne vermomming was evenwel zóó gekozen geweest, dat hij nu, terwijl hij in zijne monnikspij was, slechts zeer moeijelijk zou te herkennen geweest zijn.

De monniken stonden te beven als populierbladen. Zij hadden de handen gevouwen en schenen te bidden.

Bij het binnentreden van Aart, die nog altijd broeder Antonio bij den arm hield, schoven zij allen naar éénen hoek, alsof zij door den muur wilden kruipen.

Waar zijn onze vrienden, die gij op zulk eene schelmachtige wijze hierin gelokt hebt? zegt schurken! zeide Aart, als ik u behandelde naar verdiensten, dan moest dit rapier een einde aan uw boos en huichelachtig leven maken.

Nu spreek op! - Maar niemand sprak. - Wie is hier het hoofd, zeide Aart. - Genade! heer poorter zeide einde-

lijk een der monniken; er is geen hoofd hier. Onze Prior is met de andere broeders ter beêvaart naar de Willebrords-put te Heilo. - Zóó, zóó, zeide de Baal, nu begrijp ik uwe gemeene streken. - Maar, zeide Aart, wie is Pater Benedict, die is toch nu het hoofd, ik heb hem hooren noemen. Kom eens hier, Pater!

Langzaam bewoog zich eene groote sterke monnik voorwaarts, doch zonder te spreken. - Zijt gij het, vraagde Aart en de aangesprokene knikte. Geef mij de sleutels van het klooster, zeide Aart, terwijl hij spoedig bedacht, dat Pater Benedict de boven trapdeur ontsloten had, en dat Petersen had verteld, dat men, eer de tuindeur geopend werd, dit aan Pater Benedict was gaan vragen.

De monnik beet zich op de dikke lippen.

De sleutels! zeide Aart, wat tergt ge ons! Wilt ge volstrekt, dat wij geweld zullen gebruiken. De sleutels, of bij al wat u heilig is, wij zullen ze weten te vinden. Nog aarzelde de monnik.

't Is een koppig goed, zeide Egbert, en drong zich door de deur, pakte de monnik bij de ellebogen en hield hem zoo stevig vast, terwijl hij tot de Baal zeide: zoek gij eens, of hij de sleutels niet bij zich heeft. De Baal betastte niet zeer vriendelijk de borst en den gordel van den monnik, maar kon niets vinden, dan eene rozenkrans.

Egbert werd boos en drukte de armen van den monnik stijf tegen elkander; op hetzelfde oogenblik hoorde hij iets rammelen in de kap van de monnikspij. Hier zijn ze, riep hij uit, hier in zijne pij! - De Baal greep spoedig toe en haalde werkelijk de sleutelbos er uit.

Zie zoo! zeide Aart, hier schijnt alles met dwang te moeten geschieden. Nu zijt ge geheel in onze magt en één woord

kost het ons maar om u allen op te sluiten. Zijt nu toch wijs, en hindert ons niet langer; ons geduld is ten einde. Zegt mij eerst uwe namen. En spoedig ook!

Gij heet Antonio, terwijl hij den langrok bij den arm schudde, zoodat deze van pijn gilde. Egbert laat Pater Benedict maar los! Zeg mij Antonio, hoe heet deze? - Broeder Borenso. - Dat gaat beter, en die? - Broeder Filani. - Ook goed, en deze? - Broeder Andreas. - Zoo, zoo, en dien dikken, daar in den hoek? wie is dat? - Dat is broeder Bernulfus. - Zie zoo, nu kennen wij elkander zoowat.

Pater Benedict, waar hebt gij onze vrienden opgesloten? Kort en goed geantwoord. - Ja, zeide de Baal, spoedig ook! - Ze zijn hier boven niet, zeide Benedict, ze zijn beneden.

Komt, dan naar beneden, zeide de Baal. Ik zal Pater Benedict voor mijne rekening nemen. Hij zal ons den weg wijzen. Dit zeggende, pakte hij hem bij den arm en schoof hem de kamer uit, op den gang.

Wij zullen deze vier heeren zoolang maar opsluiten, zeide de Baal, terwijl hij aan den sleutelring zocht, om eenen passenden sleutel te vinden. Spoedig had hij dien en toen het gezelschap op den gang was met Benedict en Antonio, sloot hij de kamer digt. Deze zijn bewaard, zeide hij. Bijna op denzelfden oogenblik, toen hij dit zeide, riep Vrouwe van Diemen, die altijd op den gang gebleven was, weest toch voorzigtig lieve vrienden! het komt mij voor, dat in eene van deze kamers menschen zijn; ik meende zoo even, dat ik hoorde loopen en zuchten of spreken. - Daar is niemand! bromde Pater Benedict. - In welke kamer hebt gij het gehoord? zeide de Baal. - In deze, antwoordde Vrouwe van Diemen.

Ik heb de sleutels, zeide hij daarop, niet voor niets bij

mij, en ik vertrouw hier niemand. Ik zal beproeven, of ik ook deze deur kan openen.

Ik hoor weder duidelijk zuchten, zeide zij, in dezelfde kamer. - Openen dan maar, zeide de Baal; zegt eens Pater Benedict, welke sleutel past op dat slot? - Maar Pater Benedict schudde met het hoofd. - Komt, dan maar beproefd, de eene of de andere zal er wel op passen. In de eene hand hield hij zijne bijl en in de andere, waarmede hij den Pater vast hield, had hij den sleutelbos.

Houd hem eens even vast, zeide hij tot Egbert. Deze deed niets liever, en schudde den monnik, terwijl hij hem aan den arm had, nog eens fiksch heen en weder.

De Baal moest verscheidene sleutels beproeven; eindelijk was de regte gevonden. - Wat maakt dat gespuis ons toch eene moeite, zeide hij, terwijl hij de deur opende, die van buiten nog met een paar grendels verzekerd was.

Men kwam binnen. Gracias a Dios! Estoy librado de mi padecimiento! riep eene zachte stem. - Er zijn menschen, riep Aart, voorzigtig, ik hoor spreken. - Dit kamertje of deze cel was slechts flaauw verlicht, door een klein hoog raampje, zoodat het eenige oogenblikken duurde, eer men, van den helder verlichten gang komende, zien kon.

Is hier iemand? vraagde de Baal. Ja, Signores; o, mij help! - antwoordde eene zachte vrouwenstem.

- 't Is eene gevangene ketterin, bromde Pater Benedict.

Kom maar hier, zeide de Baal, wij zullen u helpen.

Nu zag hij eene jonge vrouw op eenen stoel aan den muur zitten, en ging naar haar toe: kom maar met ons, zeide hij, kom! Met een nam hij hare hand en bragt haar op den gang. 't Was een meisje van jeugdigen leeftijd met een gelaat, dat haar dadelijk als eene vreemdelinge deed herkennen. De don-

kere haren en ligt bruine tint van haar gelaat, de zwarte doch matte oogen en de fijne trekken, deden de toen in Holland zoo wel bekende trekken der Spanjaarden uitkomen. Zij was eene Spaansche. -

Er was niemand? niet waar Pater? zeide Aart. Nu moeten wij de moeite doen om alle kamers hier te openen. Want wij kunnen op het getuigenis van dien leugenaar volstrekt niet af gaan. - Is er ook nog iets van u in de kamer, vraagde Vrouwe van Diemen aan het bevende meisje, terwijl zij haar over de wangen streelde. Maar het meisje gaf bijna geen antwoord. Zij ging daarop naar binnen, en vond een pakje met kleeding in eenen doek gewikkeld.

Is dat het uwe? zeide zij, terwijl zij het aan het meisje toonde. Ja Donna! mij behoort, zeide het meisje, in gebroken hollandsch. - Ik zal het voor u dragen. Geef mij uwen arm maar, wij zullen wel voor u zorgen, wees maar niet bevreesd. -

Zoo sprekende nam zij het meisje in den arm en ging zachtjes met haar den trap af. - Laat de kamer maar open, zeide de Baal, die daar in zijn mogen er uitkomen. Maar waar is mijne vrouw? - Beneden, bromde de Pater. - De Baal ontsloot achtereenvolgende de verschillende cellen, maar vond ze allen ledig. Een tafel en een bankje was al wat zij bevatten.

Nu ging het gezelschap den trap af naar de tweede verdieping. Daar was de gang veel donkerder en Agniete, die de lamp uitgebluscht had, haastte zich om naar de keuken te gaan, ten einde haar weder aan te steken. Het geheele gezelschap was onthutst door het vinden van het Spaansche meisje. Men wist niet, wat men hiervan denken moest. Vooral de vrouwen hielden zich hiermede bezig, zooals zich ligtelijk

laat begrijpen. Toen Agniete in de keuken gekomen was, wilde zij het nieuws toch ook eens even aan de wacht aan de tuindeur gaan mededeelen. Zij liep haastig den tuin door en kwam bij de deur, waar onze wachter nog altijd getrouw op zijnen post stond. Hoe gaat het? zeide hij. Wij hebben onze vrienden nog niet gevonden, zeide zij, maar een Spaansch meisje, dat zij daar opgesloten hadden, is gered. Met 's Heeren hulpe zullen wij nu onze vrienden ook wel vinden. Zeg tegen Arend, die vóór staat, dat hij wel bij u kan komen; wij hebben al de monniken opgesloten in eene kamer, er is dus geene vrees, dat zij wegloopen zullen. - Ik hoop maar, dat zij spoedig gered zullen zijn, zeide de wachter, want ik verbeeld mij gedurig, dat ik achter de 'Hoogh' iemand te paard zie heen en weder rijden, die zeker anderen wacht en als zij ons overvielen, waren wij allen des doods. - Wij zullen zoo spoedig doen, als wij maar kunnen, zeide Agniete, reken daarop, en met een liep zij naar de keuken, ontstak hare lamp en haastte zich naar boven. Hier had men reeds in de halve duisternis verscheidene cellen geopend, maar niemand gevonden. Lager maar, zeide Aart, terwijl hij Antonio iets in het oor fluisterde. Ik zal het u wijzen, zeide deze. Niet zonder moeite kwam het gezelschap, door de dooreengeworpen banken en tafels, die op den grond lagen, heen, naar beneden.

Houd Pater Benedict goed bij den arm, zeide Aart, en volgt mij. Antonio bragt hen bij eene deur en toen de Baal met den sleutelbos bij hem kwam, toonde hij hem den daarop passenden sleutel. Deze werd omgedraaid en nu bevond men zich in eene donkere zijgang, die door eenen lantaren een weinig verlicht werd en uitliep op eene tweede deur, die zich aan het einde er van bevond. Hier zijn zij, fluisterde Antonio.

Ook de tweede deur werd geopend en met den uitroep: de Heer zij gedankt! lagen de vrienden in elkanders armen.

Ja, ja! riep Maria. De Heer is nabij dengenen, die Hem vreezen; die op zijne goedertierenheid hopen. Banden des doods hadden ons omsingeld, maar de Heer redt uit alle gevaar. Welgelukzalig, die de God Jakobs tot zijne hulpe heeft! - O, wat hebben wij een paar angstige uren doorgebragt! -

Neen! zeide Dirk Cater, zóó slecht had ik nooit gedacht, dat menschen zijn konden. Afschuwelijke booswichten! zeide hij, toen hij de monniken zag, afschuwelijke booswichten! God, de Heer zal ons wreken. Vergaan zult gij, als sneeuw voor de zon. Ongerechtige dingen, als deze kan de Heer niet ongestraft laten.

Uitgeroeid moeten zij worden, die vervloekte kloosters, zeide Rudolf. Ik zal niet rusten, voor ik het mijne daaraan heb toegebragt. Een vrij Utrechtsch burger op verraderlijke wijze op te sluiten. 't Is erger dan ‘'t heilige Gerecht.’ Zoo lang er nog vuur te bekomen is, zal ik mijn best doen, om deze roofnesten te helpen verbranden! -

Hoe hebt ge ons toch gevonden, lieve vrienden? - Waarlijk de Heer heeft u hier henen geleid. Men had ons nimmer weder gezien, indien Hij ons niet gered had. We hadden ons reeds ter dood voorbereid. Zóó zeker dachten wij, dat wij niet zouden ontkomen!

Komt, lieve vrienden, riep Agniete, komt nu van hier. 't Is mij hier te bang. Ik verlang naar de vrije lucht!

Ja, riepen allen, naar de vrije lucht!

Mijne lamp is ook bijna uitgebrand, zeide Agniete, en als wij geen licht hebben, konden wij in den gang nog wel een ongeluk krijgen, door al den rommel, die daar ligt. O, wat is de Heer toch goed, die onze vrienden uit der leeuwen

muil gered heeft! - Voorwaarts dan, zeide Aart, den tuin in.

Nog altijd hield hij Antonio bij zijn kleed vast en Egbert had ook nog altijd Pater Benedict bij den arm. Laat ons nu los! zeiden beide.

- Neen, zeide Aart, eerst moeten wij de tuindeur uit zijn.

- Maar, zeide Petersen, hoe moet het met de schurken die boven zijn opgesloten? -

- Die moeten maar zien, hoe zij teregt komen, zeide Jakob de Draaijer, om onze vrienden hebben zij ook niet gedacht. Zij kunnen nu eens ondervinden, hoe aangenaam het is, om opgesloten te zijn. En, waarlijk zij mogen nog van geluk spreken, dat zij het er levend afbrengen. Hadden wij ons woord niet gegeven, ik zou nog lust hebben om ze één voor één het venster uit te werpen.

- Foei, Jakob! zeide Vrouwe van Diemen, zulke overdenkingen mogen nu niet in uw hart opklimmen. Daar staat immers geschreven: doe wel dengenen, die u haten. -

Laat mij nu gaan, om 's Hemels wil, laat mij gaan! zeide Antonio, die nog altijd bevreesd was, dat men zich op hem zou wreken. Nog niet, zeide Aart, eerst buiten de tuindeur. Maar ik heb immers toch mijn woord gehouden? zeide hij. En ik zal het mijne ook gestand doen, zei Aart. Maar eerst moet ik weten, hoe deze zaak zich toegedragen heeft. Ga nu nog maar mede.

Zij kwamen aan de tuindeur. 't Had moeite in om Antonio en Pater Benedict er door te krijgen. Maar zij begrepen spoedig, dat tegenstand hier nutteloos zijn zou.

Zóó, zeide de Baal eindelijk, nu kan men eens weder vrij ademhalen! - Hij had nog altijd den sleutelring in zijne hand. Aart ging naar hem toe en zeide: och, baas de Baal,

geef mij nu deze sleutels, als ik mijn woord houden wil, moeten wij ze terug geven.

- Ziedaar, hebt gij ze, zeide de Baal, mij kunnen ze nu verder niet dienen. Nu de Heer mij mijne vrouw weder gegeven heeft, heb ik genoeg. -

Aart nam ze aan en ging met Antonio wat vooruit. Komaan zeide Aart, verhaal mij nu spoedig, hoe alles zich toegedragen heeft, en gij krijgt de sleutels. Hoe langer gij draalt, des te langer duurt het, eer gij terug kunt gaan. - Pas op, dat gij de waarheid zegt.

- Ik zal het doen, zeide deze. Maar beloof mij, dat gij mij dan vrij zult laten. - Daar kunt ge op rekenen, zeide Aart. -

Hoor dan. Wij zijn afgezonden van het ‘Heilige Gerecht’ en moeten de aanhangers van de nieuwe leer opsporen. Heden hadden wij in last om te Kuilenburg onderzoek te doen. Wij ontmoetten u daar in het veerhuis en zijn, toen wij hoorden, dat gij over het Groij weêr terug gaan zoudt, met een' wagen naar het klooster gereden. Broeder Bernulf bedacht om zich ziek te houden, om zoo eenigen van u in het klooster te lokken en u dan later aan de Inquisitie over te leveren. Dat is de heilige waarheid. - Fluisterend en bevend was deze bekentenis er uit gekomen. Voor Aart was het genoeg. Hij wist nu, dat zij nagegaan werden en dat men hen zelf in het vrije Kuilenburg durfde vervolgen. - Dank God, zeide Aart, dat ik u beloofd heb, om niemand leed te doen. Maar beloof gij mij nu ook, om u nooit weder als spion te laten gebruiken; 't mogt later eens niet zoo goed met u afloopen.

Dat beloof ik u, zeide Antonio, maar mag ik nu de sleutels? - Daar, zeide Aart, daar hebt ge de voorwerpen uwer

ongeregtigheid, misbruik ze nooit weêr, en moge de Heer uw verstokt hart veranderen.

Naauwelijks had Antonio de sleutels bekomen, of als een gejaagde snelde hij naar de tuindeur.

Och, laat mij los, laat mij los! riep Pater Benedict, toen hij zag, dat Antonio, die zich om hem niet scheen te bekommeren, naar de tuindeur liep.

Hoe dikwijls hebben onze vrienden wel geroepen, om losgelaten te worden? Zeg! zeide Egbert, terwijl hij den Pater nog eens ferm den arm schudde.

Laat hem nu maar gaan, zeide Aart. Daar ga dan schurk, zeide Egbert, terwijl hij hem van zich afduwde.

Vervloekte ketters! schreeuwde Benedict, terwijl hij, zoo snel zijne voeten hem dit toelieten, wegliep. -

Ja, vloek maar, zeide Cater, die de Heer zegent, kunnen door den vloek van booswichten niet benadeeld worden. -

Hoe was die Antonio op het laatst toch zoo vriendelijk? vraagde Jakob. -

Ik hoorde van Agniete, antwoordde Aart, dat er achter ‘de Hoogh’ menschen gezien werden, en begon aan de mogelijkheid van overvallen te worden te denken, vooral omdat die knecht te paard uitgereden was, zeker met geene goede bedoeling, en nu fluisterde ik Antonio in het oor, dat wij hem de sleutels zouden geven, als hij ons den weg wees en hielp. En daarin heeft de schurk woord gehouden. Wie weet, hoe lang het anders nog wel geduurd had, eer wij al de deuren geopend en onze vrienden verlost hadden. -

Zoo heeft de Heer ons ook daarin weder geholpen, zeide Agniete. Wie weet aan welk gevaar wij nog ontkomen zijn. Maar laten wij ons haasten. Wij verlangen allen naar huis, en de zon staat al reeds laag. -

Wij zullen achter Wickenburg heen gaan, zeide Aart, het Houtenschen pad op, daar zal niemand ons nu zoeken en dan zal onze vriend Cater ons eens verhalen, wat er toch met hem is voorgevallen.

Gaarne, zeide deze, mijn verhaal kan zeer kort zijn. Wij droegen den gewaanden zieke door de keukendeur van het klooster in den gang beneden. Daar werd de deur van den zijgang geopend, een der monniken stak den lantaren aan en zoo kwamen wij in de kamer, die zij de ziekenkamer noemden. Op raad van den langen monnik, die zoo even heengegaan is, plaatsten wij den zieke op eenen stoel digt bij eene andere deur, die in dezelfde kamer uitkwam. Maria vraagde nog aan hem, hoe het nu met zijn hoofd was. - Heel wel, zeide hij, ik groet u! en met één' wip had hij de deur geopend, was er uit en had haar van buiten digt gesloten.

Dat wij vreemd daarvan opzagen, kunt gij wel denken. We zagen allen naar de deur, waardoor de zieke heengegaan was en in dienzelfden oogenblik ontsnapte ook de andere monnik door de deur, waarmede wij in het vertrek gekomen waren. Duidelijk hoorden wij hem de grendels er opschuiven en lagchende tegen iemand zeggen: de vogels zijn gevangen. Dat is goed gelukt. Laat ze daar buiten maar een poosje wachten, dat kan geen kwaad. - Wij zagen elkander vreemd aan en wisten in den beginne niet, wat dit eigentlijk beteekenen moest. Rudolf ging naar de deuren; maar er was kruk noch klopper te vinden, om te openen of gerucht te maken. De vensters waren vrij hoog, zoo als ge gezien hebt, en daarenboven aan de buitenkant van ijzeren tralies voorzien. Aan ontkomen viel niet te denken. - Maar, wij dachten ook nog aan geen opsluiten of eenig boos opzet. 't Kon dacht ons, wel een grap wezen. Alleen Maria was ongerust. Die zieke

bevalt mij niet, zeide zij, ik vrees, dat men ons hier gevangen wil houden. - Zoo erg zal het niet loopen, zeide Herman, die den zieke mede gedragen had. Dat zou ten minste eene slechte belooning voor onze hulpvaardigheid zijn.

- Gij kunt dat monnikengespuis niet vertrouwen, zeide ik, ik weet ook niet of er niet meer dan een grap achter schuilt; maar wij zullen eens kloppen om te zien, of men ons ook gehoor geeft.

Ik klopte met de vuist een paar keeren krachtig op de deur, maar te vergeefs; men deed niet open. Wij klopten na verloop van een kwartieruurs nog eens en wat heviger, maar kregen geen antwoord. Rudolf begon nu ook te twijfelen aan onze veiligheid en zeide: ja, mijne vrienden, nu geloof ik, dat Maria de Baal gelijk heeft. Wij zijn gevangenen. Wie weet wat ons nog boven het hoofd hangt, hier is het waar wat in den Psalm staat: De goddelooze bedenkt listige aanslagen tegen den regtvaardige en hij knerst over hem met zijne tanden. Maar wij zijn in de hand des Heeren en moeten ons troosten in ons lot; en geduldig afwachten, wat Hij over ons beschikken zal. Hij zal ons niet boven vermogen verzoeken en voorzeker uitkomst geven tot eer van Zijnen naam. En heeft zijne liefde besloten, om ons geloof te beproeven, dat wij dan van den weg der waarheid niet afwijken, maar volharden ten einde toe. Die volharden zal ten einde toe, zal zalig worden. -

Mijn arme man en mijne arme kinderen, zeide Maria, wat zullen zij ongerust zijn. -

Ja, zeide Rudolf, maar bedenk ook, dat er geschreven staat: wie vader of moeder liefheeft boven Mij, is mijns niet waardig. Komt laat ons vertrouwend zijn op den Heer onzen God. Hij is de magtige Jakobs. Hij kan redden.

Daarop knielde hij neder en bad overluid: o Heer onze God! gij kent onzen nood. Gij weet, waardoor wij er in gekomen zijn. O red ons, indien het met uwen raad bestaan kan, en geef ons kracht om te dragen, wat uwe liefde voor ons noodig oordeelt. Troost ons, o Heer! met de hope op uwen bijstand en vergeef ons in uwen lieven Zoon al onze zonden. Amen.

Wij baden allen van harte mede, en werden door zijn voorbeeld niet weinig gesterkt.

Na verloop van eenigen tijd, die al zwijgend en biddend werd doorgebragt, hoorden wij hevig kloppen en hakken. Dit maakte ons in onze eenzaamheid eerst ongerust, maar verlevendigde later onze hoop op redding. Na eenigen tijd hoorden wij eenig gedruisch bij den grond, doch konden niet onderscheiden wat het was. Hoop en vreeze maakten zich toen van ons meester. In stille verwachting zaten wij bij elkander. Eindelijk hoorden wij niets meer en dachten reeds dat de hoop op redding voor goed vervlogen was. Ieder schikte zich in zijn lot en stelde zich het ergste voor. Vreesselijk was het wachten, bij de stilte, die door niets werd afgebroken. Niemand sprak een woord. Nu en dan hoorde men een enkele zucht, maar geen woord kwam over de lippen. 't Was of de tijd niet voortging, zoo langzaam kropen de oogenblikken. Die angstige onzekerheid, ik zal ze nooit vergeten. Dat duurde, naar ik denk, een paar uren. Eindelijk scheen het, alsof wij weder geruisch hoorden. Wij spitsten de ooren en zaten met geopenden mond te luisteren. 't Was waar, er was gedruisch; wij hoorden eene deur op hare hengsels draaijen.

Wat zou het zijn? Zou het onze bevrijding of onzen dood zijn? Wij wisten het niet. Eindelijk hooren wij beweging

aan de deur van ons vertrek en Rudolf zeide: Heere in uwe handen bevelen wij onzen geest! toen juist op denzelfden oogenblik de deur geopend werd en gij binnen kwaamt. Nooit, nooit zullen we het vergeten! - Wat nu volgde weet ge. - Noogmaals dank Heere! voor de genadige uitredding, die ge uwen onwaardigen discipelen betoond hebt! - riep hij met aandrang des harten uit. 't Was hem aan te zien, dat hij niet meer kon spreken. En allen zeiden: Amen, Heere, Amen! -

Daar is eene droefheid, die zoo groot is, dat men niet weenen kan en eene blijdschap, die te hoog is, om er bij te kunnen juichen. Dat was hier het geval. - Mijn hart zingt, zeide Rudolf, maar mijne lippen moeten zwijgen. En Maria, de trouwe vrouw en moeder, zij ging in diep gepeins, naast haren man, dien zij gedurig aanzag, alsof zij telkens behoefte er aan had om zeker te wezen, dat zij zich bij hem bevond. ‘De goddeloozen hebben het zwaard uitgetrokken, en hunnen boog gespannen, om den ellendigen en nooddruftigen neder te vellen, om te slagten, die opregt van wege zijn. De Heer belacht hen, want Hij ziet, dat zijn dag komt. Doch het heil des regtvaardigen is van den Heer, hunne sterkte ter tijd van benaauwdheid. En de Heer zal hen helpen en zal hen bevrijden; Hij zal ze bevrijden van de goddeloozen en zal ze behouden, want zij betrouwen op Hem.’ -

Zoo is het immers, lieve de Baal, zeide Maria eindelijk. Waarom zijt ge zoo stil? -

Ik heb zooveel te denken, zeide de Baal. Al ons leed is nu toch de schuld van onze burgerij. Als er maar eenigen waren, die moed hadden, dan konden wij wel in de nabijheid van Utrecht eene preek laten houden. Dan zouden er wat meer lieden genot van hebben en het gevaar zou zoo groot niet zijn. Want er zouden velen de predikatie bijwonen.

Wat dunkt u, Dirk Cater en Cozijnse, zouden wij niet eens ons best doen, om in de nabijheid van de stad eens eene preek te laten houden?

Gaarne willen wij daarin helpen, zooveel wij kunnen, zeiden deze. Maar ik denk nog over een ander plan, zeide Cater. Waarom kan men ons in Utrecht zelf niet eene kerk geven. Het getal hoorders zal groot genoeg zijn. Wij moeten ons regt als vrije burgers laten gelden. 't Is voor ons onmogelijk om de paapsche misse langer bij te wonen, nu de Heer onze oogen verlicht heeft. Daarom zullen wij aan de regeering vragen om eene van de kerken. Mij dunkt, als we dat met ons velen doen, dan gelukt het wel. Maar wij zullen niet op zulk eene schelmachtige wijze te werk gaan, als de monniken in 't Goy dat gedaan hebben met ons. Eerlijk en open zullen wij 't aan de stadsregeering vragen. En dan zullen we zien, wat de Heer geeft.

Rudolf meende dat het altijd goed was, om eerst buiten de stad eene preek te houden, dan kon de regeering eens zien, hoe velen er waren, die de nieuwe leer waren toegedaan, dat zou meer kracht geven aan het verzoek.

Ja, zei Petersen, dat zou goed wezen, als de Landvoogdesse maar niet juist zulke hevige plakkaten tegen de preek gegeven had. En de stadsregeering zal ze wel handhaven, want er is niemand onder, die het met ons eens is.

Opentlijk niet, maar bedektelijk wel, zeide Aart. Die groote heeren komen nog al eens bij ons, en dan kan ik wel merken, dat zij niet zoo tegen de ketterij zijn, als men dat wel denkt. Bijna al de edellieden zijn ons genegen; al zijn ze niet van de nieuwe leer, ze haten de Spanjaards en kunnen het denkbeeld niet verdragen, dat de vrije Utrechtsche mannen thans onder de plak van eenen vreemden overheerscher

zijn. Daarom zullen wij van hunnen kant wel hulp krijgen, dat geloof ik zeker.

Als de Heer met ons is, wie zal dan tegen ons zijn? zeide Cater. Wij zullen beproeven, wat wij kunnen, maar laat ons als ordelijke Christenen handelen. Niet door kracht of door geweld, maar door mijnen Geest zal het geschieden, spreekt de Heer.

Zoo sprekende en wandelende was men, achter de laan van Wickenburch heen, weder op het Houtensche pad gekomen. 't Was door al het voorgevallene reeds vrij laat en de vermoeijenis liet zich, na zooveel inspanning van ligchaam en ziel, voelen.

Wij moesten toch eens even rusten, zeide Vrouwe van Diemen en zien of wij hier in de nabijheid ons niet wat konden versterken. Als wij op de boerderij van het kasteel van Schonauwen wat brood en wat melk vragen, zullen wij dat wel bekomen.

Vooral voor de vrouwen, was rust eene behoefte. Men kon het haar aanzien, dat het voorstel van Vrouwe van Diemen niet ten onpasse kwam. Ook het Spaansche meisje kon moeijelijk voort. In gebroken Hollandsch verhaalde zij hare geschiedenis aan Vrouwe van Diemen, die haar hoe langer hoe meer lief kreeg en duidelijk merkte, dat zij om het geloof vervolgd was en hier in het klooster bewaard werd om naar Spanje opgezonden en gestraft te worden. Ook voor Ina, zoo heette het meisje, was deze dag een gelukkige. Zij had alle hoop op bevrijding opgegeven, maar de Heer was harer gedachtig geweest en had hier weder getoond, dat Hij de dwaasheden en zonden der menschen gebruiken kan om zijne vrienden uit het verderf te redden.

Na een kwartieruur wandelens bereikte men tegen negen

ure des avonds de hofstede achter Schonauwen. Het gezin zat nog bij de deur en verwonderde zich over het groote gezelschap, dat aankwam. Vrouwe van Diemen vroeg om brood en melk, en op den deel werd spoedig de eenvoudige maaltijd gereed gemaakt, waaraan allen behoefte hadden, en die allen met een dankbaar gemoed gebruikten.

Vijfde hoofdstuk.
Ina.

Wie was toch het Spaansche meisje, en hoe was zij in dat klooster gekomen? Deze vraag heb ik, in mijne gedachten, reeds van mijne lezers gehoord.

Uit hetgene zij aan Vrouwe van Diemen verhaalde, kunnen wij u daaromtrent volkomen inlichten.

De Hervorming was niet slechts in Duitschland, Zwitserland, Nederland en Frankrijk, maar ook in Spanje en in Italië doorgedrongen. Keizer Karel V, die keizer van Duitschland, koning van Spanje en heer der Nederlanden was, had meestal uit elk dezer landen eenige edellieden in zijnen hofstoet. Waar hij zich ook heen begaf, vergezelden dezen hem, en zoo kon het niet anders of zij moesten met de Hervorming en met de hervormden, met de ketters, in aanraking komen. En waar het woord van God zuiver gepredikt wordt, daar kan men ook zeker zijn, dat het vruchten draagt. Zijn deze voor den mensch niet altijd zigtbaar, toch bestaan zij, want de Heer heeft gezegd: mijn woord zal niet ledig tot mij wederkeeren, maar het zal doen, al wat mij behaagt.

Zoo had Karel op den rijksdag te Worms in 1521, zijnen geheimschrijver Alfonzo Valdez bij zich, die gedurig geheime zamenkomsten met Melanchton, den vriend van Luther, had. Ja, zelfs zijn hofkapellaan Alfonzo de Virves en de Spaansche prediker Augustin Cazalla, waren de Hervorming genegen geworden en schroomden niet, dit in 1530, toen zij in Spanje weder terug gekomen waren, opentlijk te zeggen. De denkbeelden der hervormers maakten in Spanje spoedig zulk eenen opgang, dat in Sivilië, Saragossa en Valladolid zich kettersche gemeenten vormden, die gedurig in aantal en sterkte toenamen. Rodrigo de Valero had zich aan het hoofd der Hervormden gesteld, nadat hij door het lezen der H. Schrift tot de overtuiging der waarheid gekomen was. Maar hij werd door de Inquisitie gegrepen en eindigde zijn leven in een klooster te Sevilië. Zelfs de Bisschop van Tortosa, Egidius, ijverde met voorzigtigheid voor de Hervorming. Door de Inquisitie gevangen genomen, stierf hij spoedig, nadat men hem weder losgelaten had, ten gevolge der ondergane martelingen. Zijn gebeente werd opgegraven en verbrand. Het Nieuwe Testament werd door Enzinas en Perez in 1556 in het Spaansch vertaald en te Antwerpen gedrukt. Aan Juliaan Hernandez gelukte het, deze bijbels in tonnen gekuipt in Spanje over te brengen, waar zij het voedsel der ziele voor velen werden. Hij stierf vol geloofsmoed in de vlammen. Geheel Spanje zou tot de kennis der waarheid gekomen zijn, indien niet de Inquisitie door hare Auto da Fé's en door hare martelingen een geweldig einde gemaakt had aan de werking van het woord Gods.

Vooral na de terugkomst van Filips II uit Holland in Spanje in 1559, werd de vervolging vreeselijk. Duizenden stierven op den brandstapel. Wat vlugten kon, vlugtte. Maar, waar-

heen? - Overal vervolgde de Inquisitie hare slagtoffers. Nergens waren zij veilig.

Onder de vlugtelingen was ook Reinaldo Gonzalez de Montes, een Spaansch edelman, die als visscher verkleed, met zijne vrouw en dochter Ina zich langen tijd stil in Antwerpen ophield.

Eindelijk eens door eenen priester bezocht zijnde, bemerkte deze al spoedig, dat de Montes het meer met de geuzen, dan met de paters hield. En toen hij op zijne aanmerkingen hierop ten antwoord kreeg: Ik geloof alleen Gods heilig Woord, maar geenszins de uitspraak der paters, toen ontstak deze in woede en zeide tot hem: maar die paters zullen u dat wel afleeren, reken daarop!

De Montes begreep, dat het nu zaak was eene andere woonplaats op te zoeken. Maar waarheen? - Zijne slechte uitspraak van het Hollandsch maakte hem dadelijk als Spanjaard bekend en bij den, met den dag toenemenden, haat tegen Spanje was hij in het noorden van Nederland nog minder veilig, dan in het zuiden. Hij besloot dus vooreerst te blijven en in een ander gedeelte der stad eene woning te huren. Dit deed hij, maar met hetzelfde gevolg. Al spoedig weder ontdekt, werd hij op nieuw vervolgd en toen hij in Junij 1566 de hagepreek buiten Antwerpen bijwoonde, ligtte men zijne vrouw en zijne dochter uit zijn huis en bragt beiden in een klooster buiten Antwerpen. Nu zwierf de Montes nog eenige dagen, zoekende, door Antwerpen, maar verliet, nadat men hem het lot van zijne vrouw en dochter had medegedeeld, de stad en ging naar Holland, om te zien of hij zich daar ook bij eene gemeente kon aansluiten. Zijne vrouw stierf na korten tijd van hartzeer in het klooster en nu wendden de monnikken alle mogelijke middelen aan om Ina, die den leeftijd van bijna twintig jaren bereikt had, weder tot de

Roomsche kerk terug te brengen. Men spaarde daartoe beloften noch bedreigingen. Men bood haar aan om haar weder tot haren vader terug te zenden, indien zij haar geloof maar wilde verzaken. Men zou haar de vrijheid wedergeven, indien zij een crucifiks wilde kussen. Maar zij was tot niets te bewegen, en zeide telkens, dat het geloof van zulke menschen, die haar haren vader ontstolen hadden, en die de oorzaak waren van den dood van hare moeder, niet gelukkig maken kon.

Bij de steeds toenemende stoutmoedigheid der ketters in Antwerpen, die reeds eenige gevangenen gewelddadig uit de kloosterkerkers verlost hadden, vond men het raadzaam om de gevangenen in meer veilige afgelegene kloosters op te sluiten. Zoo werd ook onze arme Ina van het eene klooster naar het andere vervoerd en was eindelijk in het klooster van 't Goy aangekomen. Hier zou men nog eene laatste poging aanwenden om haar tot de kerk terug te brengen en gelukte deze niet, dan zou men haar aan de Inquisitie overleveren en haar lot zou dan voorzeker niet benijdenswaardig zijn.

Het klooster van 't Goy was niet zeer groot. Hoogstens twintig monniken met eenen prior waren er in. Maar dezen hadden daar een gemakkelijk en goed leven. De landerijen, die tot het klooster behoorden, waren meer dan voldoende, om in het onderhoud der kloosterlingen te voorzien, en de vruchtbaarheid van den grond bij de niet sterke bevolking van die streek, maakte het aantal armen van den omtrek zeer gering, zoodat zij bijna geen aalmoezen uitreikten en buitengewoon weinig deden. 't Was onder de monniken een spreekwoord geworden, ‘dat, wie in het Goy aanlandde, in Abrams schoot teregt was gekomen.’ - Niemand der monniken ging hier met den bedelzak. De kelders waren ruim

voorzien van wijn en anderen voorraad en de omwonende bevolking had grooten eerbied voor de paters.

De afgelegene ligging van het klooster maakte de monniken hier ook meer vrij dan elders; en wilden zij eens gezelschap hebben of bezoeken afleggen, niets wederhield hen, dat te doen, indien de prior er maar niet tegen was.

Het klooster stond eigentlijk niet regtstreeksch onder het beheer van den Bisschop van Utrecht, maar was een der oudste in deze streken. Door gedurige erfmakingen waren de bezittingen uitgestrekt van de Kapelle-weg af tot aan den zoogenaamden Monniken-boom op den weg naar Bunnik toe.

Meermalen was dit klooster als eene soort van gevangenis gebruikt. Vooral omdat men in de Heeren van Wickenburch, aanzienlijke en magtige beschermers vond, die er prijs opstelden om de eerwaarde paters te helpen, waar zij maar konden.

In de omstandigheden, waarin de kloosterlingen zich thans bevonden, konden zij evenwel geene hulp van hen erlangen, dewijl de Heer van Wickenburch te jong was om zelf hen bij te staan en zijn voogd Floris van Steenhuyse, hun in het minst niet genegen was. Ja, zelfs was er op het klooster sprake van of hij niet tot de ketters behooren zou.

Dit was de plaats, waar de arme Ina, nu hare dagen in eenzaam verdriet en in het overdenken van het verledene doorbragt.

In den beginne behandelde men haar zacht en stond haar zelfs toe om in den tuin en in den boomgaard te wandelen. Maar toen zij eens verzocht had, om met den tuinknecht de wandeling naar het dorp Houten te doen, werd haar ook dit genoegen ontzegd en moest zij bestendig in het kamertje op den bovengang haar verblijf houden.

-

Dit kamertje was niets anders dan eene gewone kloostercel; van binnen had het, zoo als we in het verhaal gezien hebben, gemeenschap met den bovengang en de gemeenschap met de buitenlucht bestond alleen in het licht, dat men van daar ontving. Dit was zeer weinig; door het vrij hooge en smalle raampje met glasruitjes in het lood, van buiten met ijzeren spijlen voorzien, kon waarlijk niet veel licht komen. Maar men gewent zich aan alles en zoo zou ook dit sombere kamertje aan Ina lief geworden zijn, indien men haar maar met rust gelaten had. Als huisraad stond er eene kribbe met stroozak en deken, een oude stoel op 3 pooten met houten zitting en eene kleine tafel. Deze stond onder het hooge raampje om nog zooveel mogelijk licht te ontvangen. Vlak over het raam hing tegen den muur der cel een vrij groot ruw gebeeldhouwd crucifix.

In dit sombere vertrekje had Ina al den tijd, om na te denken over het verledene en om plannen voor de toekomst, indien zij nog eene toekomst hebben mogt, te beramen. Zij dacht aan hare overledene moeder, die in de hope des beteren levens, in de gevangenis was gestorven; zij dacht aan haren vader, van wiens lot zij geheel onkundig was, en allermeest aan Hem, aan wien zij zich geheel had overgegeven, aan Hem, die gezegd heeft: roep Mij aan in den dag der benaauwdheid, en Ik zal u uithelpen. Dit was haar eenige troost en zij had het voorregt zich in dien troost te kunnen versterken, door het bezit van een Nieuw Testament in het Spaansch, dat haar vader uit Spanje bij zijne vlugt mede genomen had en dat hare moeder ook bij zich had, toen zij naar het klooster vervoerd waren. Dankbaar erkende zij Gods liefde, daarin, dat zij dit boek nog behouden had. 't Was haar dierbaarst kleinood en telkens wanneer weemoed en treu-

righeid haar overstelpten, zocht en vond zij verkwikking in dien grooten schat. Daardoor werd haar geloof ook in de gevangenis gesterkt, en haar voornemen om zich vast te houden aan Hem, die ook voor haar aan het kruis gestorven was, werd elken dag sterker. Zij wist wel, welke gevaren haar dreigden, maar zij besloot, wat er ook gebeuren mogt, om niet af te wijken van de waarheid, die ook aan haar hart geheiligd was.

Maar al te spoedig zou zij het ondervinden, dat zij al den bijstand van boven noodig had, om staande te blijven.

Nadat zij drie dagen in dit kamertje opgesloten is, wordt op zekeren morgen de deur geopend en een monnik met een somber en onvriendelijk gelaat trad binnen. Instinktmatig verstopte zij het Nieuwe Testament, waarin zij juist bezig was te lezen, toen er aan de deur eenige beweging gemaakt werd. Zij zat dus op haren stoel en deed of zeide niets.

De monnik, die de deur van binnen weder sloot, draaide zich om en knielde voor het kruisbeeld, terwijl hij een gebed prevelde. - 't Was onze welbekende Pater Benedict.

Zich tot Ina keerende, zeide hij: wel hoe bevalt het u hier? Vindt ge het hier niet vervelend? - Gij kunt hier wel uitkomen en een aangenamer verblijf verkrijgen, als gij maar wilt.

- O, neen! zeide Ina, 't is mij overal goed en aangenaam, waar mijn Heer met mij is. -

- Daarin hebt gij gelijk, maagdelijn, zeide de monnik met eenen grijnzenden lach, maar onze Heer is niet met de ketters. Hij is alleen met de getrouwe zonen en dochteren der Heilige kerk. Buiten die kerk is er geene rust te vinden. Wie zal u de absolutie geven van uwe zonden, indien de kerk dat niet doet?

- Mijn Heer en mijn Heiland, zeide het meisje op vastberaden toon, geeft mij de verzekering van de vergeving mijner zonden, in mijn hart. Ik heb die verzekering van menschen niet noodig.

- Ja, dat is zoo! Maar hoe weet gij het, dat onze Heer u uwe zonden vergeeft, als niemand u dat zegt? - Dat voorregt heeft Christus aan zijne Heilige kerk gegeven, en zonder die kerk komt niemand tot de vergeving zijner zonden.

- Christus heeft gezegd, antwoordde Ina; komt allen tot Mij, die vermoeid en belast zijt en Ik zal u rust geven. Maar nergens staat geschreven: komt tot de heilige kerk.

- Wat er geschreven staat, weet gij niet, vervolgde de Pater, dat weten alleen de opzieners en de herders der gemeente en die leeren het aan de leden. Maar de leden, kunnen het woord van God niet begrijpen, al lezen zij het ook. Voor hen is het duister. De Heilige kerk alleen kent de beteekenis van Gods woord.

- O, neen! zeide Ina, dat heb ik te dikwijls zelve ondervonden om te kunnen gelooven, wat gij daar zegt. Ieder die Gods woord biddend leest, kan er altijd zooveel van begrijpen, als hij tot zijnen troost noodig heeft.

- Wees toch verstandiger, zeide de Pater, wij hebben het wel met u voor. Wanneer gij u weder tot de Heilige kerk begeeft, zullen wij u uwe afdwaling vergeven en gij zult een gelukkig en tevreden leven krijgen in plaats van eene gevangenis. Wees toch niet halstarrig.

- Maar zal de Heer het mij ook vergeven, als ik de waarheid, die in Zijn Woord staat, verwerp? Als ik mijn geluk bij de menschen zoek en Hem verlaat? Neen eerwaarde vader, wat er ook gebeure, mijn besluit staat vast. Ik kan tot geene kerk overgaan, die mij van den Zaligmaker af zou brengen. -

- Nu, gij moet weten, wat gij doet, zeide de Pater, maar gij zult dan ook ondervinden, wat het is, om de genade van de Heilige kerk te verachten. Zij wil u nu nog met liefde aannemen; maar als gij dat versmaadt, zal zij u met geweld dwingen om de ketterij te verlaten. Bedenk dat wel.

- Aan de genade van mijnen Heer en Zaligmaker heb ik genoeg, zeide Ina, ik verlang geene andere.

- Nu, zeide de Pater, dan moet gij ook zien, wat daarvan komen zal. Ik heb mijn pligt gedaan. De gevolgen zijn voor uwe rekening. Bedenk u wel, meisje! -

Dit zeggende, ontsloot hij de deur en verwijderde zich, na haar van buiten weder met gedruisch toegegrendeld te hebben.

Ina was weder alleen. Zij knielde en zeide: Ik dank u mijn Heer en mijn Heiland, dat Gij mij den moed gegeven hebt, om voor Uwe zaak en voor Uw heilig Woord uit te komen, zoo als mijn hart dat gelooft. Blijf mij verder nabij in mijnen strijd en laat Uwe genade mij tot alles genoeg zijn. Amen! -

Dien dag bleef zij van verdere bezoeken verschoond, maar den volgenden dag kwam Bernulf, de gewaande zieke, die wij ook reeds hebben leeren kennen, in hare cel, bragt haar brood en melk, en begon op de volgende wijze het gesprek:

Hebt gij nog al goed geslapen? Juffer! - Is uw bed niet wat hard? Men had u wel eenen anderen bulster kunnen geven. Niet waar? -

O, neen! zeide Ina, ik slaap zeer goed op dit bed.

- Zoo! zeide de dikke Monnik. Zóó. Hebt ge ook al iets van uwen vader gehoord? -

- Neen, zeide Ina, weet gij ook iets van hem?

- Ja! ik weet wel iets van hem; maar ik zeg u dat niet gaarne.

- O, zeg het mij toch, ging het meisje voort, o, zeg het mij toch, leeft hij nog? -

- Ja, wel leeft hij; ten minste eergisteren leefde hij nog.

- O, zeg mij, bid ik u, waar is hij?

- Wat zoudt ge daaraan hebben, al wist ge waar hij was. Gij kunt immers toch niet naar hem toegaan? - Zoudt ge hem gaarne willen zien? -

- O, gaarne, al wat ik bezit, wil ik geven, om hem maar één' oogenblik te mogen zien en spreken.

- Maar gij bezit niets; gij wilt dus niets geven om uwen vader te zien. Dat is al zoo weinig, als maar mogelijk is. - 't Is mooi weêr van daag, Juffer! Daar buiten schijnt de zon zoo heerlijk als ooit, maar hier in uwe cel kan men er niets van merken. Hier schijnt de zon nooit. Jammer, dat het raampje zoo vlak tegen het noorden is; niet waar? Ha, ha, ha! lachte hij meteen, als iemand, die zeer tevreden is over de aardigheden, die hij uitkraamt. -

- Och, zeg mij toch, waar mijn vader is? zeide Ina, die volstrekt geene acht scheen te slaan op zijn lagchen. Och, zeg het mij toch? Ik bid er u om.

- Wel, wel, wilt ge dat zoo gaarne weten; welnu, als ge voor dit Crucifiks knielt en overluid wilt bidden: Heilige moeder Gods, help ons! - dan zal ik het u zeggen. Dat is toch waarlijk wel goedkoop. Vindt ge niet? -

Ina schudde met het hoofd. - Den Heer, uwen God zult gij aanbidden en hem alleen dienen, zeide zij. Wat gij vergt, dat *kan* ik niet doen.

- Nu, dan zeg ik het u ook niet, zeide Bernulf, met een droog gezigt, en meteen ging hij de deur der cel weder uit. -

Nu was eene gevoelige snaar in het hart der arme Ina aan

het trillen gebragt. Haar vader! - deze gedachte bleef haar den ganschen dag bij. Sedert bijna drie weken, wist zij niet wat van hem geworden was, en deze onzekerheid pijnigde haar somtijds op eene vreeselijke wijze. Al kon zij hem niet helpen, toch had zij zoo gaarne eens geweten, waar hij was en hoe het hem ging. Zij nam zich vast voor, alle pogingen in het werk te stellen, om aan hare onzekerheid een einde te maken. Maar tevens bleef zij volharden in het gebed, dat de Heer haar kracht schenken mogt om ook thans Hem niet ontrouw te worden.

't Was haar evenwel of de uren dien dag nog langzamer, dan den vorigen verliepen. Aan slapen was bijna niet te denken. Telkens maakte een droom haar wakker. Dan zag zij haren vader, die smeekend de handen tot haar ophief om hulp; dan weder zag zij hem in de handen van woeste soldaten, die hem naar een schavot sleepten. Eene enkele maal droomde zij, dat zij haren vader in den Hemel zag en dat hij haar toeriep: die volharden zal ten einde toe, zal zalig worden! - Zoo mengde zich ook in deze kwelling eene troost voor haar hart. -

Vurig bad zij telkens om ondersteuning in haar lijden, en de Heer verhoorde haar gebed. -

Nadat zij reeds vroegtijdig hare harde slaapplaats verlaten had, duurde het eene poos eer men, als naar gewoonte, haar eten bragt.

Eindelijk komt Pater Benedict zelf, om het haar te brengen. Maar... hij sprak geen woord.

Dit was onuitstaanbaar voor het arme meisje. Zij vreesde reeds, dat hij vertrekken zou, zonder dat zij iets van haren vader zou hooren. Zij waagde het hem toe te spreken, en zeide:

Eerwaarde Pater! weet gij ook iets van mijnen vader? -

Ja wel, was het drooge antwoord.

- Hoe is het met hem? - was de belangstellende vraag.

- Wel, zoo als gisteren en eergisteren, denk ik.

- Och, ik bid u Pater, zeg mij toch iets van mijnen vader. Gij hebt zelf ook eenen vader, misschien. Och zeg mij iets van hem. Gij kunt begrijpen, hoe ik verlang te weten, hoe het met hem is. Och, ik smeek het u.

- Uw vader is gevangen, was het drooge antwoord.

- Gevangen? Waar?

- Ja, waar? niet ver van hier. En als ge hem zien wilt, dan kunt ge dat wel doen, maar onder eene voorwaarde.

- En die is? -

- Dat ge de ketterij afzweert en weder eene geloovige dochter van onze Moeder de heilige kerk wordt.

- O, zeide Ina, o zeg mij toch wat meer van mijnen vader! -

- Ik zal u meer zeggen, zeide de Pater: indien gij uwe ketterij laat varen, dan zal uw vader in vrijheid gesteld worden; want hij heeft belijdenis van schuld gedaan; hij is een boeteling en weer tot de kerk terug gekeerd, en als gij hem hierin navolgt, zijt ge beiden vrij; maar, indien gij niet weer tot de kerk terug keert, dan zal ook uw vader met u gestraft worden.

- Dat is onmogelijk, zeide Ina, mijn vader *kan* zijnen Heiland niet verloochenen; en ik kan dat evenmin! - Ik kan niet zeggen, dat de leugen waarheid is. Ik *kan* het niet doen! -

- Dan zult gij ook de moordenares van uwen vader worden! zeide de Pater met het koudste gelaat van de wereld. -

- Wie vader of moeder liefheeft boven Mij, is mijns niet

waardig, zeide Ina. Heere Jezus! geef mij kracht om staande te blijven. Red mijnen armen vader, o Heer! om Uws grooten Naams wille, doe het!

- En nu! zeide de Pater, nog eens, wilt ge afstand doen van uwe ketterij, dan zult ge uwen vader zien, zoo niet, dan vermoordt ge hem. Alles is voor uwe rekening. Gij zult zien, wat er gebeurt.

- Wij zijn in Uwe hand, o Heer! zeide Ina, en viel met de handen voor de oogen in den stoel. -

Pater Benedict vertrok. 'De moordenares van uwen vader,' deze woorden kon Ina maar niet uit de gedachten wisschen. De moordenares van mijnen vader! zuchtte zij, toen de Pater weg was. Neen Heer! dat zult Ge niet gedoogen. Bij U zijn uitkomsten, ook tegen den dood. O, wees Gij mijne hulp en de hulp mijns vaders!

De eenige troost van onze arme Ina was het gebed en het lezen der H. Schrift. Dat was haar balsem in de bittere smart, die zij te verduren had.

Er waren ook bij haar wel oogenblikken van twijfelmoedigheid, wel oogenblikken, waarin zij dacht: zou het ook beter zijn, dat ik om mijn' vader te helpen, maar weder tot het oude geloof terugkeerde: wel oogenblikken, waarin zij dacht: 't is toch hetzelfde, wat ik voor het uiterlijke ben. De Heer ziet het hart aan. - Maar dan las zij in haar Nieuw-Testament: met het hart gelooft men ter regtvaardigheid en met den mond belijdt men ter zaligheid; en God zal de leugensprekers verdoen, en: die Mij belijden zal voor de menschen, dien zal ik ook belijden voor mijnen Vader, die in de Hemelen is, maar, die Mij verloochenen zal voor de menschen, dien zal ik ook verloochenen voor mijnen Vader, die in de Hemelen is. En als zij dit gelezen had, keerden stand-

vastigheid en opregtheid in haar hart terug, en scheen zij in staat te zijn, om elke verleiding weerstand te bieden. -

De arme Jonkvrouw had het bang in het klooster. Zij leerde de monniken als sluwe en doortrapte booswichten kennen. Geen enkele dag verliep er of zij werd op de eene of andere wijze geplaagd. Men dacht: zij zal het eindelijk wel moede worden en toegeven. Men schroomde niet, zijnen toevlugt te nemen tot leugen en laster, want al wat men van haren vader zeide, was louter verzinsel. De monniken wisten niets van hem. Nadat hij uit Antwerpen gevlugt was, had hij zich met het weinige geld, dat hij nog bezat, in Gouda ter woon begeven en was daar eenen kleinen handel begonnen, die hem het dagelijksch brood gaf, terwijl hij na eenigen tijd ook van daar weder vertrokken was.

Ina's laatste troost was haar bijbeltje. Maar ook dit zou haar ontnomen worden. Op zekeren morgen komt Pater Benedict weder bij haar. 't Was op den 28sten Julij 1566. Zij zat diep in gedachten verzonken te lezen en reeds was de monnik in hare cel, toen zij het boek nog niet behoorlijk verstopt had. Zij liet het daarom plotseling achter haren stoel vallen en de monnik, wien de achterdocht op het gelaat te lezen was, vraagde dadelijk: wat hebt ge daar laten vallen? -

- Een boek, antwoordde Ina. -

- Een boek? een boek? Hebt gij hier boeken? Hoe komt gij daaraan? - wie heeft u dat gegeven? -

- Niemand, ik heb het medegebragt.

- Geef mij dat boek eens hier. -

- Och, laat mij dat boek behouden. 't Is de eenige gedachtenis, die ik van mijne ouders heb. -

- Hier zeg ik, zeide hij op gebiedenden toon. -

- Och, laat het mij behouden, Pater, met een boek zal ik toch geen kwaad doen. -

- Laat het mij zien! zeg ik! -

Maar Ina deed geene moeite, om het op te rapen.

- Als ik het zelf moet opnemen, krijgt gij het niet weder terug. Denk daaraan! -

- Ik zal het u laten zien, maar geef het mij dan ook weder, eerwaarde Pater; 't is de eenige troost, dien ik in mijne eenzaamheid heb. Dit zeggende, gaf zij het hem met eene bevende hand.

- Zóó, zoo! zeide Benedict, een kettersch boek. Ik dacht het wel. - Dat zijn verboden boeken, meisje; die moogt gij niet lezen. Hoe is het mogelijk, dat zulk een boek in ons klooster komt. Ik zal u wel een ander boek geven, om in te lezen. Maar dit boek, zal ik verbranden. Wel, wel, zeide hij het boek doorbladerende: 't is een kettersche bijbel! Wij zullen hem dadelijk verbranden, hoort gij? - Zulk eene pest hier in het klooster te brengen! Hoe hebt ge dat durven wagen? -

Dit zeggende, deed hij het boek digt en maakte zich gereed om het in den zak van zijne pij te steken. Maar Ina stond op en greep het hem plotseling uit de hand. 't Is *mijn* boek, *mijn* eigendom, gij hebt geen regt mij dat te ontnemen! riep zij, terwijl zij het boek tegen hare borst klemde. Dat is het mijne, Pater! Laat mij dat! -

- Wel, wel, zeide Benedict, nu nog brutaal zijn ook? - Die kunstjes zal ik u afleeren. Hier! het boek, zeg ik u! -

Maar Ina klemde het des te sterker aan haar hart.

- Ik geef het u niet, zeide zij, nooit! -

- Ik zal het u wel leeren, sprak de Pater, terwijl hij het

touw, waarmede zijne pij vastgemaakt was, losknoopte en er haar eenen geduchten slag mede gaf. Hier zeg ik! -

- Neen! Neen! schreeuwde Ina, ik geef het niet!

Gij kunt mij doodslaan, als gij wilt, maar het boek zult ge uit mijne handen niet krijgen, riep zij, terwijl zij zich achter haren stoel in eenen hoek der cel plaatste.

Nu werd de monnik woedend. Hij vloog op het arme meisje af, en er ontstond eene hevige worsteling, waarin de sterke monnik natuurlijk de overhand kreeg over het uitgeputte en zwakke meisje. Na veel moeite kreeg hij den Bijbel in handen, maar bij de laatste greep, dien Ina deed, scheurde zij er een paar bladen uit, die op den grond vielen. Dit scheen de monnik in zijne woede niet te bemerken.

Nu heb ik het toch, zeide hij, op de tanden knarsende; ik zal het dadelijk verbranden. En gij zult morgen in handen der Inquisitie zijn. Aan u, vermaledijde ketterin! is niets te verbeteren. Alleen voor den mutsaard zijt gij goed. Gij kunt u nu wel voorbereiden om met eenen duivel ter helle te varen. Ik zal eens komen zien, als men u blakeren zal, hoort gij? -

Ina was afgemat van de worsteling. Als eene halve doode zat zij in haren stoel, toen de pater vertrok.

'Alleen voor den mutsaard zijt gij goed.' Zij wist wat dit beteekende. In Spanje en in Nederland hadden de brandstapels reeds gerookt. -

Uw wil geschiede, o Heer! riep zij zuchtend uit, terwijl zij in een stil gebed troost zocht voor hare bedroefde ziel. - Nu is het laatste weg, dat mij nog steunen kon in mijn lijden, zeide zij in zich zelven. Van vermoeidheid en afgematheid viel zij op haren stoel in slaap, -

Dat deed haar goed. Reeds eenige nachten had zij den

slaap niet kunnen vatten. Maar nu sliep zij zoo rustig en stil, als het maar zijn kon. Geene akelige gedachten of droomen verontrustten haar, en toen zij eindelijk wakker werd, dacht zij, dat het voorgevallene een droom geweest was. Maar de pijn in hare leden en het zien van de gescheurde bladen, die op den vloer lagen, bewezen haar het tegendeel. Zij had niet gedroomd; 't was zóó; men had haar haren bijbel, haren schat, ontnomen. Zij raapte de bladeren, die op den grond lagen op en het eerste, dat zij las, was Openb. 3:21[a]. Die overwint, ik zal hem geven, met mij te zitten op mijnen troon.

Dit woord was nu haar troost. Van u, lieve Heer en Heiland, zeide zij, zal niets mij scheiden. O wees mij genadig, als de bange ure komt en wees ook met mijn' armen vader! -

De volgende dag was de 29sten Julij. In plaats van naar het kerkerhol der Inquisitie gevoerd te worden, had de Heer het zoo bestuurd, dat zij bevrijd was geworden, door hen, die zelven niet wisten, dat de arme Ina in het klooster gevangen zat.

Allen, die haar verhaal gehoord hadden, zagen in hare bevrijding de wonderlijke wegen des Heeren, en kregen moed om voort te gaan in het geloof aan Hem, die alzoo verlossen kan.

Zesde hoofdstuk.
Naar huis.

Nadat het gezelschap zich verkwikt had aan het voedzame brood, begon men aan den terugtogt te denken. De zon ging onder, toen zij zich weder op weg begaven. Men ging nu het Houtensche pad op, achter het dorp heen en kwam bij de hofstede ‘den Oordt’ weder op den gewonen weg. Nog een uur was men van de stad verwijderd, maar de vermoeijenis van den dag maakte, dat het wandelen niet zoo vlug ging, als men wel gedacht had. Hoe meer men de stad naderde, hoe meer zich eene angstige bezorgdheid van onze reizigers meester maakte.

Men had den tuinknecht, die te paard uitgereden was, niet weder terug zien keeren en vreesde, niet ten onregte, dat hij naar Utrecht gezonden was, om berigt te geven, dat zich ketters voor het klooster bevonden. Dat hij waarschijnlijk alleen teruggekomen was, maakte men op, uit de omstandigheid, dat er zich achter ‘de Hoogh’ slechts een persoon te paard vertoond had, korten tijd vóór hun vertrek uit het klooster. Het hart was bij de redding evenwel te zeer ver-

vuld geweest van blijdschap, dan dat men bijzonder gelet zou hebben op dezen man. Nu men evenwel nadacht, begon men te vreezen, dat in Utrecht alles op hunne komst voorbereid zijn zou en dat men misschien aan de poorten last zou hebben gegeven om hen aan te houden.

Men besloot dus zich bij het naderen van de stad in twee partijen te verdeelen, waarvan de eene de Tolsteeg-poort en de andere den singel langs gaande de Catrijne-poort zou zien binnen te komen. -

Na menigen hartelijken handdruk en na de belofte, om in 's Heeren kracht standvastig te blijven in de waarheid, scheidde men in stilte van elkander.

Rudolf de Riemsnijder had op zich genomen om het eene gedeelte naar de St. Catrijne-poort te geleiden. Behalve de Baal en diens vrouw Maria, waren er nog zeven preekgangers bij hem. Zij sloegen links af den weg naar den singel in toen zij uit de Ganssteeg kwamen, terwijl het andere gedeelte van het gezelschap den weg langs den krommen Rijn nemende zoo op de Tolsteeg-poort aanging. Alles scheen in diepe rust. 't Was voor die dagen ook reeds laat. Half elf ure des avonds was toen diep in den nacht.

Aart en Dirk Cater hadden Petersen, zijne vrouw, Vrouwe van Diemen en Ina bij zich, zoodat zich bij dit gedeelte van het gezelschap drie vrouwen bevonden. Daarenboven waren Godfried, Jakob, Egbert en nog twee andere mannen ook van deze partij, die dus uit elf personen bestond.

Na eenige oogenblikken zeide Dirk Cater: zou het niet goed zijn, dat ik alleen naar de poort ging, om te zien of wij binnengelaten kunnen worden. Ware het nog als vroeger, toen de gilden de poorten bezet hielden, dan zou er geene de minste zwarigheid wezen om binnen te komen, maar nu

het meestal vreemde soldaten zijn, moeten wij voorzigtig wezen: wie weet wat men van plan is? - Daarom moest gij allen hier blijven wachten, totdat ik u berigt breng, hoe de zaken staan. Jakob vond het beter, dat zij met hun beiden gingen en bood zich dadelijk daartoe aan. Aart bleef bij hen, die wachten zouden.

Onze twee veldontdekkers gaan dus vooruit.

Dirk was spoedig aan de poort en vond haar, zoo als men trouwens ook wel denken kon, goed gesloten. Hij klopt zacht met den klopper en krijgt boven van de wal af de vraag: wat wilt gij? -

- Ik wilde verzoeken of een gezelschap burgers van Utrecht mogt binnen komen, wij zijn onderweg opgehouden geworden, zoodat wij niet vóór het sluiten der poort hier konden zijn.

- De sleutels der poort zijn op het Raadhuis en wij hebben streng verbod om die te komen halen, tenzij dat wij den naam van den persoon, die er om vraagt, weten en de plaats van waar hij komt. Zeg ons dus, vervolgde de Hopman van de wacht, die dit gesprek met Cater voerde, zeg ons dus, wie ge zijt en van waar ge komt. -

- Ik ben Dirk Cater, antwoordde de aangesprokene en kom van Kuilenburg en ben in Utrecht bij al de leden van den Raad bekend. -

- Ik zal iemand naar het raadhuis zenden om den sleutel te laten vragen, was het antwoord, wacht maar tot deze terug is.

't Was een heele wandeling voor den sleutelhaler van de Tolsteeg-poort tot den Huize Hazenberg, zooals toen het Raadhuis genoemd werd, maar men moest wachten, tot men berigt kreeg.

Cater verzocht aan Jacob om dit aan het gezelschap te

gaan mededeelen en tevens te verzoeken, dat men zich maar langzaam naar de poort begeven zou.

Jakob ging heen en was blijde, dat het tot hiertoe zoo goeg afliep. Allen verheugden zich in zijn berigt en hoopten nu spoedig in hun ‘eigen huis’ uit te rusten van de vermoeijenissen en bekommeringen van dezen gewigtigen dag.

Terwijl Jakob uit was, bleef Cater tegen de poort leunende staan. Het scheen alsof aan de andere zijde der poort insgelijks iemand daar tegen stond.

Cater hoorde een paar malen een zacht getik en werd daardoor opmerkzaam. Eindelijk hoort hij, aan den anderen kant, bij het klepluikje in de poort zich zacht bij zijnen naam roepen. - Wat is het? zeide Cater. - Kom eens even hier! zeide de andere. - Cater ging naar het klepgat en zeide daarop: wat is het toch? - Ik wilde u zeggen, antwoordde de onbekende, dat gij vlugten moet, als gij uw leven lief hebt. Gij hebt u zelven verraden; wij hebben in last om allen, die van Kuilenburg komen, gevangen te nemen en aan het ‘Heilige Gerecht’ over te leveren. En dat zal gebeuren ook, maak daarom, dat gij weg komt, hoe eerder hoe beter. - Ik dank u voor uwen raad, zeide Cater; de Heer zegene u daarvoor! -

Dadelijk begaf hij zich naar het gezelschap op weg en ontmoette Jakob reeds niet verre van de poort.

- Wij moeten terug, zeide Cater, men zal ons allen gevangen nemen, indien wij de poort doorgaan. Een der soldaten heeft het mij door het klepgat toegefluisterd en daarom is het zaak, dat wij ons hoe eer hoe beter van hier verwijderen. - Maar, zeide Jakob, wat dan te doen; wij kunnen toch niet allen vlugten? -

Neen, zeide Cater, ik zal vlugten naar Amersfoort en later

weder in de stad komen. Gij moet dit een van allen bij mijne huisgenooten gaan zeggen. Indien ik niet vlugt, zijn we misschien allen verraden, omdat ik mijnen naam genoemd heb, de anderen kennen zij niet. Wij zullen in 's Heeren naam en op zijne hulp vertrouwende den togt ondernemen. De overigen moeten dan gedurende den nacht maar buiten blijven en zien met den morgenstond de poorten bij gedeelten in te komen. Er is nu niets anders aan te doen; wij moeten ons onderwerpen.

- 't Is toch vreeselijk antwoordde Jakob, wij hebben ook in het minst geene kwade bedoeling, en dan zoo gehandeld te worden of wij dieven of moordenaars zijn; 't is vreeselijk; maar de dag der wrake komt. De Heer zal niet altijd de ongeregtigheid laten triomferen. En als die tijd daar is, dan zullen ze het ook weten, dat ze ons in het klooster opgesloten gehad hebben, en dat ze nu weigeren om ons in onze eigene stad toe te laten. Dat vermaledijde gespuis!

- Zacht wat, zeide Cater, daar staat immers geschreven: Zegent ze, die u vervloeken, en bidt voor degenen, die u geweld aandoen en u vervolgen. Want dat doende, zult ge kinderen zijn van uwen Vader, die in de Hemelen is. En dat wilt ge immers ook zijn? -

Het wachtende gezelschap was blijde hen reeds zoo spoedig terug te zien komen, en hoopte nu dadelijk de poort binnen te gaan. Wij kunnen hunne groote teleurstelling begrijpen, toen zij hoorden, hoe de zaken stonden. Dadelijk was onze Aart bij de hand en zeide: maar moeten nu onze vrienden, die naar de Catrijne-poort op weg zijn, niet gewaarschuwd worden?

- Zeker, zeide Cater, dat is hoog tijd.

- Ik zal hen waarschuwen, zeide Egbert, ik kan goed loopen, maar waar vinden wij u weêr? -

- Bij het bolwerk ‘Sonneburch’ zeide Aart, daar zullen wij wachten, daar is het stil en kunnen wij des noods de weg naar Abstede inslaan, indien wij den geheelen nacht buiten moeten blijven.

- Goed, goed, zeide Egbert, terwijl hij, vlug als een vogel, den weg scheen over te vliegen, ik zal ze wel gaauw inhalen. De vrouwtjes zijn moede en kunnen niet gaauw loopen, dat is in ons voordeel. Tot straks! -

- De Heer behoede u, lieve jongen! zeide Vrouwe van Diemen.

- En nu, zeide Aart, spoedig naar de Wittevrouwe-poort, de gasthuissteeg door en zoo onzen vriend Cater op weg naar Amersfoort gebragt.

- Maar hij zal toch in den nacht niet alleen gaan, hoop ik, zeide Vrouwe van Diemen.

- Neen, neen! zeide Jakob, ik ga met hem. Wees gij een van allen maar zoo goed om aan mijn huis te zeggen, dat ik morgen of overmorgen weder kom; zoo de Heer wil, voegde hij er zachtkens bij.

- Zoo moet het dan in 's Heeren naam, zeiden allen, wij vinden dit goed en zullen doen, wat gij gevraagd hebt.

- Maar vrienden! zeide Vrouwe van Diemen, hebt gij wel geld genoeg bij u om in eene vreemde stad wat te toeven? Daar neemt deze tien daalders. Zij kunnen u te passe komen.

Jakob nam ze met dankbaarheid aan en het gezelschap spoedde zich naar de gasthuissteeg. - Hier moest ge ons maar verlaten, zeide Cater, anders vinden de anderen u niet bij ‘Sonneburch;’ en wij kunnen dan ook wat beter aanstappen.

- Ja, zeide Jakob, al mijne vermoeidheid is geweken; als wij straks op de heide komen, zullen wij zamen eens eenen psalm zingen. Niet waar, Cater? -

- Nu dan, zeide Aart, de Heer behoede en bescherme u op dezen weg en Hij geve, dat we elkander in gezondheid weder zien mogen.

- Amen, Amen! zeiden allen, en na menigen hartelijken handdruk, sloegen onze twee vlugtelingen den weg naar de Bildt in, om zoo tegen het openen der poort Amersfoort binnen te komen.

- Daar gaan zij, zeide Agniete, wie weet of we hen wel ooit weder zien! -

- Is het niet hier, dan dáár boven, zeide Vrouwe van Diemen, dat is de troost der Christelijke vriendschap. Maar wederzien doen we hen eenmaal, dat geloof ik zeker.

- O Heer, wees gij hun nabij, met uwe magtige hulp! zeide Aart!

De overigen wandelden nu weder terug naar de afgesproken plaats.

- 't Is toch wat te zeggen, zeide Petersen, om den geheelen nacht hier buiten te blijven zwerven. Wat zullen onze huisgenooten ongerust zijn. Dat zijn ze zeker nu reeds, wat zal het zijn, wanneer wij den ganschen nacht niet te huis komen. Niemand weet, waarheen we gegaan zijn. Niemand kan meer uit de stad, om ons op te zoeken. Indien ik maar een middel wist om hen te doen weten, dat we hier zijn, maar ik zie er geene kans toe.

- 't Is voor Cater en Jakob toch nog erger dan voor ons, zeide Godfried, die zijn in gevaar van hun leven en wij zijn gelukkig nog vrij. Laten wij maar tevreden zijn en het lot onzer vrienden in Godes hand geven. Hij zal het alles wel maken.

De vreeze om te laat bij ‘Sonneburch’ te komen, deed allen wat sneller aanstappen. De lucht was wat betrokken en

de zomernacht nog al duister. Dit laatste was voor ons gezelschap eene reden van blijdschap. Men kon hen van den wal af niet zien. De hooge iepenboomen, die om de singels geplant waren, onttrokken hen aan het gezigt van allen, die op den wal wandelden en nu de lucht zoo betrokken was, had men allerminst voor ontdekking te vreezen.

Toen zij achter ‘Sonneburch’ kwamen, waren de overigen reeds daar. Jakob had geloopen, als de wind zoo snel, en het langzaam wandelende gezelschap bij den hoek achter den Smeêtoren aangetroffen. Op zijn berigt waren allen met hem terug gegaan tot achter ‘Sonneburch,’ om daar de overigen in te wachten. Wel had men, bij het voorbijgaan der Tolsteeg-poort, eene meer dan gewone beweging bespeurd, maar niemand was buiten de poort gekomen en ze hadden onverlet hunnen weg kunnen vervolgen.

De Baal was niet zonder vreeze, dat men hen hier nog zou trachten te overrompelen en was er dankbaar voor, dat zij er zoo gelukkig afkwamen.

Nu was het gezelschap achter ‘Sonneburch’ weder voltallig. Behalve Jakob en Cater waren het dezelfde personen, die het gebeurde in 't Goy hadden bijgewoond. Bijna allen zouden dus herkend worden, wanneer Pater Benedict en broeder Antonio eens geroepen werden om daarover te oordeelen. En, dat beiden handlangers van het ‘Heilige Gerecht’ waren, was boven allen twijfel verheven. Daardoor kwam bij menigeen van het gezelschap de gedachte op, of men nu de zaken zoo stonden, niet gezamentlijk vlugten zou naar Kuilenburg of Amersfoort. Veilig zou men in Utrecht toch niet zijn. Aart verzette zich hiertegen en niet minder Maria.

- Dat Cater vlugt, vind ik volstrekt noodig, zeide Aart,

omdat hij bekend is, maar hij is zoo trouw en zoo verstandig geweest om onze namen niet te noemen.

Wij zijn dus in dat opzigt buiten gevaar, indien we namelijk onbemerkt de stad in kunnen komen, en dat wel, hoe spoediger, hoe beter. Wachten wij tot morgen, dan zal het door de ongerustheid van onze huisgezinnen en het onderzoek, dat zij naar ons doen, spoedig bekend worden, dat wij niet in de stad zijn, en dan eerst zal men argwaan krijgen; daarom hoe spoediger men in de stad is, hoe beter.

Allen begrepen het verstandige van dezen raad en niet het minst de moeders, die naar hare kinderen verlangden. Nu was goeden raad evenwel duur. Al was men over de gracht, dan was men nog niet over de 30 voet hooge wallen heen. Er scheen dus maar ééne kans te zijn. Zij was deze, dat men met eene schuit of een vlot, tot in de stad zou varen en zich dan ontschepen. Maar alle watergangen tot de stad waren gesloten met boomen.

Aart wilde, dat allen hier zouden wachten en dan zou hij eens uitgaan, om te zien of er ook eenige poging om in de stad te komen, kon gewaagd worden.

Hij had in stilte het plan gevormd om naar den overkant te zwemmen en van daar eene schuit te halen om over te steken. Met dit doel liep hij den waterkant langs, wedernaar de Tolsteeg-poort toe, en zag aan denzelfden oever, waar hij zich bevond, tot zijne blijdschap eene schuit liggen.

Dadelijk gaat hij terug en zegt: komt allen met mij, wij zullen met 's Heeren hulp beproeven om in de stad te komen.

Zij gaan in de schuit, die met een touw aan den oever vast gemaakt was en waarin zich een stok bevond om haar voort te duwen. - De vrouwtjes hadden alle vrees om de samaar of de damasten rok vuil te maken, afgelegd, en plaatsten

zich op de aanwijzing van Aart naast elkander. Alles ging in de grootste stilte voort, onder eenen veruitstekenden tak van eenen zwaren iepenboom, die daar als tot hunne bescherming geplaatst was. -

Staat allen vast! zeide Aart, terwijl hij het touw doorsneed, den stok opnam en hem zeer voorzigtig in het water plaatste om de schuit voort te duwen. Er kwam beweging in de schuit en blijdschap in het hart, toen men voelde, dat de schuit voorwaarts dreef, naar de overzijde. -

Nu was de vraag nog om door de sluitboomen in de stad te geraken. Aart duwde op het St. Servaashek aan, in de hoop, dat men daar vergeten zou hebben om den boom te sluiten. Kon men daardoor, dan was men in de Nieuwe gracht en in de stad. Zij komen bij den boom, maar... hij was gesloten. De toegang tot de stad moest onder de brug door geschieden, die over de Nieuwe gracht onder den St. Servaastoren lag. Aart bedacht weder om te water te gaan en te zien of hij ook in de stad een bootje krijgen kon. Zich zelven kon hij nu wel redden, maar de gedachte kwam niet bij hem op, om de anderen aan hun lot over te laten.

Terwijl de schuit zoo langs den boom dreef, meende hij onder de duistere brug iets te bespeuren, en tot zijne groote blijdschap merkt hij, dat tegen den muur aan een bootje lag, dat aan den boom vastgemaakt was. Waarschijnlijk had een visscher dit daar gebragt, met de gedachte, om den volgenden morgen vroeg bij het openen van den boom er mede uit te varen en te gaan visschen.

De Heer zij gedankt, zeide hij, ik geloof, dat wij gered zijn.

Zijt nu allen stil en bedaard en laat ons afspreken, hoe te handelen. Wij zijn met ons velen en kunnen niet allen te gelijk in het bootje: wij moeten ook om alle gedruisch langs

de straten te vermijden, twee aan twee, langs verschillende wegen naar huis gaan; ik zal u allen overbrengen. Eerst de Baal en Maria, die naar hunne kinderen verlangen en dan de overigen. Komt, met 's Heeren hulpe zijn wij nu spoedig te huis. -

Geen lang beraad was hier noodig. De Baal hielp zijn vrouwtje in de boot, ging er toen zelf in, en Aart maakte haar los, terwijl hij er zelf instapte. Een paar fiksche duwen met den vaarstok en zij waren onder de brug door en in de stad. - Dank Heere! riep Maria, terwijl zij aan den glooijenden oever stapte, en de Baal drukte Aart de hand met eene warmte, alsof hij hem van den dood gered had. Beiden haastten zich daarop in stilte voort, en Aart keerde terug om Petersen en diens vrouw over te brengen. Zoo kwamen allen behouden over, en gingen dadelijk huns weegs.

De laatste, die overgehaald werd, was de bescheidene Ina, die volstrekt wilde, dat allen haar zouden voorgaan. Vrouwe van Diemen lag uit goedhartigheid drie schellingen op de bank, zoo als zij zeide, om aan den eigenaar der schuit, de moeite om haar terug te halen, te betalen. -

Eindelijk was Ina ook aan land. Aart sprong uit het bootje en gaf het met den vaarstok eenen fikschen duw, waardoor hij hoopte, dat het weder onder de brug tot voor den boom drijven zou. Of hem dit gelukt is, weten wij niet. -

- Nu allen naar huis, zeide Ina, in gebroken Hollandsch, ik geen huis heb. Ik blijven zal onder Gods bescherming op de straat.

- Neen, zeide Aart, op de straat behoeft gij niet te blijven, ga maar met mij mede. De Heer, die tot hiertoe zoo wonderbaar voor u en voor ons gezorgd heeft, zal ook wel zorgen, dat gij dezen nacht onder dak komt. Ga maar gerust met mij.

Dit zeggende stapte hij het Agnieten-klooster voorbij, het Nicolaï-kerkhof op, de Twije-straat in, en ging met haar over de Volraads-brug om de zijde van de Oude-gracht, die in de schaduw lag te houden, dewijl de maan juist van achter de wolken te voorschijn kwam en hij liefst zonder gezien te worden te huis wilde komen.

Zijne tehuiskomst met Ina is ons reeds bekend.

Zoo eindigde een merkwaardige dag in het leven van Aart. Een dag, die in vele opzigten voor hem en voor anderen belangrijk, over zijn toekomstig lot besliste en die hem meer zegen aanbragt, dan hij ooit had durven hopen of denken.

Zevende hoofdstuk.
Te Huis.

Toen moeder Machteld brood en bier op de tafel geplaatst had, verhaalde Aart met korte woorden zijn wedervaren van dien dag en de omstandigheden waardoor Ina gevonden en nu met hem gegaan was. Moeder Machteld scheen aan hare beide ooren niet genoeg te hebben. Ook niet, toen hij vertelde van de preek van Gerardus; ook niet, toen hij verhaalde van hetgene in 't klooster van 't Goy geschied was; ook niet, toen hij vertelde, hoe wonderbaar zij uit hunne verlegenheid om te huis te komen gered waren. -

't Is zonderling! zeide zij, ik ben maar blijde, dat ik u weer hier aan tafel heb. Nergens is het voor u beter, dan hier; gelooft gij dat ook niet, beste Aart? -

- Zeker, lieve Moeder, zeide hij, ik ben ook nergens liever, dan bij mijne ouders, en indien de Heer ons eens het voorregt geeft, om hier in de stad de woorden des levens en der waarheid te hooren, dan zal ik er ook niet ligt uitgaan, om dat op eene andere plaats te zoeken; daarvan kunt ge zeker zijn.

- Hoor eens jongen! zeide baas Cozijnse, gij hebt er u al aardig door gered. Hadden wij geweten, dat ge in zulk een perijkel geweest waart, we zouden nog veel ongeruster geweest zijn, dan nu; en daaraan zien we alweêr, hoe goed het is, dat de mensch niet alles weet, wat hij weten wil. - Gij hebt het ijzer gesmeed, terwijl het heet was en handen uit den mouw gestoken; zoo mag ik het zien. Maar nu moet gij rusten. Moeder zal de juffer wel eene slaapstede aanwijzen; wij kunnen morgen wel verder spreken, wat wij zullen beginnen. Uit mijn huis zullen ze u geen van beiden weg kapen.

Moeder Machteld volgde maar schoorvoetend den wenk, dien haar gegeven was en vergat niet gedurig een kruis te slaan, terwijl zij der vreemde kettersche juffer eene slaapplaats aanwees. Toch meende zij het van harte, toen zij haar eene 'rustige nacht' toewenschte.

Na een half uur wist men in de Ploegschaar niets van hetgene buiten gebeurde. Men sliep, zooals men met een gerust geweten slapen kan. Ina daarenboven voor het eerst in eenige weken op een zacht bed en in de bewustheid van vrij te zijn. Voor haar zou die dag de dag haars doods hebben kunnen zijn en nu was hij voor haar de dag der verlossing. Waarlijk aan haar had de Heer getoond, dat bij Hem uitkomsten zijn, ook tegen den dood.

Even gelukkig als Aart waren ook de andere vrienden te huis gekomen. Alleen de wacht aan de Tolsteegpoort was niet te vreden. Men had zich gevleid met de vangst van een goed aantal ketters en men had niemand gevat. Dit was eene streep door hunne rekening geweest. Toen de soldaat met de sleutels aankwam, had men de poort geopend en een paar gewapende manschappen waren er uitgegaan om de ket-

ters op te sporen; maar niemand was er te vinden. En toen men des morgens naar het huis van Dirk Cater op de Voorstraat zond, was deze niet te huis en zijne familie reeds verwittigd van alles, wat er voorgevallen was. Reeds voor vijf ure had Aart hun kennis willen geven van het vertrek van Cater naar Amersfoort; maar hij kwam te laat. Petersen was dien nacht er reeds geweest, even als aan het huis van Jakob en had allen gerust gesteld.

De stadsregeering was evenwel op aanraden van den Aartsbisschop Schenk van Tautenberg wat ijveriger geworden in het opsporen van de ketters. Zij liet de plakkaten van de Landvoogdes nog eens aflezen en aanplakken; en de Aartsbisschop wilde ook niet achterblijven, maar liet met eene buitengewone statie de verordeningen van het Concilie van Trente tegen de ketters afkondigen, met de verzekering, dat deze bepalingen van nu af ten strengste zouden gehandhaafd worden.

De burgerij wist evenwel hoe ver dat handhaven van den Bisschop ging. Men gunde den goeden man den schijn van gezag, dien hij nog bezat; maar sloeg even veel acht op zijne beloften als op zijne bedreigingen. Men wist dat beiden krachteloos waren.

Toch veroorzaakte deze bewegingen eenige onrust in den stad. Bij de welgezinden, zoo als vader Cozijnse, verwekten zij wrevel. Hem kwam het voor, dat deze dingen inbreuk maakten op de vrijheid der ‘burgers 's lands van Utrecht,’ - dat de Raad niet moest toelaten dat de Bisschop dingen afkondigde, die in een vreemd land, door vreemde geestelijke overheden besloten waren; en ook, dat de Raad wel wat anders te doen had, dan het opsporen en in de gevangenis zetten (‘op den roden toern leggen,’ zoo als men zeide,) van eenige goede burgers, die niemand overlast aandeden. Hij

hield deze gedachten niet voor zichzelven, maar sprak die overluid uit, dikwijls tot groote ergernis van moeder Machteld, die niet begrijpen kon; hoe iemand het in het hart durfde nemen, om af te keuren, wat de Aartsbisschop deed en om de Heeren van den Raad in hun werk te bedillen. Enkele malen zeide zij dan op haren gewonen zachten toon ook wel eens tot Egbert: Maar lieve man, ik zou zulke dingen niet zoo hardop zeggen; gij zoudt er door in onaangenaamheden kunnen komen; zooals ik nog altijd vrees, dat wij ook last zullen hebben van Aart. Nu men eenmaal weet, dat zijn vriend, Dirk Cater, naar Kuilenburg geweest is, zal men, vrees ik, ook wel op hem gaan letten; en dan hebben wij het ergste te vreezen.

- Wat Dirk Cater aanbelangt, zeide Egbert, ik ben er blij om, dat Aart zulk een fikschen man tot zijn vriend gekozen heeft. Wie in de gansche stad, heeft er iets op hem aan te merken. Is er iemand, die zoo getrouw in alles is, als juist die Dirk Cater? - Een man van liefde en vrede, dat is hij en een trouw burger ook; een man, die nog voor de regten der vrije burgers durft uit te komen. 't Is eene schande voor Utrecht, dat zulk een man in hare muren niet veilig is; dat zulk een man moet vlugten om zijn leven te redden. Foei, dat schreit ten Hemel. Waren onze gilden nog als vroeger, ze zouden het niet doen, dat verzeker ik u; noch de Aartsbisschop, noch de leden van den Raad. Maar keizer Karel wist wel wat hij deed, toen hij in 't jaar 28 den gilden het regt ontnam om den Raad te benoemen en om ter wachte te trekken. Hij begreep het goed, dat hij, zoolang de gilden wat te zeggen hadden, wel zwijgen kon. En hoe zijn wij onder zijn bestuur gekomen? - Wij hebben hem niet gevraagd om over ons te regeren, maar de laauwe Bis-

schop Hendrik van Beijeren heeft ons aan hem verkocht, en daardoor zitten wij nu in den druk en worden van twee kanten geplaagd, door den Aartsbisschop en door Koning Filips beiden. Wij hebben noch den een, noch den ander noodig en zouden ons zelven best kunnen regeeren. Maar zoover is het gekomen, door de flaauwheid der burgerij, die hare voorregten en keuren niet meer op prijs stelde. Zie, moedertje, zoo is het. En zeg nu nog maar: houd u stil, houd u stil. Ieder, die een hart in 't lijf heeft, kan niet zwijgen. -

Tegen zulke argumenten kon moeder Machteld, die van de politiek evenveel wist, als van de Hebreeuwsche letters, niet veel inbrengen; zij koos daarom de wijste partij, door er het zwijgen aan toe te doen.

Ééne zaak was er evenwel, waarover zij nu niet zwijgen kon. 't Was het vreemde meisje. Nadat op den volgenden morgen 't ontbijt was afgeloopen, Aart in den winkel aan het smeden was en Ina weder naar haar slaapkamertje was vertrokken, zeide zij tot haren man: maar zeg mij eens lieve Egbert, wat zullen wij nu met dat meisje beginnen, dat Aart gisteren avond mede gebragt heeft? -

- Ja, lieve Maagje, dat heb ik ook al eens gedacht, toen zij daar zoo even aan het ontbijt zat. Maar ik dacht daarbij tevens, dat zal mijne vrouw wel weten. De vrouwkens weten nog al ligtelijk raad. Als het een jongen was, dan wist *ik* wel, wat ik er mede doen zou, maar nu het een meisje is, nu kan ik er niets van zeggen.

- En als het dan een jongen was, zeide moeder, wat zoudt ge dan met hem beginnen? -

- Wel, zeide onze smidsbaas, ik zou eerst zien of hij armen aan het lijf had en dan zou ik hem in de smederij zetten en zeggen: zoo gaat het hier vriendje, die niet werkt, zal

ook niet eten. Als ge gaarne werken wilt, dan zal ik u te eten geven, anders niet. Luiaards houd ik er niet op na en eters zonder meer ook niet. En dan zou ik eens zien, hoe het ging. Ging het goed, dan kon hij blijven en ging het niet goed, dan zou ik zeggen, dat hij weêr heengaan moest. Zóó zou *ik* het doen en daarmede was alles uit.

- En als hij dan eens een ketter was? -

- Dan zou ik eens zien of de ketters ook meer aten, dan de vrome luî, en of de ketters ook minder werkten, dan de vrome luî, en als dat het geval was, dan moest hij weg. Overigens zou ik denken, dat ik met zijne ketterij niet te maken had; dat hij dat nu eens zelf moest weten. Evenmin als ik er meê te maken zou hebben, of hij een grijs of een bruin wambuis wou aantrekken, of dat hij zijn linker- of zijn regtervoet het eerst voortzette om te loopen. Kortom, lief wijfje, ik geloof dat het ons niet aangaat, of een ander een ketter is of niet, als wij het maar niet zijn.

- Dus zoudt ge er geen kwaad in vinden, als ik dat kettersche ding in huis hield?

- Volstrekt niet, indien gij er ten minste geen last van had. Maar als gij er eenige moeite door hebt, dan moet gij ze wegzenden, hoe eer hoe beter.

- Maar hoe kan ik weten of ik last van haar hebben zal? Dat diende ik toch eerst te ondervinden?

- Zeer zeker! zeide baas Egbert. Eene profetes zijt ge nog niet. Gij kunt dat dus van te voren niet weten. Daarom zou ik haar een poosje hier houden en zien hoe het ging, dan kunt ge later een besluit nemen.

- Ja, ik moet wel, zeide Machteld, 't is gemakkelijk gezegd: wegzenden. Maar waarheen? - Zij is eene vreemdeling. Zij kent niemand en niemand kent haar. Ik kan haar

toch niet aan haar lot overlaten. En de herbergzaamheid is toch ook een van de goede werken. Ik wil die wel beoefenen, ook aan haar. Was ze nu maar geene ketterin.

- Maar, moedertje, zeide Egbert lagchende, als ge nu toch aan de goede werken bezig zijt, dan kunt ge er twee doen. Vooreerst de herbergzaamheid aan vreemdelingen en ten tweede kunt ge misschien eene ketterin bekeeren, dat is ook een goed werk; en daartoe hebt ge nu, zoo gemakkelijk als ooit, gelegenheid. Zie, dat komt mooi, nu kunt ge uwe krachten eens beproeven. Ik ga gaauw naar den winkel om het slot van den Heer van Leyenberg af te maken. - Hij drukte eene kus op haar voorhoofd en verliet neuriënde het vertrek.

- Zoo is hij nu altijd! zeide Machteld in zich zelve; als ik eens ernstig wil spreken, maakt hij het altijd met een grapje uit. Maar ik zal het meisje wel hier moeten houden. Zij kan nergens heen en er is geen ander middel op. Ik zal dus maar afwachten, wat er verder van komt. Die mannen zijn toch zonderlinge wezens. De ernstigste zaken van de wereld behandelen zij net, alsof het er niet op aankomt en de dingen, die zij aan anderen moesten overlaten, schijnen hun het meeste belang in te boezemen. Zoo zijn ze! - Maar mijn Egbert is toch de beste van alle mans, dat moet ik ook zeggen.

Gedurende deze alleenspraak was zij begonnen om het ontbijtgoed op te ruimen en de kamer in orde te maken. Terwijl zij hiermede bezig is, komt Ina naar beneden in de kamer, met het kleine pakje, dat uit het klooster medegenomen was, bij zich.

- Ik u danken, voor uwe vriendelijkheid. Onze Heer Jezus Christus zal u beloonen, wat gij gedaan hebt, mij arme meisje. Ik u niet langer tot last zijn mag. Ik heen

gaan, zoeken waar de Heer mij leiden wil. Hij mij niet zal verlaten. -

Wat? meisje, wilt gij heengaan? Waarheen zult gij gaan? Hebt gij kennissen of vrienden hier in de stad? -

- Neen, Signora! ik geen vrienden heb in de stad; maar ik één vriend heb in den Hemel. Hij voor mij zorgen zal. Hij mij gered heeft van den dood. Hij mij ook wel geven zal, om te blijven leven. Ik niet bang ben daarvoor. -

- Neen, neen, kind! Dat gaat in Utrecht zoo niet. Gij blijft nog eenigen tijd hier en dan zullen wij zien of wij ook eene betrekking voor u kunnen vinden. Wilt gij gaarne werken of zijt gij een juffertje zonder handen?

- Ik goede handen heb. Maar ik niet veel geleerd heb te werken. De Heer in zijn woord zegt: die niet werkt, niet zal eten. Ik gaarne doen wil, wat het Woord zegt. Ik gaarne werken wil. Als mij maar een persoon wil geven werk.

- Welnu! dan zal ik het beproeven om u werk te geven. Gij moet deze kamer eens in orde maken. Daar hebt gij eenen stofdoek; ginds staat de kamerbezem en daarbij liggen stoffer en blik. Ga nu eens uwen gang. Maar breng eerst uw pakje weêr boven. Gaat het goed met het werken, dan zullen wij u van gepaste kleeding voorzien en de tijd zal dan wel leeren, wat wij verder doen moeten.

- Ik u danken, lieve Signora! Ik u ook danken lieve Heer in den Hemel! Gij voor Ina gezorgd hebt, voor dat zij gebeden heeft. Uw Woord waarheid is.

- Vlug tippelde Ina den trap op en kwam spoedig weder de kamer in. Moeder Machteld was eene fiksche vrouw, die meer van handelen, dan van praten hield en die nu eens, tegen hare gewoonte in, met de armen over elkander stond toe te kijken, hoe de vreemde ketterin het toch wel maken

zou. De schrik voor de ketterij was wel eenigzins geweken, daar Ina er zeer lief en vriendelijk uitzag en zij zich zoo bescheiden had gedragen. 't Was, zooals zij dacht de eerste kettersche vrouw, die onder haar dak kwam, en zij had zich altijd voorgesteld, dat eene kettersche er minstens als eene oude tooverkol moest uitzien, maar aan Ina was niets te bespeuren, dat naar eene heks geleek. -

Eer Ina aan haar examen-werk begon, zag zij eerst de kamer eens goed rond. Zij nam alles op en bekeek naauwkeurig het bordenrek en de groote kast. Toen zij daarmede op de hoogte was, begon zij de melkkommen, die op de tafel stonden, om te spoelen en af te droogen. Koffij was in die dagen eene weelde, die in geen burgerhuis gezien werd. Nadat de melkkommen afgedroogd waren, plaatste zij die op het rek, dat van onderen eenen rigchel had en naast den grooten schoorsteen aan den muur was vastgemaakt. De tinnen schotels en borden, die voor het brood gebruikt waren, kregen nu eene beurt en kwamen niet uit hare handen, voordat zij ze als spiegels kon gebruiken; toen werden ze in het rek geplaatst.

De groote tinnen melkkan en de tafelmessen kregen nu hunne beurt en werden op de bovenplank van de fraaije gesneden kast geborgen.

De vloer bestond uit roode en blaauwe gebakken steenen, die ruitgewijs ingelegd waren, en die met zand bestrooid werden, nadat men ze afgeveegd had. Ook dit werk ging Ina zeer goed van de hand. - Nadat moeder Machteld gedurende een goed half uur hare inspectie had volgehouden, meende zij, dat zij het wel verder aan haar kon overlaten en ging naar de keuken. Om daar te komen, moest zij door den winkel en wipte eens even naar de werkbank bij baas Cozijnse,

terwijl zij hem in 't oor fluisterde: Zij zegt, dat zij geen werken geleerd heeft, maar als zij het zóó doet, zonder het geleerd te hebben, dan zal zij wel wonderen verrigten, als zij het eens geleerd heeft. Als zij mijne dochter was, zou zij het niet beter naar mijnen zin kunnen doen!

- Zóó, zóó, zeide Egbert, dat is goed, pas maar op, dat zij uwe dochter niet wordt! -

- Daar is geen vreeze voor, zeide Machteld lagchende in zichzelve en wipte de keuken in. Men kon het haar aanzien, dat zij in haar nopjes was; vooreerst was Aart weder te huis, ten tweede was het examen van Ina zoo goed uitgevallen, dat zij al begon te berekenen, welk een gemak zij van dat meisje hebben kon. De smederij is alles behalve eene zindelijke kostwinning; die smeden maken alles vuil, wat zij maar aanzien; 't is hier of er Zwart Jan uithangt, dat waren zoo moeder Machtelds spreekwoorden, die niemand meer in aanmerking nam, omdat het er in haar woonhuis zoo rein en helder uitzag, dat het in een porselein-winkel er niet beter uitzien kon. - Zij klaagde dus over iets, waarvan de ervaring het tegendeel aantoonde. Nu dacht zij, als Ina goed helpen wil, dan maken wij tweemaal in de week de werkplaats schoon in plaats van eens. Dan komen er wat minder vuile voeten in de kamer, dan zal alles veel netter blijven dan nu. Of zij ook naaijen en spinnen kon? - Ik denk het wel, maar van avond zal ik het eens beproeven. 't Schijnt, dat het een vlug ding is; zij heeft zeker eene knappe moeder gehad, dat kan men zoo wel aan haar zien. 't Is toch al weêr gelukkig. Ik word zoo elken dag een dagje ouder. Dat kan ik wel voelen. De hulp van zulk een sterk meisje zal mij wel te pas komen, als ik op mijn' ouden dag niet zoo goed meer voort kan.

Dit was de inhoud der preek, waarvan Ina de tekst was.

Machteld beschikte reeds over de toekomst, zonder dat zij het heden in aanmerking nam. Als zij dit even deed, dan kwamen er wolken op het zonnige landschapje. dat zij zich voorspiegelde. *Dan* was er een wolkje, waarin het woord 'ketterij' te lezen stond; *dan* weder een, waarin zij las 'Spanjaard' en geen van deze wolkjes konden haar landschap verfraaijen. Maar, zou het vleesch, dat zij te braden gezet had, niet aanbranden, dan moest zij wel om andere dingen denken, dan om te mijmeren over eene mogelijke toekomst. Erwten, boonen, vleesch en mosterd zijn zoo de onderwerpen niet, waarover eene huiselijke vrouw droomt. Daarbij is zij altijd helder wakker. -

Tot hiertoe had moeder Machteld hare huishouding altijd alleen gedaan, niet omdat het haar aan middelen ontbrak om eene dienstmaagd te houden, maar omdat zij dacht, dat niemand haar zoo spoedig en zoo goed helpen kon, als zij zelve. Daarbij had zij het voorregt op bijna zestigjarigen leeftijd nog eene krasse en vlugge vrouw te zijn, aan wie de geneesheeren tot hiertoe weinig hunne kunst hadden kunnen toonen.

Zoo ging de morgen voorbij en toen het schafttijd was, scheen het, alsof Ina aan tafel behoorde. Zij kwam er evenwel niet aan, dan op uitdrukkelijk verzoek van moeder Machteld.

Hier meisje! zeide zij, hier aan mijne zijde, moet gij gaan zitten en als gij dan doet, zoo als ik, dan zult gij met geene ledige maag van tafel gaan.

Vader Cozijnse verzocht aan Aart om het gebed te doen. Deze deed dit en moeder Cozijnse, zag eens ter sluiks of Ina ook een kruisje maakte. Dat had zij zoo in stilte gehoopt. Maar hare hoop werd niet verwezentlijkt. Ina zat eerbiedig met gevouwen handen en gesloten oogen; maar maakte geen kruis. Van Aart was moeder Machteld dat gewoon, dat was

een jongen, dat maakte een verschil, maar van een meisje kon zij het zich niet begrijpen. Even kwam er een rimpeltje op het anders nog gladde voorhoofd; maar ook dat verdween, toen vader Cozijnse zeide: eet smakelijk! Zóó werd Ina huisgenoot van moeder Cozijnse. Slechts korten tijd duurde het of zij gevoelde zich hier geheel te huis en de kleine bovenkamer, die zij bewoonde, was dikwijls getuige van haren dank aan Hem, die haar zoo zigtbaar gered had; en van hare gebeden voor haren vader en voor hen, die haar met zooveel liefde opgenomen hadden.

De eerste zondag alleen was voor haar eene moeijelijke dag. Moeder Machteld had zoo gaarne gezien, dat zij mede ter misse ging, en verzocht Ina vriendelijk om haar te vergezellen naar de Domkerk. Maar Ina weigerde beleefd, maar standvastig om dat te doen. Zij had nog een paar blaadjes van haren Bijbel, die zij verstaan kon en die, zeide zij, waren haar meer waard, dan al de fraaije woorden, die de priester sprak in eene taal, die haar hart niet raken kon. Dat kon zij niet doen. -

Moeder Machteld begreep, dat dit niet lukken zou en ging nu met haren man alleen ter misse. Onder weg sprak zij er nog over, hoe jammer het was, dat het meisje in dit opzigt zoo dwaalde. Zij kon zich maar niet begrijpen, hoe dat mogelijk was, daar zij in alle andere zaken zulle een helder oordeel toonde te hebben. Maar, dat het ter misse gaan noodig was om een goed Christen te kunnen zijn, dat scheen er bij haar maar niet in te willen. -

- Maak u nog maar niet ongerust, zeide Cozijnse, 't zal mettertijd misschien wel komen. Als zij *ons* maar niet uit de Misse houdt. Zij moet voor haar zelve verantwoorden, wat zij doet. Daarmede hebben wij zoo niet te maken. -

Ina bleef te huis. Langzamerhand gewende moeder Machteld zich aan haar en kreeg haar lief, al maakte zij geen kruis en ging zij niet ter Misse. Nu en dan werd de zaak van de godsdienst wel ter sprake gebragt. Vooral wanneer de vrouwen des nanoens te zamen zaten te naaijen of te spinnen. Dan was Ina op haren praatstoel. Nooit viel zij de Roomsch-gezinden hard. Nooit beklaagde zij er zich over, dat men haar en hare ouders vervolgd had; maar altijd roemde zij in het geluk, dat zij den Heiland als haren eenigen Verlosser en Zaligmaker had leeren kennen. Altijd vond zij het een zegen, dat zij, zonder tusschenkomst van eenig mensch, tot Hem de toevlugt nemen kon en altijd bad zij, dat ook aan anderen dat groote voorregt mogt geschonken worden. De toon, waarop zij dan sprak en het vuur dat uit hare oogen straalde, waren de beste bewijzen, dat dit de taal haars harten was.

Moeder Machteld begon meer en meer van haar bekeeringsplan af te zien. Zij gevoelde hare zwakheid tegenover de krachtige bewijzen van Ina uit Gods Woord. Zij begon eindelijk te gelooven, dat men wel een goed Christen kon zijn, al hoorde men de Misse niet, en al behoorde men niet tot de ‘Heilige Kerk.’ - Zij schrikte wel eens voor zich zelve, als zij bij het spreken van Ina in stilte moest bekennen: Zij heeft gelijk en onze paters hebben ongelijk. Na eenigen tijd waagde Ina het uit den Hollandschen Bijbel van Aart aan moeder Machteld wat voor te lezen, zonder er bij te zeggen, dat dit nu uit het boek was, dat door de priesters werd opgehaald en verbrand, en dan miste het nooit of Machteld vond het gelezene uitmuntend schoon en een nuttig gesprek, was er het gevolg van. Zóó werkt de kracht der waarheid als zij langs den weg der liefde tot ons gebragt wordt.

Langzamerhand kreeg moeder Machteld de dingen lief, die zij vroeger met afkeer beschouwd had en Ina merkte met blijdschap, dat ook Moeder Machteld begeerte kreeg om Jezus als haren eenigen Heiland lief te hebben en te eeren.

Zoo weet de Heer alle dingen tot eer van Zijnen Naam te doen uitloopen. Moeder Machtelds plan was om Ina weder in de Roomsche kerk terug te brengen, maar juist door de uitvoering van dat plan, werd zij zelve op eenen beteren weg gebragt; leerde zij van de menschen af te zien en te bouwen op den eenigen grond, waarop ons geloof staan moet, zal het vruchten voortbrengen. Hier was ook weder duidelijk zigtbaar: ‘de mensch heeft schikkingen des harten, maar de Heer stuurt zijnen weg.’ -

Achtste hoofdstuk.
In de stad.

't Kon niet lang verborgen blijven, dat er zoovele menschen in Kuilenburg ter preek geweest waren. De wacht aan de Tolsteegpoort bestond uit soldaten en soldaten zijn juist de beste zwijgers niet. In de bierhuizen en aan de balies en op de markt werd er van gesproken, dat er ketters uit Utrecht eene preekgang gedaan hadden, en dat men ze niet had kunnen vangen. Dirk Cater alleen werd met name genoemd, de overigen kende men niet; maar den twintig, die naar Kuilenburg geweest waren, werden zeker honderd namen gegeven. Altijd zijn de menschen rijk in het vinden van namen, als zij maar dienen moeten om iemand in een kwaad daglicht te stellen. Dat bewijst juist niet veel voor hunne christelijke liefde, die alle dingen bedekt; maar christelijke liefde wordt ook niet veel gevonden. Nu niet; toen ook niet. -

Dat het kettergerucht ook onder de vele paters, die toen in Utrecht waren, beweging maken moest, spreekt van zelve. Twintig jaren vroeger, had men er zich niet over verontrust, maar de ketters eenvoudig opgezocht, gepijnigd en verbrand.

Nu ging dat zoo vlot niet meer. De stedelijke regeering was wat voorzigtiger geworden en had begrepen, dat het verbranden van de ketters het eigentlijke uitroeijen van de ketterij niet zijn kon, want de ketterij was toegenomen naar mate men meer ketters verbrand had. Ook de prins van Oranje had reeds meermalen gewaarschuwd tegen het te strenge vervolgen van de ketters. Hij had steeds gematigdheid aangeraden en was de man, die in het verkrijgen van gewetensvrijheid het eenige middel zag om de rust des lands te bewaren.

Dit verstrekte hem te meer tot eere, omdat hij zelf toen nog Roomschgezind was. Zijn helder doorzigt had hem reeds doen zien, dat een stroom, die zoo krachtig was, niet meer te stuiten zijn zoude, dan door haar zachtkens af te leiden in verschillende rigtingen. Zoo was dan de stemming der regeering aanmerkelijk verbeterd ten annzien der ‘nieuwe leer’ of ‘Lutherije’ maar in dezelfde mate was de tegenstand der priesters toegenomen. Wat de wereldlijke magt, naar hun oordeel, verzuimde, dat meenden zij door des te grooteren ijver te moeten herstellen. 't Waren vooral de Predikheeren en Minrebroeders, die in Utrecht rijke kloosters bezaten, welke zich op de heftigste wijze tegen de Hervorming uitlieten. Bij elke gelegenheid: op den kansel, op de straat en in het huisbezoek, veroorloofden zij zich de heftigste uitvallen tegen de ‘vermaledijde ketters.’

De Minrebroeders of Franciskanen hadden sedert het jaar 1246 reeds een Convent of klooster, niet verre van 't St. Janskerkhof in bezit. Dit klooster was zoo uitgestrekt, dat het bijna de geheele lengte der tegenwoordige Minrebroeder-straat besloeg. De burgerij was nooit zeer op de hand dezer broeders geweest, en toen zij in 1528 verraderlijk de personen,

die zich onder hunne bescherming gesteld hadden, met hunne schatten aan Bisschop Hendrik van Beijeren uitleverden, werd de burgerij in den volsten zin des woords verbitterd tegen dit Convent.

Velen der edelste burgers werden door dit verraad op gruwzame wijze ter dood gebragt en een halve eeuw was niet in staat geweest om de goede verstandhouding tusschen de Minrebroeders en de burgerij te herstellen. Hoogmoedig en vermetel om de voorregten en vrijheden van hun klooster, dachten de Minrebroeders er niet aan om zich in een of ander opzigt te schikken naar den geest der burgerij, maar zij trachtten met geweld het indringen van de 'Nije leere' te beletten. Op de hoeken der straten scholden zij de 'Nije leere' als eene uitvinding van den booze om de 'vroome luyden' te verstrikken. Allen, die met 'Lutherije' besmet waren, werden door hen ter helle gedoemd en ieder, die de ketters in het een of ander durfde bijstaan, werd uit de kerk gebannen en aan het 'Heilige Gerecht' overgeleverd. Op den kansel verboden zij opentlijk het lezen der H. Schrift, het zingen van kettersche liedekens, en het hooren van hunne predikatiën, welke, naar hun oordeel, niets dan 'godslasterlijke dingen' behelsden.

In het jaar 1252 was door graaf Willem II van Holland, Roomsch-koning, op verzoek van Albertus Magnus, Bisschop van Regensburg en Lid der Orde van de Dominikanen of Predikheeren een klooster voor deze orde in Utrecht opgerigt, op de plaats, die nog tegenwoordig het Predikheeren-kerkhof genoemd wordt. Men noemde deze kloosterbroeders ook wel de Predicaren of Jacobijnen. Zij waren zeer getrouwe handlangers der Jesuiten en het was deze orde, die door Paus Leo X gekozen werd, ten verkoop van de zooveel gerucht gemaakt

hebbende aflaten, welke de eerste oorzaak waren, dat Luther zich in Duitschland tegen de handelwijze des Pausen verzette en waardoor dus de grond tot de gezegende kerkhervorming gelegd werd. De kerk, aan dit klooster behoorende, kwam op de Breêstraat uit en was door haar sieraad en hare rijke bezittingen beroemd. Eenmaal 's jaars in de maand Junij, 14 dagen na de St. Peter en Paulus-dag, werd de ‘kerkmis ter Preeckers’ op het plein van het klooster gevierd. Dan onthaalden de geestelijke heeren hunne medebroeders en deelden geschenken en eetwaren uit aan de armen der stad, die zij daardoor in hun belang wisten te krijgen, en die zij ook bij tijden van onrust en oproer meestal op hunne zijde hadden; maar de burgerij hield van deze kloosterbroeders evenmin, als van de Franciskanen, en beschuldigde hen opentlijk, dat zij het volk tot oproer aanzetteden. 't Laat zich zonder moeite begrijpen, dat personen, die in zulk een' kwaden reuk stonden al niet veel konden doen of er werd vreeselijk over geklaagd. De klagten over het schimpen op de ketters en op de geuzen, zooals men ze thans ook noemde, waren dan ook aan de orde van den dag. Reeds in de maand Junij 1566 had een van de Franciskaners aan het volk eene toespraak gehouden, die wel geschikt was om de gemoederen in beweging te zetten. 't Was bij het uitdeelen der geschenken op de ‘kerkmisse ter Preeckers’ dat hij tot de verzamelde personen gezegd had ‘dat dit wel de laatste maal zijn zou, dat men uitdeelde, want als de geuzen zoo vermenigvuldigden in de stad, dan zouden de broeders geene gaven meer uitreiken. Dat men dus de ketters hoe spoediger hoe beter moest verjagen of ze aan het ‘Heilige Gerecht’ aangeven, dat was christenpligt. Die ketters waren een hoop roovers en dieven, die men niet kon vertrouwen. Zij hadden een verbond ge-

maakt met den duivel en die was hun helper. Daarom moest men er alles tegen doen, wat men maar kon, om te maken dat zij geen' voet kregen in de stad, anders zou het er voor Utrecht ongelukkig uitzien. Lieve luiden, zoo eindigde hij zijne toespraak, ziet wel toe, wat gij doet. Ziet wel toe of gij kiezen wilt voor de H. Kerk of voor den Booze. Als gij hoort, dat de psalmen gezongen worden, of dat er iets gezegd wordt tegen de Heilige kerk en gij geeft het niet aan, dan zijt gij ook een ketter en doet met hen mede. Die ter biechte komt, moet alles openbaren wat hij van de ketters weet, opdat wij dat vermaledijde volk met wortel en tak kunnen uitroeijen. Zult gij dat? -

Ja, ja! schreeuwde de woeste hoop, de dood aan de geuzen, leve de kerk! leve de paters! -

Zoo hoorden de monniken het gaarne; en, al was het nu slechts het gemeen, dat zoo riep, 't was hun genoeg, nu zij wisten, dat zij bij voorkomende gelegenheid op dit volkje konden rekenen. -

Zoo stond het bij de vijanden der Hervorming geschapen.

Maar ook de vrienden hadden niet stil gezeten. Men had de leden van den raad gepolst en wel bemerkt, dat van die zijde geen gevaar te vreezen was. De ketterij nam toe, daar sommige broeders in hunne huizen in achterkamers en afgelegen werkplaatsen bijeenkomsten hielden om over Gods Woord te spreken. Deze werden, in stilte, altijd meer en meer talrijk bezocht en het verlangen om eens eene preek bij te wonen werd bij velen hoe langer hoe sterker. Evenwel begreep men, dat men iemand noodig had, toegerust met den moed en de bekwaamheden om zulk eene zaak te leiden en die man was Dirk Cater. Maar Dirk Cater was in Amersfoort. Men zou hem weder in Utrecht zien te krijgen. Enkele burgers hadden

de stoutheid om den Burgemeester Boll te vragen, of Dirk Cater niet in de stad zijn mogt, waarop deze antwoordde, dat hij niets tegen hem had en dat hij om zijnentwille niet weg behoefde te blijven. Dit antwoord was hun genoeg en had ten gevolge, dat een paar van hen naar Amersfoort gingen en Dirk Cater, die reeds lang weder verlangde om in Utrecht te zijn, verzochten terug te komen, dewijl men zijne hulp noodig had. Jakob was den volgenden dag reeds weder in Utrecht terug geweest.

Cater liet zich niet lang bidden, vooral niet toen hij hoorde, wat de burgemeester omtrent hem verklaard had. -

Nog denzelfden avond bevond hij zich weder in het gezelschap der vrienden en werd door hen met groote hartelijkheid ontvangen. Hij was de man, die leven aan de zaken gaf, en die door zijne bedaardheid en zijn welwikkend oordeel menigen dwazen stap, dien men anders gedaan zou hebben, wist te verhinderen of te voorkomen. De aanwas der vrienden overtrof verre zijne verwachting. In de laatste acht dagen waren zij meer dan verdriedubbeld. Het scheen, alsof de prediking der Minrebroeders eene juist omgekeerde uitwerking gehad had. 't Was ook zoo. Velen, die vroeger niet eens wisten, wat ketters of geuzen waren, werden nu nieuwsgierig om eens te weten, wie zij waren en wat zij wilden. En zonderling was het, dat het bijna nooit anders gebeurde of iemand, die uit nieuwsgierigheid gekomen was, bleef uit hartelijke belangstelling. Zooveel kracht heeft het eenvoudige Woord der waarheid. Zooveel aantrekkelijkheid heeft het christendom, wanneer de daden in overeenstemming zijn met de leer. En wij hebben reeds gelegenheid gehad te zien, dat dit laatste werkelijk het geval was. Niet, dat zij geen kwaad deden, maar de leiders gingen hun daarin niet voor. Dat

waren mannen, die den geest des christendoms, den geest der liefde, bezaten, en die ook in den dwalenden nog altijd den broeder erkennen wilden. Dat waren mannen, wien het niet om eer of aanzien bij de menschen te doen was, maar die het heil der zielen van verloren zondaren op het oog hadden. Mannen, die bij hunne gehechtheid aan de leer des bijbels, ook het voorregt hadden om hun leven naar die leer in te rigten. Zulke mannen waren Dirk Cater en Aart Cozijnse. De laatste was te jong om in het werk, dat hier te doen was, op den voorgrond te komen en te nederig om eenige poging te doen ten einde zich daar te plaatsen. Uit volle overtuiging des harten rekende hij altijd de oudere, als meer ervaring hebbende, vrienden verre boven zich. Gaarne leerde hij van hen en gaarne onderwierp hij zich aan hun gevoelen en aan hunne teregtwijzing. -

't Kan niemand verwonderen, dat hij, die eens in zulk gezelschap kwam, ook hartelijk verlangde daarin te blijven. Dat was eene van de hoofdoorzaken, waardoor de gemeente zoo spoedig toenam. Toen Dirk Cater weder in Utrecht kwam, rekende men dat er minstens vier duizend geuzen en geuzenvrienden in de stad waren. Dat wist de regeering ook wel. -

Wat bij deze eerste zamenkomst met Dirk Cater, na zijne vlugt het hoofdonderwerp van het gesprek was, laat zich raden. 't Betrof de openbare preek. In de stad of buiten de stad, dat was de vraag. De meesten dachten, dat men nu sterk genoeg was om in de stad de zaak te wagen; maar Dirk Cater raadde dit zeer af. Hem kwam het voor, dat men de regeering niet moest tergen, maar dat men, indien men eenen prediker vinden kon, die het wagen dorst, eerst eens in de nabijheid van de stad eene preek moest laten houden en later in de stad gelegenheid daartoe zoeken. Men

kon dan zien, hoe de regeering zich houden zou en zijne maatregelen daarnaar nemen. Dit werd door allen goedgevonden. Alleen meende Rudolf, dat het noodzakelijk zijn zou, dat ieder zich behoorlijk wapende, om tegen allen overval gedekt te wezen. Hij zeide, dat hij het verraderlijke volkje genoeg had leeren kennen, om niemand van hen meer te vertrouwen. -

Onder de jonge lieden vond dit voorstel grooten bijval, en nadat men plegtig beloofd had, niet dan in den uitersten nood gebruik van de wapens te maken, stemde ook Cater hierin toe.

Dat zulks niet zoo geheel noodeloos was, bleek uit de moeite, die men aangewend had, om de preekgangers naar Kuilenburg uit te vinden. De Raad der stad had bij publikatie alle burgers, die naar Kuilenburg geweest waren, laten oproepen om op het stadhuis te verschijnen. Maar wijselijk bleef ieder te huis; en toen het getal aanhangers van de nieuwe leer zoo groot was geworden als thans, begreep de Burgemeester Boll dat er niets beters te doen was, dan zich over Kuilenburg maar stil te houden.

Jonker van Brederode uit Vianen kwam gedurig in Utrecht en blies het vuur der openbare preek telkens meer aan. Hij wees op het voorbeeld der Hollanders, op Kuilenburg, Vianen, Vlaanderen, Antwerpen, Amsterdam, Haarlem en Overveen waar men naar zijn oordeel, wat meer moed had, dan in Utrecht en waar men voor de zaak des Heeren dus ook wat meer dorst te wagen. -

Niet zoo geheel gemakkelijk lieten de Utrechtenaren zich dat zeggen. Zij zochten slechts naar eene gelegenheid en naar eenen persoon en dan zouden zij ook eens toonen, dat zij voor de zaak van vrijheid des gewetens wel wat over hadden.

Om die redenen werd in deze vergadering besloten, dat

Cater met nog een paar vrienden de openbare preek, die bij Amsterdam zou gehouden worden, zou bijwonen. Dat zij na afloop daarvan den predikant Jan Arentsen, die een neef van vrouwe van Diemen was, zouden uitnoodigen, ook eens in de nabijheid van Utrecht te komen prediken, en dat, om geene opspraak te maken, niemand dan deze drie vrienden de reis doen zouden. Dit werd door allen goed gevonden. Hoe gaarne Aart Cozijnse ook van de partij geweest was, zweeg hij nu echter stil en hield zich tevreden met de gedachte, dat men dan toch ook spoedig bij Utrecht eens de woorden des levens hooren zou. In stilte vatte hij het voornemen op, om het plan aan zijne ouders mede te deelen en om zelfs zijnen ouders te verzoeken, hem naar die preek te vergezellen.

De vergadering scheidde, na gemeenschappelijk gebed om den goddelijken zegen over het voorgenomene, en ieder ging in stilte naar zijne woning terug.

Zoo was de gewaagde stap gedaan. Hoe meer men hoorde, dat er elders ‘hagepreken’ gehouden werden, hoe meer men in Utrecht op zijne hoede scheen te zijn om dit ten minste in de stad, waar de Aartsbisschop zijnen zetel had, te voorkomen. Men gaf streng acht op elken vreemdeling, die in de stad kwam, en waren de dienaars der politie, toen de stadsdienaren genoemd, nog niet zeer talrijk, tot het opsporen der ketters en het verhinderen van de openbare preek, kon men rekenen op de hulp van al de monniken en paters, die zich in de talrijke kloosters in en om Utrecht ophielden.

Den vrienden der Hervorming was het dus geraden om voorzigtig te zijn. Tegenover de sluwheid der monniken stelden zij hunne bewustheid van ‘vrije burgers 's lands van Utrecht;’ en tegenover de hinderpalen, die de regeering hen zocht te leggen, allerlei uitwegen, die hen te gemakkelijker

vielen, omdat zij doorgaans bekend waren met hetgene in den Raad verhandeld werd.

De geuzen in Utrecht toch onderscheidden zich zeer van die van andere plaatsen. Overal bijna, waar de Hervorming doordrong, waren hare eerste aanhangers uit de aanzienlijken en dan meest om staatkundige redenen, of uit de armen, omdat deze, meestal verdrukt, in het vrije Evangeliewoord de bron hunner burgerlijke vrijheid meenden te zien. Geheel anders was het in Utrecht. Daar werd de arme niet gedrukt. Daar was eeuwen lang vrijheid voor allen geweest. Daar werden de armen als het ware, met weldaden overladen. De vele kloosters reikten onophoudelijk giften en aalmoezen aan de armen uit, waardoor het getal armen steeds toenam. Want armoede is een ongeluk, dat steeds toeneemt, naarmate men op geregelde wijze den arme ondersteunt en zoo den prikkel tot werkzaamheid bij hem wegneemt. De armoede kan alleen verholpen worden, wanneer men den arme leert zichzelven te helpen, zijne eigene krachten te gebruiken tot zijne ondersteuning en niet te bouwen op de bezittingen van anderen. Dat begreep men in Utrecht niet. Daar gaf men maar en dacht hierdoor de armoede te verligten, terwijl men integendeel het aantal armen vergrootte. -

Geregeld werd door de Diaconie aan alle armen ondersteuning uitgereikt. Daarenboven waren van stadswege nog twee inrigtingen ‘de Noothulp’ en de ‘beurse des H. Geestes’, die eveneens geregeld uitdeelden en des winters ‘dobbel’ gaven. Elken Zondag werden in de verschillende Parochie-kerken brood en boter uitgedeeld, zoogenaamde ‘potten.’ Elke maand nog daarenboven eene bijzondere uitdeeling. Deze geschiedde in de St. Nicolaes-, St. Geertruyde-, Buer- en St. Jacobs-kerken. In de laatste tweemaal per week. In tijden van nood

werden deze gaven altijd vermeerderd, met brandstof, kleeding enz. Daarenboven waren in Utrecht meer dan dertig vereenigingen tot ondersteuning der armen, die of aan kloosters of aan Godshuizen, of liefdadige inrigtingen verbonden waren. Niet ten onregte werd Utrecht ‘het Paradijs der Armen’ genoemd. Dat men er vele vond, niemand kan er aan twijfelen, en dat men geene moeite deed om uit den toestand van armoede te geraken, zal even gemakkelijk in het oog vallen.

In deze armen lag de kracht der monnikken. Zij toch waren uit den aard der zaak uitdeelers dezer vele aalmoezen en de arme ziet en kent den gever en denkt niet verder, zoodat de smalle gemeente in Utrecht, voor eens en voor altijd, de monniken voor hunne onderhouders aanzag. Die armen bleven dus, met regt ‘om den broode’ getrouw aan de Kerk. De aanzienlijken uit de Utrechtenaren hadden meestal hooge kerkelijke betrekkingen. Zij waren Domheeren, Kapittelheeren of leden van den Raad, Ridders der Duitsche orde of iets dergelijks en hun belang bragt dus mede om aan de kerk te blijven. Uit deze omstandigheden vloeit nu van zelve voort, dat in Utrecht hoofdzakelijk de middelstand, de werkzame, maar ook krachtige burgerij, de kern der Hervorming werd. - Dit uitstapje hebben wij moeten maken om hetgene nu volgt in het regte licht te beschouwen.

Dirk Cater en zijne vrienden reisden naar Amsterdam in het begin van de maand Augustus, hoorden den predikant Arentsen en spraken met hem af, dat hij op een nader te bepalen dag in de nabijheid van Utrecht eene predikatie houden zou. Men had den vurigen man, met groote stichting gehoord en twijfelde er niet aan of ook de Utrechtenaren zouden onder zijne prediking eenen zegen voor de eeuwigheid ontvangen.

Elfde hoofdstuk.
Eene mededeeling.

Na afloop der bijeenkomst, waarin tot de zending van Dirk Cater besloten was, kwam Aart in eene zeer vergenoegde stemming te huis. Twee zijner vrienden hadden hem vergezeld, en men was om den heerlijken avond te genieten al pratende over de wallen gewandeld tot aan de Tolsteeg-poort, waar men de stad inging. Deze wandeling moest hem wel veel te binnen brengen, van hetgene in de laatste dagen met hem en zijne vrienden was voorgevallen en hem tevens versterken in het vertrouwen op dien God, die hen tot hiertoe zoo zigtbaar geleid en geholpen had. Het ontbrak den drie vrienden dan ook niet aan stof. Hun geloof werd gesterkt en hunne hoop verlevendigd. Zij wachtten van de toekomst voor hunne goede stad Utrecht het beste en verheugden zich reeds in de gedachte aan het genot, dat de predikatie hun verschaffen zou. Dat zou de eerste maal zijn, dat zij eenen geordenden prediker, een man, die niets anders deed, dan het onderzoeken van Gods woord en het verkondigen daarvan, zouden hooren. Dat moest een genot zijn, waarbij al, wat

zij tot hiertoe ondervonden hadden, weg viel! - Zoo dachten zij.

Toen Aart in de kamer trad, zaten de huisgenooten reeds aan den avonddisch op hem te wachten.

't Is wat laat geworden met de wandeling, zeide Aart, 't spijt mij, dat ik u heb laten wachten.

- 't Is zoo erg niet, zeide vader Cozijnse, wij hebben u al pratende gewacht en dan gaat de tijd spoedig voorbij.

- Gij hebt toch niet den ganschen avond gewandeld; van zes ure af, zeide moeder Machteld.

- Neen, lieve Moeder! Ik ben te zes ure naar onze vergadering gegaan op de Voorstraat; daar hebben wij eerst gesproken en gehoord en toen zijn wij, na den afloop der vergadering, om den lieven avond te genieten, den wal langs terug gewandeld.

- Ik vreesde het wel, zeide de moeder. Lieve jongen, ik ben altijd bang, dat gij u te veel overgeeft aan uwe vrienden. 't Is toch wat veel gewaagd, als men het ontdekt, dat gij ook bij de ketters behoort, dan vrees ik voor uwe veiligheid.

- Wees daar niet bevreesd voor, lieve Moeder, de Heer is mijn herder, mijne schaduw aan mijne regterhand; wat zou mij een mensch doen? - Ik ben op dat punt volkomen gerust. En wat betreft, het weten, dat ik bij de ketters behoor, dat is reeds lang uitgemaakt: in meer dan een jaar ben ik niet ter kerke geweest en in geen twee jaar heb ik aan iemand anders gebiecht dan aan mijn Heer en Heiland. - Men weet het dus ook wel, dat ik niet meer tot de Kerk behoor. En men mag het ook wel weten. Ieder, die het mij vraagt, zal ik rondweg zeggen, dat ik bij de geuzen behoor. Één ding smart mij maar, dat ik er niet bij kan voegen, dat mijne

t.o. 140

lieve ouders het met mij in dit opzigt eens zijn. O, lieve Moeder, als ge er dezen avond bij geweest waart, wat zoudt ge een genoegen gehad hebben. Ik ken uw lief en vroom hart. Ge zoudt u met ons verkwikt hebben in het hooren van Gods woord en in het bidden en zingen. Waarlijk voor al het goud der aarde, zou ik zulk eenen avond niet willen geven, als mijne lieve ouders daar eens bij waren. - Moeder Machteld zette een bedenkelijk gezigtje; maar vader Egbert zeide:

Wel Aart, indien u dat zooveel genoegen doen kan, dan beloof ik u, dat ik den eersten avond den besten eens met u mede ga. Dan wil ik toch ook eens zien, welke schrikkelijke dingen die geuzen toch uitvoeren, als ze zoo bij elkander zijn. De goede paters hebben ons daar vreeselijke staaltjes van voorgehouden. Hoe zij die zoo goed weten, dat begrijp ik niet, want ze zeggen er altijd bij, dat zij er zelven nooit bij geweest zijn. Nu denk ik wel eens: van hooren zeggen liegt men veel; en daarom wil ik het zelf eens onderzoeken. Vindt gij dat ook niet het best? moeder Matje?

Moeder Matje zag nog ernstig, maar sprak geen woord. 't Was haar wel aan te zien, dat ze liever neen! dan ja! antwoordde; maar om neen of ja te zeggen, daartoe had ze op dezen oogenblik den moed niet. Zij trok met hare vingers het tafelservet maar wat heen en weder en sloeg de oogen niet op.

- Hoor eens Matje! zeide vader Egbert, als ik er u verdriet meê doen zou, dan ga ik niet, dat spreekt van zelf. Ge begrijpt, wel Aart! uwe moeder heeft de oudste brieven. Alleen als zij er niet tegen heeft, ga ik eens mede. -

- Maar Egbert! zeide Machteld, hoe kunt ge nu zoo spreken; ik belet u immers nooit om uwen zin te doen; dat zou ik niet willen. Als gij gaarne gaan wilt, doe het dan

en stoor u aan mij niet. Ik heb geen verlangen om zulk eene vergadering bij te wonen en daarom doe ik het ook niet; maar het schijnt wel, dat gij er naar verlangt; wel nu, doe het dan! -

- Neen, neen! slim wijfje, zóó doen we niet. Wanneer gij denkt, dat ik er kwaad aan doe, dan ga ik niet. Gij zijt in de vroome dingen veel beter te huis dan ik.

- Wel nu! zeide Machteld, dan zou ik u raden om het eens aan den goeden Pater Clement te vragen. Die zal u wel zeggen, wat ge doen of laten moet.

- Hoor eens Matje, in alle opregtheid, wat ik aan u wel vragen wil, dat wil ik juist niet aan Pater Clement vragen; ik weet ook wel, dat die bepaald neen! zeggen zou; en als ik het antwoord weet, doe ik de vraag niet.

- Wel als pater Clement neen zegt, zeide Machteld dan is het ook zeker niet goed.

- Dat is het nu juist, waar het mij hapert. Als gij neen! zegt, dan geloof ik het; maar bij pater Clement denk ik altijd: elk is een dief in zijne nering. Hij is misschien bang, dat de klanten verloopen zullen! -

- Foei, foei Egbert! hoe kunt ge zulke dingen in het hoofd krijgen, zei Machteld meesmuilende. -

- Ik weet het niet, hoe ze in mijn hoofd komen, zeide Egbert, maar ik weet wel, hoe ze er uitkomen. Die heeren paters kunnen goed eten en drinken, maar verder geloof ik niet, dat er veel uit hunne handen komt. Zij loopen altijd zoo langzaam. Nooit hebben zij haast. Dat zijn dingen, die in mijne kraam zoo niet te pas komen. -

Ik houd er maar van om handen uit den mouw te steken.

- Maar Egbert! de paters kunnen toch niet gaan smeden of metzelen! -

- Wel neen! dat zou ik ook niet gaarne willen. Bij mij ten minste zouden ze eene zware proef moeten doorstaan als ze in het smeden-gild opgenomen wilden zijn. Maar ik bedoel in hun eigen ambacht; daarin zijn ze niet vlug. Dat is elken morgen een misje van een halfuur. 's Middags een vespertje, weer een half uur en misschien een halfuurtje wat anders, en dan? Dan maar uit eten en drinken gaan, bij de goede luî. Die het meeste geeft en het beste vaatje heeft, dat is de beste man. Nu moedertje is het niet zoo? Drinken zij voor een uur werkens op eenen dag, niet het bier op, dat ik met tien uur werkens op eenen dag moet verdienen. Zie ik gun alle menschen het hunne; maar de paters nemen het mijne en dat gun ik hun niet. -

- Wel dan zou ik eens zien of dat bij de luî van de ‘vrije leere’ niet zoo was, zeide Machteld.

- Dat is den spijker op den kop, zei Egbert, ik zal uwen raad volgen en gaan eens zien, hoe het daar gesteld is.

- Maar lieve vader! zeide Aart, ik zou toch wel gaarne willen, dat iets anders, dan nieuwsgierigheid u dreef. De zaken waarover daar gesproken wordt, verdienen onze hoogste belangstelling. Zij betreffen betere dingen, dan het aardsche. En eene zaak kan ik u verzekeren, lieve Moeder, zij is deze, dat wij bijna nooit over de Paters of over eten of drinken spreken. Wij overdenken Gods woord en trachten ons te sterken in het geloof aan zijne genade, door de gedurige lezing er van. Dan bespreekt de een of de ander een gedeelte van het gelezene en verklaart, zoo duidelijk als hij dat kan, den heerlijken zin van dat woord op eenvoudige wijze. Daardoor wordt de H. Schrift ons telkenmale meer dierbaar, want wij ontdekken gedurig meer heerlijks daarin tot troost voor onze zielen en tot regel voor ons leven. -

- Als ik er eens bij kon zijn, zonder dat iemand het zag; als ik u eens om een hoekje kon beluisteren, dan zou ik dat ook wel eens willen doen, zeide Machteld, maar om onze goede paters, die zooveel belang stellen in het heil onzer zielen, te bedroeven, door opentlijk met hunne tegenstanders mede te doen, dat zou ik niet gaarne willen. Daar zijn bij de Paters toch ook wel vrome mannen. Dat heeft Ina mij ook wel betuigd. Zij zegt, dat er in Spanje ook wel vrome Paters waren, van welke hare ouders en zij veel geleerd hebben.

- Ja, lieve vrouw Machteld, zeide Ina, maar die Paters allen nieuwe leere liefhadden en Bijbel hadden in hun pij. Zij uit den Bijbel lezen voor ons, wij dat heerlijk vinden. Maar andere Paters ons gejaagd hebben uit ons land: ik nooit weer zien zal, mijn lief land, mijne lieve ouders. Andere Paters dat gedaan hebben. Maar mij gered, de Heer; maar mij vertroost, de Heer. Hij goed is en lief voor ons, zondaren. Hij mij wel verder helpen zal. Hij mij nu gebragt heeft bij u lieve vrouw. De Heer u loonen zal. Ik veel voor u lezen zal uit den Bijbel. Gij ook den Bijbel lief hebt. Wij zamen eens medegaan hooren spreken over Gods Woord. Gij geene schuld daaraan hebben. Ik heb gevraagd u. Dat kunt gij Pater dan wel zeggen. -

- Ik weet er iets beters op, zeide Aart: ik was toch van plan om u iets mede te deelen, dat kan ik nu meteen doen. Over eenige dagen komt er waarschijnlijk een prediker van het Woord in de nabijheid der stad eene predikatie houden in de open lucht; dan gaan wij eens allen te zamen daarheen wandelen en hooren op ons gemak wat er gesproken wordt. Ik kan u vooraf verzekeren, dat het u wel bevallen zal.

- Zoo? - zeide Egbert, is het al zoo verre met de za-

ken? - Ik had het reeds lang verwacht, want als ik zoo eens rond hoor en de gesprekken van de gezellen in den winkel naga, dan is het metterdaad of er tegenwoordig meer geuzen, dan monniken in de stad zijn. En zij schijnen niet zoo bang te zijn om er voor uit te komen, als men wel denkt. Er worden vele namen genoemd, maar allen van eerlijke lieden, goede burgers. Denk eens Machteld, Petersen de Lakenwever, die voor vier of vijf jaar nog den zilveren monstrans aan de Witte Vrouwen-Abdij gegeven heeft, die zegt men ook maar rondweg, dat nu een der voornaamste ketters is en dat is toch een burgerman, voor wien ik gaarne mijnen hoed afneem; en van Gille Karsen de Kopergieter, een man, wien schout en schepenen naar de oogen zien, zegt men ook, dat hij tot hen behoort. Zie ik zeg het ronduit, bij zulk volkje wil ik wel behooren.

- Maar dat is toch eigentlijk de vraag niet, zeide Aart; de groote vraag is maar, of wij den Heere Jezus wenschen toe te behooren en of ons hart behoefte heeft aan zijne genade. Als dat laatste het geval is, dan gevoelen wij het zoo goed, dat menschen ons niet helpen kunnen en dat wij tot redding onzer zielen alleen bij Hem rust en troost kunnen vinden en die dat eens ondervonden heeft, kan bij geene mogelijkheid meer rust vinden in uitwendige dingen. Die weet wel, dat goede werken, hoe nuttig die ook zijn mogen, ons toch niet in den Hemel kunnen brengen. En dat is het, wat de kerk ons leert. De kerk zegt, dat men door goede werken den Hemel kan verdienen en Gods Woord zegt, dat wij den Hemel niet verdienen kunnen, maar dat de Heere Jezus dat gedaan heeft voor allen, die Hem liefhebben en in Hem gelooven met hun gansche hart. Daarom kunnen zij, die dat gelooven, ook niet in de kerk blijven. Niet uit haat

tegen de Paters of tegen wien ook, maar uit liefde voor hunnen Verlosser verlaten zij eene kerk, die hen niet op hunnen Zaligmaker maar op zichzelven doet zien. -

- Dat hebt ge Ina zeker ook al eens gezegd, zeide moeder Machteld, want zij spreekt er net zoo over, als gij.

- Neen, lieve Moeder, ik heb met Ina nog nooit daarover gesproken, maar allen, die Gods Woord liefhebben en die het lezen, krijgen uit dat woord, die kennis, als van zelve.

- Daartoe heb ik nog geen verstand genoeg, zeide Machteld, er is nog veel in, dat ik niet versta. Daarom vind ik het goed, dat men het uitlegt. Maar al pratende wordt het laat en het is morgen weder vroeg dag. Als uw vader er niet tegen heeft, hoop ik eens mede te gaan naar de openbare preek. Ik verlang wel om eens te hooren, wat daar verhandeld wordt.

Dat verheugt mij, zeide Aart, ik twijfel er geen' oogenblik aan of het zal u beiden daarbij wel bevallen. Ik hoop nu maar, dat de Heer geve, dat het spoedig geschiede en dat er geene verhinderingen mogen voorkomen. Ik denk het niet; wij hebben den Heer ernstig om Zijnen zegen gebeden, voor dat wij dit besluit namen.

Wel, wel! - zeide vader Cozijnse, dat had ik niet gedacht. Mettertijd wordt ge ook nog eene ketterin en als Pater Clement dat hoort, komt hij nooit weêr een glas bier bij ons drinken. Ik weet waarlijk niet, hoe wij het vaatje dan ledig krijgen. -

- Kom, kom, zeide Machteld, gij kunt niet spreken, of gij spot altijd. Ik heb immers niet gezegd, dat ik bij de ketters wil behooren. Ik wil maar eens luisteren, en eigentlijk is niemand anders de oorzaak daarvan dan Ina; die heeft mij onophoudelijk gezegd, dat ik maar eens moest hooren, hoe de predikers den Bijbel verklaren, dan zou ik dat Boek ook wel lief krijgen. Nu wil ik eens zien of dat zoo is. -

- Ja wel, zeide Egbert, en als pater Clement het hoort, dan legt hij u tot penitentie op, om eene bedevaart te doen naar Heilo of naar Kevelaer; dan gaat ge meteen eens uit de stad; en om zulke redenen mag men het toch niet weigeren.

- Dat is wel mogelijk, zeide Machteld lagchende, maar dan zal hij u als penitentie geven om er mij heen te geleiden; dan gaan wij zamen uit, dat is nog veel aangenamer.

- Mis, moedertje, de Pater geeft mij nooit penitentie. Hij weet wel, dat daarmede bij mij geen goed te doen is en dat ik het veel te druk in mijnen winkel heb, om uit de stad te gaan.

- Maar gij hebt het toch niet te druk om dan eens naar de preek te gaan hooren? - en om nu naar bed te gaan. Morgen te vijf ure moet de voorhamer alweer op het aambeeld klinken, zeide Machteld, ons gesprek zal voor van daag eens uit zijn. Ik wensch u allen eenen goeden nacht. Met deze woorden bergde ieder zijnen stoel en de tafel was spoedig zonder aanzitters.

Toen Aart op zijn kamertje gekomen was, dacht hij nog eens na over het gevoerde gesprek. 't Was hem een raadsel, hoe zijne moeder zoo spoedig veranderd was. Hartelijk verheugde hij er zich in en met tranen in de oogen dankte hij den Heer voor de aanvankelijke verhooring van zijn gebed. In zijne lieve moeder geene tegenstanderes meer te vinden in de dingen, die hem zoo na aan het hart lagen, dat was eene zaak, waarom hij wel duizendmalen gebeden had, maar waarvan hij de vervulling nooit zoo spoedig had durven hopen.

Er gingen dien avond in Utrecht vier menschen met een dankbaar harte ter ruste in de Ploegschaar op den hoek van de Smeedesteeg.

Tiende hoofdstuk.
Eene Raadsvergadering.

Dirk Cater was met de blijde tijding, dat de prediker Arentsen den 8^{n} Augustus spreken zou, weder terug gekomen. - Als een loopend vuurtje ging deze tijding door tot allen die de ‘nije leere’ toegedaan waren, en hoezeer men er ook op bedacht scheen om de zaak ten minste vooreerst nog geheim te houden, toch werd ze bekend bij den Raad der stad, die niet weinig in verlegenheid gebragt werd, door deze nieuwe nieuwigheid. Men kende de strenge voorschriften van Philips en Margaretha op dit punt, en twijfelde er niet aan of de zaak zou voor de stad nadeelige gevolgen hebben.

Maar men kende ook de groote menigte, die de ‘nije leere’ toegedaan was en kon tegen haar niets doen, omdat de personen onbekend waren, en deze onbekendheid maakte het getal altijd nog grooter, dan het werkelijk was. De onbekendheid vergrootte de vrees. Men gevoelde het, dat men in de stad eenen vijand had te bestrijden, wiens krachten men niet kon bepalen en met wien men dus voorzigtig zijn moest.

De opmerkzame burgemeester Boll had zich op het voorbeeld van den Stadhouder Willem van Oranje zoo onzijdig mogelijk trachten te houden. Dat was te doen, zoolang de bijeenkomsten der geuzen in het geheim gehouden werden; maar wanneer zij in het openbaar begonnen te handelen, dan zou dit voor hem niet meer mogelijk zijn. Hij begreep dit volkomen en liet daarom eene raadsvergadering beleggen, om te bepalen, hoe men in voorkomende gevallen handelen zou.

In stilte kwam deze vergadering op het Raadhuis bijeen. Dan de ketters hadden er wel degelijk de lucht van gekregen; en waren niet minder nieuwsgierig, dan de leden van den Raad zelven, om te weten, hoe deze vergadering zou afloopen.

't Was in den morgen van 6 Augustus. De burgemeester opende de zitting, met de volgende toespraak:

Erntfeste Heeren, leden van den Raad onzer goede stad Utrecht! De benaauwde dagen, die wij beleven hebben het noodig gemaakt, dat wij eene buitengewone vergadering houden, ten einde te beraadslagen, door welke middelen wij het gevaar, dat onze goede stad dreigt, zullen voorkomen, of de uitvoering van de plannen van hen, die van de nieuwe Religie zijn, beletten. 't Is hoog noodig, dat daarop eenige orde gesteld wordt, dewijl het schijnt te blijken, dat de menigte zich niet stoort aan de plakkaten van Zijne Majesteit den Koning en alle stille en zedige vermaningen om zich bedaard te houden, in den wind slaat.

't Is mij, en zeker ook velen uwer ter oore gekomen, dat de ‘luiden van de nije leere’ zoo als men hen in 't gemeen noemt, overmorgen eene openbare preek zullen houden. Zonder omwegen of bedekking wordt dit rondgeklapt door de gansche stad. Zulks is tegen de reglementen en besluiten

van den Raad, en tegen den wil van onzen Heer en Koning. Wat kunnen wij tegen deze zaak doen? - Ik verwacht van uwe wijsheid een antwoord op deze zoo gewigtige vraag en ben gereed u aan te hooren.

Na deze toespraak zette de burgervader zich weder in zijnen gebeeldhouwden armstoel en wachtte eenig antwoord.

Allen zwegen. -

Nu mijne Heeren! zeide de Burgemeester eindelijk, wat is uw gevoelen; is er tegen het kwaad wat uit te rigten of niet?

- Jacob Wouters, een van de Raadsleden, vat hierop het woord en zegt: men zou wijzer gedaan hebben, indien men vroeger met zulk eene vrage voor den dag gekomen ware. Nu was het te laat. Men had nu toch geen tijd om eene genoegzame gewapende magt op de been te krijgen en het verzoek daartoe zou nu ook wel van de hand gewezen worden; te meer, dewijl hij gehoord had, dat de hopman, die op Vredenburch het bevel voerde, zich uitgelaten had, dat hij alleen op last van den Prins van Oranje of van de Landvoogdesse handelen zou.

- En daar zou ik tegen zijn, riep Marten van Alphen, een ander Raadslid. Hebben wij al niet geklaagd over het vreemde krijgsvolk en zullen wij er nu zelven om gaan vragen. Neen, dat gaat niet. Als wij er wat tegen doen zullen, dan moet het met onze eigene stadsdienaars geschieden, die hebben wij er voor.

- Goed en wel, antwoordde Gerard van Weede, maar wat zullen onze dertig stadsdienaars tegen eenige duizenden. Daarenboven heb ik mij laten verluiden, dat de meeste onzer stadsdienaars, ten minste de knapste onder hen, zelven tot de nieuwe Religie behooren. Gij weet toch wel, dat met onwillige honden kwaad hazen vangen is.

- Ja, zeide Mattheus Kampert, zoo komt het ook, da men van dien ketterboêl zoo weinig te hooren komt. Onze eigene dienaars behooren er bij. Zelfs fluistert men elkander in het oor, dat ook de Raad niet zuiver is van de ketterij.

- Wat? - zeide Jochem Bernaas, zou de Raad niet zuiver zijn? - zouden wij ketters in ons midden hebben? - Dan stel ik voor, Mijnheer de Burgemeester! dat al de leden van den Raad een' eed doen, dat zij tot de Heilige Kerk behooren.

- Zacht wat! antwoordde de Burgemeester, al de leden van den Raad hebben eenmaal een' eed gedaan; zij behoeven, dat ten tweede male niet te doen. En wat het afnemen van eenen eed omtrent het geloof aangaat, dat moeten wij aan den Bisschop en aan het ‘Heilige Gerecht’ overlaten, daartoe hebben wij geene magt.

- Altijd met die uitvlugten, bromde Jochem tusschen de tanden, wie weet of de Burgemeester zelf niet bij de ketters behoort.

Gelukkig verstond niemand zijn gebrom. -

Nu, mannen! zei de Burgemeester, wat zullen wij doen? Daar komt het maar op aan! -

- Mij komt het voor, zeide Aalt Rijnevelt, dat wij in dit geval niets *kunnen* doen. Als er eenige menschen bij elkander willen komen om te zamen wat te hooren of te bespreken, dan mogen zij dit immers doen? Daar is geene wet, die zulks verbieden kan, naar het mij voorkomt, eerst als het bewezen is, dat zij iets kwaads doen of zeggen, kan men hen straffen. En wat de zaken van de Religie betreft, daarvoor hebben wij immers eenen Aartsbisschop. Laat die dat regelen. Dat is zijne taak en wij hebben ons daarmede niet te moeijen. Wij hebben het in Duitschland wel kunnen zien,

hoe het gaat, als men het volk om deze dingen op de teenen trapt. Daar hebben zij eindelijk den Keizer de wet voorgeschreven. Ik raad daarom ten sterkste aan, dat wij ons rustig houden, en alleen dan met geweld tusschen beide komen, wanneer wij zien, dat er onordelijke dingen voorvallen.

- Ik ben niet van dat gevoelen, zeide Kampert, wij moeten zulke bijeenkomsten trachten te voorkomen: dan hebben wij er later geen' last van en dat kunnen wij gemakkelijk. Het zal wel uitlekken op welken dag de Hagepreek zal plaats hebben, en dan sluiten wij eenvoudig op dien dag de poorten, die dan in de stad is, kan er in blijven en die buiten is, mag zien, hoe hij het maakt.

- Ik heb gehoord, zeide Jochem, dat zij reeds den 8^{en} Augustus zal plaats hebben. Dat is overmorgen. -

- Dan is het niet wel mogelijk, zeide de Burgemeester om de poorten te sluiten, want daartoe moeten wij eerst verlof van den Prins of van de Landvoogdesse hebben; indien wij ten minste niet kunnen bewijzen, dat zulks dringend noodzakelijk was. -

- Wel is dit dan niet dringend! riep Jochem. -

- Dat zie ik niet in, hernam de Burgemeester. In de stad gedragen deze lieden zich zoo ordelijk en stil, als de beste burgers; waarom zouden wij hun nu niet gunnen, wat zij gaarne willen; mits er niemand door benadeeld worde? -

- Ik merk het al, zeide Jochem, de geuzen hebben vrienden in den raad en dan is er niet veel tegen te doen. 't Zal niet lang meer duren, of zoo'n kettersche preker komt misschien hier om ons te kapittelen. Ik moet toch zeggen, dat we hier een mal figuur maken. We zijn bij elkander geroepen om raad te geven, en als dan iemand eenen goeden raad geeft, hoort men niet naar hem, maar in plaats daarvan,

wordt aan de ketters, die oproermakers als ze zijn, gelijk gegeven. Ik zal zorgen, dat dit ter oore van de Landvoogdesse en van den Koning komt, dan kunnen die eens zien, welk een' kostelijken Raad wij in Utrecht hebben. - Dit zeggende schoof hij zijnen zetel weg en wilde vertrekken.

Maar Rijnevelt stond op en nam hem bij den arm. Zacht wat! meester Jochem! zeide hij, hier niet van daan, voor dat ge ons eerst eens zegt, wie die voorsprekers van de oproermakers hier in den Raad zijn. Wat meent gij, dat ge ons allen zoo straffeloos zult beleedigen. Dat gelijkt nergens naar. Neen vriendje! de leden van den Raad zijn geene kinderen, die zich door uw dol gezwets laten bang maken.

Spreek op! wie zijn het, die gij bedoelt? -

Dit zeggende, drukte hij hem den arm, zoo hartelijk, dat Jochem, een gezigt zette, als iemand, die onder de handen van een' kiezentrekker is.

Kom, dappere man, die de Utrechtsche burgers zoo maar allen wilt opsluiten, spreek nu eens op? -

Wie zijn hier de vrienden van de oproermakers, zooals gij ze gelieft te noemen. Gij zijt een oproermaker, Gij! Hoort gij! En als gij lust hebt naar koning Filips te gaan, doe hem dan mijne gebiedenis en zeg, dat ik Rijnevelt heet en op den hoek van 't Rozendaal woon en dat ik, voor de verdrukte menschen, die gij ketters noemt, maar die tienmaal beter zijn, dan gij, heb durven spreken in den Raad der vrije burgers Sticht's van Utrecht. Hebt gij het begrepen, Mijnheer? Tevens deed Rijnevelt alsof hij achter elk gedeelte van den zin, dien hij uitsprak een punt met zijn duim en vingers in den arm van den verschrikten Jochem wilde zetten.

Stilte! mijne vrienden! zeide de Burgemeester. In naam

der wet gebied ik u allen op uwe plaatsten te gaan zitten. De orde moet niet verstoord worden en allerminst door ons.

Laat ons met bedaard overleg raadplegen. Maar laten geene persoonlijke hatelijkheden meer plaats vinden! Gij, Heer Jochem! hebt u hoogst beleedigend voor den geheelen Raad uitgelaten; en gij Heer Rijnevelt hebt u een regt aangematigd, dat u niet toekomt.

Ik verzoek hartelijk om vergeving Heer Schout, zeide de laatst aangesprokene: ik zal zorgen, dat door mijn toedoen de vergadering niet weder gestoord wordt.

- En gij, Heer Jochem! zeide de Schout, wat zijt gij van plan? -

Heer Jochem voelde met zijne regterhand aan zijnen linkerarm, keek voor zich en sprak geen woord; maar in zijne oogen was hevige wraakzucht te lezen.

Nu Heer Jochem, wat is uw antwoord? was weder de vraag van den Schout.

Niemand zal hier last van mij hebben, zeide hij; mag ik maar vertrekken? -

- Liever niet, zeide de Burgemeester. Gij zijt bij het bespreken geweest, blijf nu ook bij het nemen van het besluit. Dat is ordelijk en naar de wet.

- Dan zal ik blijven, zeide hij, een' schuinschen blik op Rijnevelt werpende en tevens zijnen linkerarm vasthoudende, alsof hij bang was, dien te verliezen.

Nu dan, nog eens vraag ik, wat staat ons te doen in deze netelige zaak, zeide de Burgemeester. Laat ons wel bedenken, wat wij doen. Gebruiken wij geweld, dan hebben wij allen kans, dat er een oploop onder het volk, laat mij liever zeggen onder de burgerij komt; en laten wij hen stilletjes begaan, dan is het nagenoeg zeker, dat de Hooge regeering

ons de schuld zal geven, van alle gevolgen die de zaak hebben kan. Dat we ons dus wel bedenken. Ik zou niet gaarne zien, dat we Spaansche bezetting in de stad kregen, en daartoe hebben wij allen mogelijken kans.

- Onregt plegen mogen we toch ook niet, zeide Heer Gerard van Weede; de burgers hebben toch ook hun regt, niet waar? Naar het mij voorkomt, is het eenige middel, dat ons overblijft, om aan de hoofden van de geuzenpartij het gevaar, waarin zij onze goede stad storten zullen, voor te houden. Het zijn zulke ongevoelige menschen niet, of zij zullen zich in het belang der stad wel laten ompraten; mits wij niet beginnen met geweld; dan is alles uit.

- Ik houd dit voor het beste, zeide de Schout, maar hoe vinden wij die hoofden? -

Ik ken ze niet, dan bij geruchte. Dan zegt men, dat de jonge Aart Cozijnse hun hoofd is en dan weder, dat eigentlijk Dirk Cater de voornaamste persoon zijn zal. Anderen zeggen weer, dat zij in het geheel geen hoofd hebben en maar onder elkander vergaderen, zonder bepaalde leiders. Het is dus vrij gevaarlijk en moeijelijk om den een' of den ander aan te spreken. Hoe ligtelijk kan men in den persoon mistasten en komen bij den verkeerden teregt.

- 't Is wel zoo! Heer Schout! zeide Kampert, die reeds lang iets scheen te willen zeggen. Maar het komt mij voor, dat ons medelid Rijnevelt wel iemand van die luiden zal kennen.

- Dan komt het u zeer mis voor, Heer Kampert, zeide Rijnevelt. Ik ken misschien wel honderd knappe luiden in deze stad, maar of dat ketters zijn of niet, dat weet ik niet; en ik ben ook niet van voornemen, om dat ooit aan iemand te vragen.

- Dat behoeft ook niet, zeide de Schout, maar omdat er

dan toch iets gedaan moet worden, zoo stel ik voor, dat wij de Tolsteeg- en Witte-Vrouwenpoort zullen sluiten en de andere poorten op dien dag openlaten en ik verzoek den leden van den Raad ten vriendelijkste om allen hun best te doen, ten einde de gemoederen tot bedaren te brengen. Laat ieder onzer zijnen invloed gebruiken, opdat de rust niet verstoord worde en waar wij kunnen, moeten wij alle middelen aanwenden om langs den zachten weg de voorgenomene predikatie te verhinderen. Vinden de leden dit goed?

Een bijna algemeen ja! met enkele bromstemmen gemengd, was voor den Burgemeester het teeken van goedkeuring van zijn voorstel en wel bemerkende, dat men op dien dag toch niet veel verder komen zou, sloot hij de vergadering, met het vriendelijk verzoek, dat men de persoonlijke onaangenaamheden, die plaats gevonden hadden in het belang der burgerij zou vergeven en vergeten. Zoo ging de vergadering uiteen.

Bij wien ook het vergeven of vergeten opkomen mogt, bij Jochem niet. Op de tanden knarsende ging hij Rijnevelt voorbij en met zijne vriend Kampert de trappen van het Raadhuis afgaande, regt door naar de Donkere Gaard, het poortje van het Bisschoppelijk paleis binnen om behoorlijk verslag te doen van zijnen heldenmoed aan den Aartsbisschop, die niets liever zag, dan dat men hem met vrede liet en die op de bezoeken van heer Jochem volstrekt niet gesteld was. De andere leden sloegen den weg in naar hunne woningen.

Ook Rijnevelt, maar deze wipte even in het voorbijgaan in de Ploegschaar aan, dewijl hij het slotwerk van zijn huis eens wilde nagezien hebben door baas Cozijnse.
-

Elfde hoofdstuk.
Een buurpraatje in de smidse.

Goeden, morgen, baas Cozijnse, ik kom u al vroeg wat werk brengen, zeide Rijnevelt, terwijl hij de smederij van baas Cozijnse binnen trad.

- Ik dank u wel, mijnheer! antwoordde deze, terwijl hij de muts afnam, ik heb altijd ondervonden; vroeg bestelwerk, goed dagwerk. Wat zal er van uwe dienst zijn? -

- Ja, dat weet ik zelf zoo niet. Gij moet dat eens komen zien. Wij beleven tegenwoordig zonderlinge tijden. Men dient voor alle dingen op zijne hoede te zijn, en daarom zou ik wel wenschen, dat ge eens bij mij kwaamt om het slotwerk van mijn huis eens na te zien. Vooral dat van mijne voordeur bij de Volraadsbrug en dat van den tuindeur, die in 't Rozendaal uitkomt. Ik wilde daar gaarne sloten hebben, waarop ik vertrouwen kan.

- Het is niet zoo gemakkelijk om u die te bezorgen, mijnheer! vervolgde onze smid, sloten te maken, die bestand zijn tegen mokers en bijlen, dat gaat niet. Als men met geweld begint, kan men overal inkomen.

- Dat is waar ook! zeide Rijnevelt. Ik heb onlangs nog

gehoord, dat een troepje preekgangers, de tuindeur aan het klooster in 't Goy op die wijze geopend hebben. Wat zullen die preekhoorders zich te goed gedaan hebben aan den ouden wijn, die, zoo als men zegt, in de kelders van het klooster bewaard wordt. -

- Zoudt ge dat denken? heer Rijnevelt. Ik geloof niet, dat die preekgangers, zoo gaarne wijn drinken en allerminst, dat zij om wijn te krijgen, huisbraak plegen zullen. Die menschen hebben toch heele andere dingen in 't hoofd, dan deze.

- Zóó? wel wat hebben ze dan in 't hoofd? Gij schijnt er goed mede bekend te zijn. Of, voegde hij er fluisterend bij, zijt gij ook een van die preekgangers? -

- Ik heb nog in mijn leven geene andere preken gehoord, dan, die van pater Clement in de kerk of in mijn huis, zeide Cozijnse; maar ik heb wel menschen gesproken, die ze gehoord hebben en naar hetgene men mij verteld heeft, disschen die kettersche prekers heel wat degelijker kost op, dan onze paters.

- Pas op! zeide Rijnevelt, laat men het niet hooren; men zou u ook voor een ketter of een kettervriend gaan houden, zooals men mij dat dezen morgen reeds voor het hoofd geworpen heeft. Daarom juist wil ik mijne sloten goed voorzien hebben. Begrijpt ge? -

- Ja wel mijnheer! ik begrijp u, maar wanneer wilt gij dan, dat ik komen zal? -

- Kom overmorgen voor den middag, dan ben ik te huis en kan zelf zien, wat er te verrigten is.

- Mag ik dan mijn' knecht zenden? vraagde Cozijnse. -

- Ik heb liever, dat gij zelf komt, Cozijnse. Al is uw knecht nog zoo bekwaam, de baas is toch de baas. Gij kunt mij beter begrijpen, dan uw knecht.

- Zoudt ge het dan ook op eenen anderen tijd kunnen schikken, heer Rijnevelt? Ik wilde donderdag gaarne vrij hebben; laat mij bijvoorbeeld morgen of vrijdag komen.

- Wel, dat verwondert mij, baas Cozijnse te hooren zeggen, dat hij in het midden van de week uitgaat, dat is wel wat vreemds. Dat zal geen zesmaal in de tien jaren, die ik u reeds ken, gebeurd zijn. -

- Neen! heer Rijnevelt, ik kan mij niet herinneren, dat dit nog ooit gebeurd is, behalve op mijn' trouwdag en dat zal nu zoowat 28 jaren geleden zijn.

- Dan zal er donderdag zeker iets zeer gewigtigs plaats vinden. Gaat uw zoon misschien trouwen? -

- Neen, dat niet mijnheer! maar 't is toch wel om mijnen zoon genoegen te doen, dat ik uitga.

- Nu word ik regt nieuwsgierig; kom, kom, zeg mij eens, wat het dan is.

- Ik zal het u zeggen mijnheer! maar ga dan met mij in het kamertje.

Rijnevelt volgde baas Cozijnse, die op zijne sloffen met zijn schootsvel voor deftig vooruit stapte.

Bij het binnentreden wilden moeder Machteld en Ina opstaan om te vertrekken, maar Rijnevelt zeide: blijft maar zitten, vrouwkens! wat meester Cozijnse mij te vertellen heeft, zult gij ook wel mogen hooren; is het niet zoo, baas? -

- Zeker wel, zeide deze, en te meer, omdat zij ook in de zaak betrokken zijn. -

Moeder Machteld zette een paar groote oogen en wenkte haren man met veel beteekenende gebaren het zwijgen toe. Maar deze deed alsof hij het in de mimiek niet zooverre gebragt had, dat hij hare bedoeling kon vatten.

Zet u even, mijnheer, zei Cozijnse, dan zal ik u de ware

reden, waarom ik donderdag niet komen kan, mededeelen. Ik doe dat in volkomen vertrouwen op uwe eerlijkheid en trouw. Wij wenschten donderdag eens de preek bij te wonen.

- Wat? de preek, zeide Rijnevelt, en zoo even hebt ge mij gezegd; dat ge nog nooit eene preek gehoord had, dan van pater Clemens.

- Dat is ook zoo, mijnheer! Maar juist daarom wilde ik nu eens iets anders hooren, en mijn vrouwtje gaat ook mede en Ina ook.

- Dan gaat ge zeker naar Kuilenburg, zeide Rijnevelt glimlachend.

- Neen, in de nabijheid dezer stad zal het zijn, antwoordde Cozijnse.

- Waar? -

- Dat weet ik nog niet. Ik geloof zelfs, dat dit nog in het geheel niet bepaald is, vervolgde Cozijnse, dat zullen wij later hooren.

- En deze Ina, dat is toch uwe dochter niet?

- Neen mijnheer, dat is nu de goede wijn, die de ketters uit den kelder van het klooster in 't Goy gehaald hebben.

- Weet gij dan iets van die historie? vraagde Rijnevelt. Ik heb er bij geruchte zoo een en ander van gehoord, maar weet niet juist, hoe de vork aan den steel zit. Mogelijk kunt gij mij uit den droom helpen?

- Dat wil ik gaarne doen, zeide Cozijnse. Al wat ik van de zaak weet, zal ik gaarne mededeelen.

Daarop begon baas Cozijnse het verhaal, waarvan wij den inhoud reeds kennen. Hij verzuimde daarbij niet zijnen zoon Aart altijd als de eerste persoon te doen uitkomen, en eindigde met de vraag of de Utrechtenaren ongelijk had-

den om de preek in hunne nabijheid te doen houden. Of zij niet wijs handelden, dat zij, na zulk eene ervaring, liever niet verre naar buiten gingen, maar in de nabijheid zochten te verkrijgen, wat zij meenden, dat voor de rust van hun hart noodig was?

Met verbazing had Rijnevelt dit verhaal aangehoord. Hoofdschuddend vernam hij het gedrag der monniken en toen hij de redding van Ina hoorde verhalen, sloeg hij de oogen naar boven, alsof hij zeggen wilde: dat kwam van dáár! -

Maar in het preek houden in de nabijheid der stad had hij geenen zin. Lieve vrienden, zeide hij, als u de rust van de stad lief is, doe dan toch alles wat ge kunt, om die preek te voorkomen. Daar zal in allen gevalle ongeluk uit voortvloeijen voor onze goede stad, dat is maar al te zeker. Oproer van binnen of straf van den Koning van buiten. Gij weet toch wel, dat er eene wet is, die het preek houden verbiedt. - Die de preek wil hooren, laat die naar Kuilenburg of naar Amsterdam gaan.

- Ja mijnheer, dat is het nu juist, wat zij niet willen. Zij zeggen er regt op te hebben, om hier in de stad zelfs te laten preken. En ofschoon ik in het geheel niet bij hen behoor, zoo moet ik toch in gemoede verklaren, dat ik niet kan begrijpen, wat kwaad daarin steekt. Wij hebben om den wil van onze Heeren en Meesters al zooveel van de keuren en regten onzer vrije stad Utrecht moeten prijs geven, dat het eindelijk wel eens tijd worden zal, dat de burgerij toont, dat zij hare regten nog niet vergeten is. Zij zullen evenwel geen oproer maken. Daar kunt ge zeker van zijn. Tegen dergelijke dingen zijn zij, als tegen de pest. Maar zij zullen in alle stilte preken en de preek aanhooren, juist of zulks geheel in den regel is; en als zij daarin belet worden, dan

twijfel ik er niet aan, of zij zullen zich met geweld in hun goed regt handhaven. Maar laat men hen stil begaan, dan zal er ook niets te vreezen zijn. Dat durf ik u wel verzekeren, Heer Rijnevelt! -

- 't Is toch wat te zeggen, zeide Rijnevelt, terwijl hij den breedgeranden hoed afnam en zich door de haren wreef, dat altijd een teeken was, dat hij 't met zich zelven niet eens kon worden. Men zal uwe vrienden niet stil laten begaan, zeide hij eindelijk.

- Nu, zeide Cozijnse, dan zullen zij ook niet stil blijven. De Heeren van den Raad moeten dan ook maar weten, wat zij te doen hebben.

- Waar zullen zij de preek toch houden? vraagde Rijnevelt met vorschenden blik.

- Inderdaad, mijnheer! dat weet ik even zoo min, als gij. En ik geloof, dat niemand het nog weet. Men zal, dunkt mij, preken als er menschen genoeg bij elkander zijn, onverschillig waar. Dat hangt zoo van den loop der zaken af.

- Gij kent zeker de hoofdleiders wel, baas Cozijnse, wat ik u bidden mag, raad het hun toch af.

- Ik ken niemand met zekerheid van die partij dan mijnen zoon Aart en die is geen hoofd; hij is veel te jong. Ook ken ik Jonker van Brederode van Vianen en Jonker Renesse van Wulven en dergelijke personen, die deze zaak bevorderen, maar mijnheer kan best begrijpen, dat een smid niet bij zulke aanzienlijke mannen behoeft te komen om hen iets af- of aan te raden. Dat zou mij in het geheel niet passen.

- 't Is slim, 't is slim, zeide Rijnevelt.

- Neen, mijnheer, het is zoo slim niet. De uitkomst zal het leeren. Op mijn smidswoord sta ik u borg, dat er niets onbehoorlijks zal gebeuren, als men dat volkje maar met

vrede laat. En wat de plakkaten betreft, daaraan storen zij zich niet zeer veel. Zij zeggen, dat de Bijbel hun leert: dat zij Gode meer dan den menschen moeten gehoorzamen.

En op dat punt zijn ze koppig. Dat heb ik bij mijnen zoon ondervonden. 't Was boter aan de galg, al wat mijn wijfje of ik er tegen inbragt. Ik geloof niet, dat er nu aan de zaak iets te veranderen zijn zal. Zij gaan niet onberaden te werk. Langzaam gaat zeker, is hunne spreuk en zij weten wel, wat zij doen. Ook kennen zij de personen, waarop zij vertrouwen kunnen. - Ik hoop maar, dat onze Magistraat verstandig handelen zal, en het hun niet te lastig maken.

- O, wat troebele tijden beleven wij toch, niet waar moedertje, zeide Rijnevelt, zich tot vrouw Cozijnse keerende.

- Ja, mijnheer! deze zaak heeft mij al wat zuchten en tranen gekost. De Heilige Martinus moge onze goede stad beschermen en geven dat onze verdwaalde burgers spoedig weder in den schoot der kerk terugkeeren. En toch, mijnheer, ik moet het zeggen, ook tegen mijn' zin, de twee eenige ketters, die ik ken, zijn beide personen, die zich zoo wel gedragen als de besten van onze kerk dat doen kunnen. Men kan ze maar niet naar de misse krijgen, zij noemen die eene afgrijselijke afgoderij en biechten willen ze ook niet; ze zeggen, dat zij biechten aan den Heere Jezus, en dat die alleen de zonden kan vergeven. Als deze twee dingen maar uit den weg geruimd waren, dan zouden zij even goede katholieken zijn, als alle anderen.

Ik zal ook eens gaan hooren naar hunne preek, omdat ik het aan Aart beloofd heb, maar ik doe het met een angstig hart; 't is net alsof het mij op de leden ligt, dat er iets ongelukkigs gebeuren zal, ik heb er zulk een voorgevoel van.

- Wel lieve Mat! zeide Cozijnse, ik heb juist een geheel

ander voorgevoel; ik heb de vaste overtuiging, dat er niets gebeuren zal, dan hetgeen goed en ordelijk is; dat de regeering verstandig zal handelen, met niets te doen en dat er dus ook niets buitengewoons zal voorvallen. Ik heb er volstrekt geen zwaar hoofd in en ben ook niet van plan om door het bijwonen van eene preek een ketter te worden. Maar mijnheer! kan ik nu morgen uwe sloten niet komen nazien? - Hoe eer zulke dingen geschieden, hoe beter.

- Dat zegt ge met regt, antwoordde Rijnevelt te meer omdat ik niet geloof, dat ik lang veilig zijn zal; onder ons gezegd, er is een lid van den Raad, dat ik niet vertrouw; 't is een vriend van de predikaren en dat volkje heeft de smalle gemeente geheel in zijne magt; als men daar een paar schellingen voor over heeft, dan zullen zij er gemakkelijk toe te krijgen zijn om bij nacht of ontijde, iemand eenen schrik op het lijf te jagen en dat wilde ik wel voorkomen, als ik kon.

- Wel mijnheer! waarom toch zou men u zoo behandelen? Ik zou niemand in de stad weten te vinden, die iets tegen u hebben kan.

- Niet? ik wel. En als ge er een vinden wilt, ga dan maar eens Heer Jochem Bernaas vragen, wat hij over mij denkt. -

- O, zeide vrouw Machteld, de zuster van Heer Jochem Bernaas is Abdisse van het Elizabeths-klooster bij het Catharijnen-veld. Die vrouw doet zeer haar best tegen de ketters en zij zal haar broeder wel aanraden, om haar daarin behulpzaam te zijn. Maar mijnheer Rijnevelt is toch geen ketter, evenmin als wij.

Daar hebt ge gelijk in, moeder! zeide Rijnevelt; maar ik heb even als gij in het voordeel en, zoo als mij voorkomt, in het regt, van de ketters gesproken en daarom is hij op mij gebeten en mag ik wel op mijne hoede zijn.

- De Heilige Maria moge u en uw huisgezin beschermen, zeide Machteld.

- Ik dank u zeer, zeide Rijnevelt, maar om haar dat werk niet al te moeijelijk te maken, wilde ik vooreerst maar beginnen met mijne sloten te laten voorzien. Dat kan toch nooit kwaad. Ik wacht u dan morgen ochtend liefst wat vroeg om zeven ure of daaromtrent.

- Ik zal komen Heer Rijnevelt, zeide Cozijnse, bij leven en gezondheid, en hoop alles in orde te brengen naar uw genoegen.

Rijnevelt zette den hoed weder op en verliet na eene vriendelijke groete de smidse; met niet minder muizenissen in het hoofd, dan hij er mede ingebragt had. -

Hij wandelde langzaam naar de Volderbrug en bedacht zich of hij al of niet openbaren zou, wat hij bij Cozijnse had vernomen. Maar, wat zou het baten? De Burgemeester wist zeker alles zoo goed en misschien beter dan hij, dat had hij wel kunnen merken in de Raadszitting. Elke nieuwe inliching zou slechts kunnen dienen om zijne moeite en zijne bezorgdheid te vermeerderen. Hij hield het daarom voor raadzaam niemand iets te zeggen van hetgene hij vernomen had en op den dag van de preek in stilte ook eens te gaan hooren. 't Zou wel bekend worden, waar zij gehouden werd.

Vader Cozijnse ging spoedig weder aan zijnen werkbank. Hij was juist bezig met het maken van eene brugleuning voor een der adelijke Sloten, die om Utrecht lagen en wilde aan dit stuk eens al zijne kunst toonen. Hij was iemand die bij degelijke bekwaamheden, ook eenen goeden smaak bezat en die in al zijn werken toonde, dat hij in de rij der kunstsmeden boven aan stond. De smederij werd in die dagen goed beoefend. Het maken van wapenen en harnassen, het

vervaardigen van beslag voor deuren en vensters en van eene menigte andere voorwerpen van ijzer, maakte het Smedegild tot een der voornaamsten. In Utrecht was dit gild rijk. Behalve het vele geld, dat met werken verdiend werd, bezat het gilde nog vele landerijen, wier opbrengsten tot ondersteuning van oude en verarmde gildebroeders strekten en die dikwijls, bij overschot, aangewend werden tot den aankoop van sieradiën voor de kerken. Wanneer dit het geval niet was, dan verdeelden de gildebroers, het overschot onder elkander bij eenen vrolijken maaltijd, dien zij in het Eloyen-gasthuis hielden. Men noemde den dag, waarop dit plaats vond, den deeldag.

Ruim 30 jaren vroeger was dit geheel anders. Toen was de kas van het Smedegild, door ziekte en andere oorzaken zóó uitgeput, dat het tot ondersteuning der behoeftigen noodig was geworden om eene collecte in het Sticht te doen. Deze collecte bragt veel op en strekte, daar zij jaarlijks herhaald werd, niet weinig tot den bloei van het gild, dat op den duur oude, zieke en arme smeden in het Eloyen-Gasthuis bleef verplegen.

Dien avond zou het deeldag zijn en vader Cozijnse nam zich voor om al de broeders tot rust en eendragt te vermanen en om hen uit te noodigen, dat zij hun best doen zouden om bij de openbare preek, die toch wel gehouden zou worden, zooveel mogelijk tot bevordering van de rust in de stad mede te werken. Hij meende, dat dit niet nutteloos zijn zou en kon wel op den bijval van de meesten zijner gildebroeders rekenen.

Toen de avond gekomen was, werd er besloten niet te deelen en ook de kerken niet te bedenken. Men vond het nu goed om het geld te bewaren, in de verwachting, dat men het tot een of ander doel misschien spoedig noodig zou

hebben. Algemeen beloofde men zijn best te doen om te zorgen voor de rust der stad bij de openbare preek.

Elke baas zou zijne gezellen hierover onderhouden en geenen vrijen dag geven; maar bepalen, dat ieder, die ter preek gaan wilde, zulks op het bepaalde uur zou kunnen doen, mits hij na afloop der preek, weder in de werkplaats kwam. Zoo meende men zou er veel volks van de straat blijven en niemand verhinderd worden in het hooren.

Orderlijker en rustiger dan gewoonlijk liep deze deeldag af. Men scheen te beseffen, dat de tijden, die men beleefde, ernstig waren en dat men dus ook zorgen moest om door geene uitspattingen aanleiding te geven tot gegronde annmerkingen van de regeering of van de burgerij. Baas Conzijnse meende hiermede gedaan te hebben, wat Heer Rijnevelt hem verzocht had en besloot hem dit den volgenden morgen, tot zijne geruststelling, mede te deelen.

Twaalfde hoofdstuk.
Voor de openbare preek.

De Woensdag ging rustig voorbij. Baas Cozijnse ging reeds vroeg in den morgen met hamer, nijptang, vijlen en schroeven gewapend op weg naar de Volraadsbrug en toonde niet alleen een ervaren man, maar ook een ‘man van de klok’ te zijn; iets dat tegenwoordig wel eens aan de ervarene lieden ontbreekt. De sloten waren spoedig los geschroefd en werden aan den winkel onder zijne handen in geheimzinnige en trouwe deurbewakers herschapen. Moeder Machteld was nog altijd wat bezorgd en Ina verlangend om op den volgenden dag eens zoo velen te zien, die met haar het woord der waarheid lief hadden. Zij stelde zich van die bijeenkomst gouden bergen voor, zooals men zegt. Tot hiertoe had zij nog slechts in zeer kleine kringen en in het geheim over het woord van God hooren spreken, en dan had zij er reeds zooveel genoegen van gehad; hoe moest het dan wel zijn, als er eene groote menigte in dat voorregt deelde en als het opentlijk zonder eenige vrees verkondigd werd! - Dat waren zoo hare gedachten. - Zij werkte dien ganschen dag met buitenge-

wonen lust en moeder Machteld moest wel of zij wilde of niet, het handige, voorkomende, vriendelijke meisje lief krijgen. Nu heb ik maar een' wensch, zeide Ina onder het werken, tot haar.

- En die is? - zeide Machteld.

- Dat mijn lieve vader er ook bij kon zijn, als wij de woorden des levens hooren mogen.

- Ja, dat laat zich wel begrijpen: maar dat kan nu niet; wisten wij maar, waar hij was. Toch moet gij maar denken, dat het wel goed zijn zal, dat hij er niet bij is. Wie weet, voor welk verdriet hij daardoor bewaard blijft.

- Ja, moeder, zeide Ina, ik heb zooveel reden om dankbaar te zijn, dat ik waarlijk niet klagen mag. Ik wil dan ook vertrouwen, dat de Heer, die tot hiertoe zoo vaderlijk voor mij gezorgd heeft, verder alles ten beste schikken moge.

Dat vertrouwen gaf haar ook spoedig weder hare natuurlijke tevredenheid terug en deed haar door ijverige inspanning harer krachten, vergeten, wat zij zoo gaarne gewenscht had, maar dat nu toch niet gebeuren kon.

Geen beter middel om verdriet te verzetten bestaat er, dan ijverig te werken en vurig te bidden.

Tegen den avond ging Aart uit en kwam met de tijding terug, dat de preek buiten de Cathrijne-poort tegen elf ure des morgens gehouden zou worden. Dan zou de prediker Jan Arentsen optreden en allen zouden zich zoo goed mogelijk gewapend vertoonen.

Moeder Machteld was wel weder een weinig geschokt, maar kon dit moeijelijk laten blijken, dewijl Aart deze mededeeling als een zeer verblijdend nieuws met een vrolijk gelaat kwam brengen.

De Heer zij gedankt! zeide hij, eindelijk zal onze stad dan

toch eens het groote voorregt smaken, waarnaar zoo lang verlangd, en waar door zoovelen om gebeden is. God geve, dat er op morgen maar vele zielen voor het rijk van onzen Heer en Zaligmaker gewonnen mogen worden! -

- En dat alles maar in rust en vrede moge afloopen, voegde moeder Machteld er bij.

- Wees daarvoor maar niet bevreesd, zeide Egbert. Ik twijfel er niet aan of allen zullen wel begrijpen, dat die eene preek komt hooren, niet komt, om te kijven of te vechten. Ik hoop, dat het kettermannetje maar eens heel mooi spreken zal, anders verliest Aart al zijn krediet, met zijne mooije preekjes bij mij. Dat laat zich begrijpen.

- 't Zal wel mooi zijn! zeide Ina, dat kan niet anders.

- Ja, ja, zeide Egbert, lagchende, maar wat voor eene Spaansche mooi is, dat is niet altijd mooi voor eenen Stichtenaar. Moedertje, ge moogt mijn beste wambuis wel eens klaar leggen voor morgen en mijne kraag en de schoenen met strikken ook. Ik wil er morgen onder al die burgers toch gaarne zóó uitzien, dat men het merken kon, dat ik ook een burgerman ben en gij moet ook eens in het paasch-pak wezen; zet uw' mooijen huik eens op en laat uw zilveren beugeltasch nog eens kijken. Ik weet haast niet meer, hoe die dingen er uitzien. En als ge dat goedje aanhebt, dan zal niemand verklappen, dat wij den zilveren bruiloft al achter den rug hebben.

- Moeder Machteld kon een lachje niet weêrhouden, toen baas Egbert zoo sprak, al wilde zij dan ook nog zoo ernstig blijven.

- Nu, nu, zeide zij, gij zult wel zien, wat ik aantrek. Ik zal er wel voor zorgen, dat ge u voor mij niet behoeft te schamen.

De vreemde kleeding van Ina was in een geschikt burger-

meisjes pakje veranderd. Zij droeg nu een huikje of timpmutsje op het hoofd, dat bij hare zwarte haren en bruinachtig gelaat, aardig afstak; had een naauwsluitend jakje, met korte panden aan en daar onder eene wijde rok van donkere stof, terwijl eene breed helderwit voorschoot hare burgerkleeding voltooide.

Het geheele huisgezin was dien avond in eene vrolijke stemming. Bij Aart openbaarde deze zich in eenen zachten liefelijken ernst, bij moeder Machteld in een voor zichzelve willen verbergen van de angst, dien zij had; bij vader Egbert in zijne gewone wijze van onschuldige snakerij, die hem in het minst niet onaardig stond, maar die het getuigenis gaf van goedhartigheid en van een kalm gemoed. Ina was buitengewoon levendig en scheen van den volgenden dag alles te wachten.

Eindelijk was de tijd daar om ter ruste te gaan. Als naar gewoonte deed Aart het avondgebed

Thans deed hij dit met meer dan gewone warmte. Dankbaarheid voor het geluk, dat hem op morgen te wachten was en vertrouwen op de nabijheid van Hem, die onze gebeden hoort en die den lust tot bidden geeft, spraken in elken zin en met een tevreden en kalm gemoed begaven allen zich ter ruste.

Wanneer men tegenwoordig de Catharijne-barrière te Utrecht uitgaat, in de rigting naar den Hommel, langs den Ouden- of Leidschen Rijn, dan vermoedt men zeker niet, dat men eene plek gronds betreedt, die in de geschiedenis der Nederlandsche kerk eene merkwaardige plaats inneemt. Van de honderden en duizenden van reizigers, die jaarlijks door de spoortreinen over deze plaats gevoerd worden of daarop uitstappen, zullen er hoogstwaarschijnlijk slechts zeer weinigen zijn, die weten, dat diezelfde plek voor bijna 300 jaren ge-

tuige was van de eerste prediking der Hervormden in de nabijheid van Utrecht. Zooals tegenwoordig honderden naar deze plaats stroomen om wereldsche belangen, zoo zijn eens honderden daarheen gestroomd, omdat zij het belang hunner ziel hooger achtten, dan hunne aardsche belangen.

Uit dit oogpunt beschouwt, wordt het tegenwoordige Stations-plein bij Utrecht eene plaats van belang in de geschiedenis der vaderlandsche kerk en in de geschiedenis van die van Utrecht in het bijzonder. - Daar toch was het, dat de eerste prediking in den geest der Hervorming op Stichts gebied gehoord werd. Daar gaven de Utrechtenaren voor de eerste maal het bewijs, dat ook zij niet schroomden lijf en goed te wagen voor het genot om zich te kunnen laven aan de zuivere bron der waarheid, aan Gods Woord.

Toch zou niemand van hen, die met dat doel het plein bezochten, het thans meer herkennen.

Wanneer men in 1566 de Cathrijnen-poort uitging, liep de weg op Leiden regtuit en had men den ouden Rijn aan de linkerhand. Thans gaat men buiten de barrière even links af en heeft den ouden Rijn aan zijne regterhand. Daar waar thans eene rij van fraaije heeren huizen te zien is, was toen een vlak veld, dat alleen aan eene zijde in het noordwesten, door kreupelhout en opgaand geboomte gescheiden was van eene plaats, die men het Ellendigen kerkhof noemde en die tot eene begraafplaats voor armen en vreemdelingen, drenkelingen enz. diende. Achter dit boschje stond eene kapel, die tot het, een eind verder op aan den weg gelegen, klooster van Sint Job behoorde en waarin bij begrafenissen dienst gedaan werd. Van dit klooster van St. Job bestaan nog enkele overblijfselen van den ringmuur. Overigens was het geheele terrein vlak en zag men in het noordoosten, over de breede

gracht heen, het kasteel Vredenburch met zijne sterke en hooge wallen en zijne stevige bolwerken, waarvan ook nog de overblijfselen bestaan. In 't noordwesten had men den Ouden Rijn en den Leidschen weg, en in het zuidoosten eene boerderij met eenen grooten boomgaard. Achter deze grenzen van het veld, waren uitgestrekte bouwlanden en frissche weiden. Op ongeveer 10 minuten gaans van de poort, op de plaats, waar thans de philosofen-laan aanvangt, stond dwars over den weg eene buitenpoort de Doofpoort geheeten, die waarschijnlijk in vroegere jaren tot een gedeelte van de buitenwerken der stad, die tegen de aanvallen der Hollanders gebouwd waren, had behoord, maar die te dier tijde nutteloos hare plaats besloeg. Bij het beleg van Vredenburch in 1576, 77 lagen op deze plaats de Duitsche hulptroepen, die de zijde der Stichtenaren hielden, nadat zij door eene belangrijke som daartoe waren overgehaald. In latere tijden veranderde dit veld meermalen van bestemming. Het werd gedeeltelijk met boomen beplant en diende tot eene begraafplaats van gevonnisde misdadigers en zelfmoordenaars, terwijl, ten tijde der fransche overheersching, menig tweegevecht daar geleverd werd waardoor zeker menig onschuldige dwaas moedwillig zijnen dood gevonden heeft. In 1840 is deze plek, die aan de algemeene verachting prijsgegeven scheen, en die onder den daarmede geenszins strookenden naam van ‘Flora’ bekend was, nog eens geheel van bestemming veranderd, door het tot een Stationsplein voor den Rijnspoorweg aan te leggen en thans maakt het een der sieraden van de oude Bisschopsstad uit. Zoo keeren de zaken hier beneden. Zoo onstandvastig is het ondermaansche. Gelukkig hij, die voor zijn hart een hooger rustpunt heeft, dan hetgene de aarde hem biedt. Die bouwt op eene rots, die wankelt noch bezwijkt in eeuwigheid.

Nu we eenigzins bekend zijn geworden met deze plek zetten wij ons verhaal voort. Reeds vroeg in den morgen was alles in Utrecht op de been, wat maar kettersch of half kettersch kon genoemd worden. Verschillende gewaarwordingen hielden daarbij de gedachten bezig. Aart was zoo vrolijk als ooit. Vader Egbert neuriede en was aardig, vooral wanneer moeder Machteld wat donker zag. Ina was druk bezig, opdat de huishouding door het uitgaan toch geene schade lijden zou en deze drukte had bij haar hetzelfde gevolg, dat zij bij elk welgesteld gemoed heeft; zij maakte haar opgeruimd. 't Was of men het in de stad ook merken kon. Men zag de burgerij meer dan gewoon fraai gekleed; ook bespeurde men bij de stadsdienaren eene grootere bedrijvigheid dan gewoonlijk en zelfs de paters waren vroeger in de weer, dan zulks anders wel het geval was. Maar van onrust was geene sprake. Levendiger mogt het zijn in de straten, maar van vijandelijkheid of bitterheid zag men geen spoor.

- Hoe men er ook voor gewaakt had, toch was het uur der preek, buiten den kring der vrienden bekend geworden en toen het tegen tien ure liep, stroomde het volk naar de Catharijne-poort, alsof het dáár thans iets zeer buitengewoons zien en hooren zou. De menigte was evenwel in onzekerheid, waar zij gaan zou. De opene vlakte zoo na buiten de poort gaf eene geschikte gelegenheid tot verzameling. Men ging den houten brug, die over den Leidschen Rijn lag, over en zoo voegde zich het volk, zonder afspraak op dit plein bij elkander; terwijl de boeren van Jutphaas en de Bildt en van Kuilenburg met hunne wagens daarheen gekomen, zich ook daarbij voegden, zoodat het plein in korte oogenblikken met volk en wagens bezet was. - De grootste orde en stilte heerschten evenwel op deze zoo woelige plek. Elk koos zich

eene plaats uit, waar hij meende niemand te hinderen. De boerenwagens en karren plaatsten zich aan de zijde van de boerderij en haalden de haverzakken voor den dag, die den paarden om den kop gedaan werden. Hunne paarden werden ontspannen en aan de wielen der wagens met den halster vastgeknoopt, terwijl de vriendelijke boer gaarne zijne emmers leende om de dieren te drenken; en de nabijzijnde stadsgracht leverde ruimen voorraad van heerlijk water op. De reizigers, die met de wagens gekomen waren, plaatsten zich op de banken en spraken met elkander of aten en dronken van hetgene zij medegebragt hadden.

Voor de wagens plaatsten zich de hoorders, die te voet gekomen waren. Velen daarvan zaten op den grond op het gras of zochten in de nabijheid der lange boomen een beschaduwd plekje uit. Daar zag men een paar vrienden te zamen heen en weder wandelen, verdiept in ernstige en aangename gesprekken; daar weder een paar jongelieden, deze met een' piek, gene met een vuurroer gewapend met elkander in den bijbel, dien zij in de hand hielden, lezen. Wat verder stond een groep vrienden en vriendinnen, die niet verwacht hadden elkander hier te zien, maar wier blijdschap daardoor des te grooter was. Overal gaven de vrolijke gelaatstrekken het bewijs, dat men gevoelde, dat men onder vrienden was, en dat men verlangend uitzag naar de heerlijke dingen, die men wachtte. Men zag het duidelijk aan de kleeding en aan de wijze, waarop de lieden zich gedroegen, dat men hier met een beschaafd en ernstig gedeelte des volks te doen had en dat ieder zijn best deed om het den anderen aangenaam te maken. Zoo men ergens vrees voor oploop of wanorde hebben mogt, hier was deze vreeze in het minst niet te zoeken. Dienstvaardigheid en inschikkelijkheid gaven hier den toon. De aan-

gename stemming, voortvloeijende uit de gedachte, dat men tot één doel hier zamen gekomen was, verdreef elke donkere wolk van het aangezigt. Hier was het te zien, dat het artikel der algemeene Christelijke Geloofsbelijdenis: ik geloof eene gemeenschap der heiligen, waarheid zijn kon. Daarbij was het fraai weder: een zuidoosten windje temperde de hitte van den dag, zonder de helderheid te benadeelen en het frissche gras, dat den bodem bedekte, was oorzaak, dat men van het stuiven geen den minsten last ondervond. -

't Sloeg tien op St. Geertruids kerktoren.

Komt jongens! zei baas Cozijnse, gij hebt nu vrijaf, tot na de preek en uw dagloon zal ik u voluit betalen, wanneer gij weder op uw' tijd aan de smidse en aan de werkbank staat.

Daarop kunt ge rekenen, baas! was het antwoord, terwijl de schootsvellen spoedig afgedaan en in eenen hoek van den winkel opgehangen werden.

De pomp, op de plaats van den werkwinkel, bewees spoedig hare goede diensten en eer een kwartier uurs voorbij was, waren voorhamer, bijtel en vijl in volkomen rust. -

- Nu, wijfje, maak je klaar, wij gaan uit naar de preek, riep vader Cozijnse. Ge moogt uwen huik wel wat digt in de oogen zetten, anders herkent pater Clemens u nog en hij zou u zijne benediktie onthouden, als hij zag, dat ge naar de ketterpreek gingt, voegde hij er lagchende bij.

- Gij zijt waarlijk al te uitgelaten, lieve man, zeide Machteld, denk toch, dat het ernstige zaken zijn, die wij hopen te verrigten. Gij moet u nu wat stil houden met uwe grapjes. Ik vrees waarlijk, dat het anders niet goed afloopen zal. Aart en Ina, die jongelieden, zijn veel ernstiger, dan gij.

Kom, kom, zeide Egbert, nu krijg ik al een preekje vooraf,

maar ik heb wel gaarne, dat de vrouwtjes dat doen, dat staat haar goed, geloof mij.
-

Aart gespte het rapier op zijde, terwijl zijn vader hem aanziende, tot Machteld zeide, het staat hem goed, niet waar? Laat hij het maar aan doen, hij zal het toch niet behoeven te gebruiken.

- Dat bid ik ook, zeiden Machteld en Ina bijna te gelijk.

Willen wij nu gaan, zeide Aart, terwijl hij den vrij dikken bijbel met het psalmboek onder den arm nam en zich naar de deur keerde.

Ja wel, zeide zijn vader, wij zijn klaar, uwe moeder is zoo netjes alsof zij hoogtijd houdt.

Vader Egbert sloot de deur en stak den sleutel bij zich. Stiller dan in huis wandelde het viertal de Oude-gracht over tot bij de Haverstraat; sloeg die in, ging den Springweg, de Marieplaats en straat over en kwam door de St. Elizabeths-straat voorbij het St. Elizabeths-klooster op het St. Catharijne-veld, zoo als het tegenwoordige Vredenburg toen heette. Men ging nu langs de grachten van het Kasteel de Catharijne poort uit. Men verbaasde zich over de groote menigte, die reeds bijeen was en moeder Machteld vraagde of het niet raadzaam zijn zoude om weer terug te keeren, dewijl het zoo schrikkelijk vol was.

Loop, loop! zeide Egbert, een goed Stichtenaar keert niet ten halve, nu we hier zijn, moeten we ook hier blijven. Hoe meer zielen, hoe meer vreugd. Ik dacht toch niet, dat er zooveel ketters in Utrecht waren.

Maar, lieve man, zeide Machteld, terwijl ze zich aan zijnen arm klemde, dat zijn niet allen ketters. Zie, daar is jonker Frans van Nyerode, de Domheer; en daar Petrus van Groenevelt, de Kanunnik van St. Marie. En is dat niet jonker

van Heerde? Ja waarlijk, hij is het! en dáár is Walter van Oudegein! Als ik mij niet vergis, dan loopt daar de prior van St. Barbara en daar zijn nog meer paters en kanunniken! -

- Houd u maar stil, zei Egbert, laat ze u niet hooren, dat zijn altemaal ketters, zoowel als wij.

- Neen, neen! zeide Machteld, die zijn zeker gekomen om eens toe te zien, wat er gebeurt. Want ketters kunnen ze niet zijn. Dat is zeker.

- Nu, zeide Egbert, dan staan we volkomen gelijk. Ik zal eens een goed plaatsje voor u op zoeken. Kom naar hier! en meteen leidde hij haar in de nabijheid van een' der wagens, die aan de zijde van den boomgaard stonden. Naauwelijks waren zij daar gekomen of de eigenaar van den wagen zeide: komt vrouwkens! gij kunt hier op den wagen zitten, dat is gemakkelijker voor u, dan kom ik er af; en de daad bij het woord voegende, klom hij van den wagen af. De aangebodene gelegenheid was voor de vrouwen te schoon, dan dat zij die voorbij lieten gaan. Zij konden hier gemakkelijk zien en hooren en hadden geen last van het gedrang, terwijl zij in de schaduw der boomen zelve weinig gezien werden en ook geen hinder hadden van de zonnestralen. Dat ze wat in de schaduw geplaatst waren, was vooral voor Machteld veel waard. Nog altijd vreesde zij, dat iemand van hare kennissen bespeuren mogt, dat zij de preek bijwoonde. Ook verbeeldde zij zich, daar zij van den wagen verder zien kon, dan beneden, dat pater Clement ook onder de toeschouwers rondliep en voor haar was het zeker, om te zien, welke van zijne parochianen de stoutheid hadden om ook hier te komen. Zij haalde haren huik zoo ver naar voren, als mogelijk was, zoodat iemand, die haar aan hare kleeding niet herkende, bij geene mogelijkheid zou kunnen weten, dat

de smidsvrouw uit de Ploegschaar op dien wagen stond. Ina bekommerde er zich volstrekt niet om, of de menschen haar herkennen zouden of niet, maar zij verwonderde zich over den verbazenden toeloop. Duizenden kwamen er van tijd tot tijd bijeen en tegen elf ure was het vrij uitgestrekte plein zoo gevuld, dat het niet meer geraden was er met eenen wagen op te komen. De later aangekomen wagens bleven dan ook op den leidschen weg staan en wachtten met de anderen de aankomst van den spreker af, die in diepe stilte verbeid werd. Wat wel het meest in het oog viel, was, dat deze groote menigte, niettegenstaande sommigen reeds van negen ure des morgens af daar gestaan hadden, zoo rustig bleef. Er heerschte eene onbegrijpelijke kalmte bij al het bonte gewoel, dat een toeschouwer er ontdekte. Eene kalmte, die, bij het grootste gedeelte der aanwezigen, slechts het gevolg van de overtuiging, dat men tot goede en ernstige zaken hier was, zijn kon.

Dertiende hoofdstuk.
De prediker en de preek.

Tegen half elf reed eene eenvoudige huifkar, waarin behalve de koetsier, die op het voorbankje geplaatst was, slechts twee menschen zaten, den zandweg van Maarsen naar Utrecht op. Deze reizigers waren des morgens ten vijf ure van Amsterdam vertrokken en naderden nu het doel hunner reize, de oude Bisschopsstad. Weinig vermoedden de twee personen, die in de kar zaten, dat zulk eene groote menigte in de nabijheid op hen wachtende was. Zij waren beiden hoogst eenvoudig gekleed. De een had eenen breedgeranden hoed op en een zwart laken wambuis, korte broek en zwarte kousen aan. Om den hals had hij eene deftig geplooide kraag, die door hare helderheid, zijne eerwaardige grijze haren en zijn nog frisch gekleurd gelaat gunstig deed uitkomen. In zijne handen hield hij een bijbeltje, waarin hij nu en dan eens even zag en dan weder opziende blijkbaar nadacht, over hetgene hij gelezen had. Zijn reisgezel deed zijn best om hem in zijne overdenkingen niet te storen, maar zag, zooveel de ver naar voren gespannen huif zulks toeliet, rond, over het landschap, dat zij doorreden. Ook hij was eenvoudig gekleed,

maar had in plaats van eene zwarte kleeding een donker blaauw wambuis en eene bruin gekleurde broek met zwarte kousen aan. Zijn hoofd was gedekt met eene platte muts of baret en aan zijne zijde was een kort maar stevig rapier gegespt, welks gevest hij bestendig in de hand hield, alsof hij voor elken onverhoedschen aanval gereed wilde zijn. De weg liep door boomen en kreupelhout tot ongeveer twintig minuten van de stad; daar werd hij aan weerskanten vlak en gaf een vrij uitzigt op de stad. Aan dit punt gekomen zijnde, wees de man met den baret op den Dom en zeide: zie daar broeder! daar is het doel van onze reis! - Ik dacht niet, zeide de aangesprokene, dat wij het reeds zoo nabij waren, maar de Heer zij geloofd, die ons tot hiertoe gebragt en zoo genadig voor allen overval en moeite heeft bewaard. Hij zal ons wel verder nabij zijn en geven, dat wij ook in Utrecht een woord tot stichting der Gemeente mogen spreken. Welzalig hij, die de God Jakobs tot zijne hulpe heeft.

Amen! zeide Dirk Cater, want niemand anders dan hij was de man met het blaauwe wambuis.

Waar zal de preek gehouden worden? vraagde de andere, die de prediker was, welke door Dirk was uitgenoodigd om ook te Utrecht de gemeente eens te stichten met zijne troostvolle toespraak.

- Ik weet het niet, zeide Dirk Cater, maar het zal niet lang meer duren of er komt iemand den weg op, om ons die plaats te wijzen. Zoo hoop ik ten minste. Komt hij niet, dan is het niet veilig om de preek te houden en wij rijden de stad in, waar vrouwe van Diemen u gaarne zal ontvangen aan haar huis. Zoo hebben wij afspraak gemaakt.

- Zeer goed, mijn vriend! zeide de prediker, Jan Arentsen. Wat dunkt u, zouden er vele hoorders komen?

- Ik denk het niet, zeide Dirk; het getal van hen, die voor de waarheid durven uitkomen is niet groot, misschien een paar honderd.

- Waar twee of drie vergaderd zijn in mijnen Naam, daar ben Ik in het midden van hen, zeide Arentsen.

Na eenige oogenblikken zien zij iemand, die met eene piek gewapend was, den weg opkomen. Hij naderde en Cater herkende zijnen vriend, Rudolf de Riemsnijder.

Spoedig was hij bij de kar en Cater verzocht den koetsier stil te houden. Rudolf begaf zich aan de kar en riep: zijt welkom broeder Arentsen, gij komt ter goeder ure. Velen zijn reeds bijeen om het woord te hooren. Sedert twee uren wacht men reeds op uwe komst.

- Waar zal het zijn? zeide Cater.

- Vlak bij de Catharijne-poort op het ellendige kerkhof, antwoordde Rudolf.

- Dat is eene goede plaats, zeide Arentsen. De Heer hoort het geroep der ellendigen en neigt zijne ooren naar hun geschrei. -

De prediker, die bij Utrecht het woord verkondigen zou, was met P. Gabriël, de eenige geordende predikant, welke de hervormden toen in Nederland bezaten. Hij was reeds iemand van zestigjarigen leeftijd, maar nog altijd vurig van geest en ijverig in het prediken.

Door geheel Holland was zijn naam bekend, bij de vrienden geacht, bij de vijanden gehaat. Niettegenstaande hij zich, bij de openbare preek dikwijls in levensgevaar bevonden had, was hij tot hiertoe op wonderbare wijze gespaard gebleven, ja had men hem zelfs niet eens in de gevangenis geworpen. 't Was duidelijk te zien, dat de Heer hem, in die bange tijden, bijzonder bewaarde. In zijne jeugd en ook nog in

mannelijken leeftijd, was hij mandemaker van beroep te Alkmaar. Zoodra hij kennis kreeg aan de leer der Hervormers, legde hij zich met ijver op de kennis der H. Schrift toe en bragt het daarin spoedig tot eene aanmerkelijke hoogte. ‘Hij was tot verwondering toe belezen in de heilige schrifture; met een kloek verstand en gezond oordeel begaafd en sprak daardoor met eene groote orde. Zijn ijver maakte hem vrijmoedig; door zijne welsprekendheid wist hij de harten der menschen te roeren; hij redekavelde zeer scherpzinnig en kon daardoor alle soorten van tegenstanders met kracht wederstaan. Evenwel was hij rekkelijk omtrent verschillen, die zijns oordeels niet ten eenenmale noodzakelijk waren en zocht die door zachtheid en toegeven bij te leggen.’

Reeds in Alkmaar had hij door de prediking des Woords, velen tot erkentenis der waarheid gebragt, die de gewone kerk niet meer bezochten. Dit haalde hem den haat van zekeren Elbert Huik, die de pastorij der Alkmaarsche kerk van eenige Utrechtsche Kanunniken gepacht had voor *ƒ*500.- 's jaars, en die nu door het niet bezoeken dier kerk in zijne inkomsten benadeeld werd, op den hals. Deze Elbert Huik wist het door allerlei geruchten en slinksche streken zoo verre te brengen, dat Arentsen de stad moest ruimen. Hij begaf zich daarop naar Kampen en predikte daar weder in stilte. Terwijl hij daar was, werd hem verzocht ook in Holland te komen prediken en hij was de eerste die eene openbare preek bij Hoorn hield. Later sprak hij, altijd met grooten toeloop, te Alkmaar, te Haarlem, te Amsterdam, te Buiksloot en op vele andere plaatsen, zoodat hij teregt een prediker des Evangelies heeten mogt. Zijn ijver voor de goede zaak was even groot, als zijne vastberadenheid, voorzigtigheid en ware vroomheid des harten. 't Was hem niet om aardsche eer of om

voordeel te doen, maar de liefde van Christus drong hem inderdaad. - Zulk een man was een uitnemend werktuig in Gods hand tot verbreiding der zuivere Evangelie-leer. Op zijnen arbeid heeft grooten zegen gerust. In het jaar 1573, zeven jaren na zijne prediking te Utrecht, stierf hij te Alkmaar, gedurende het beleg, nadat hij op zijn sterfbed nog voorspeld had, dat de Spanjaarden de stad niet zouden overmeesteren.

Rudolf plaatste zich naast den voerman en na eenige oogenblikken kwam men aan dat gedeelte van den weg, dat langs de Singels aan de regterzijde naar de Catharijne- en aan de linkerzijde naar de Waardpoort voerde. Men sloeg het regter zijpad op en zag spoedig de groote menigte, die zich op den Leidschen weg als verdrong. Wagens en menschen stonden als opeengepakt, en boven dat alles uit zag men de punten der pieken der hellebaarden en de loopen der vuurroers of musketten uitsteken. 't Had wel iets van een klein leger, dat in zijnen marsch was opgehouden. Naauwelijks bemerkte men de huifkar en had Rudolf zachtkens gezegd, dat de prediker er in zat, of ieder deed zijn best om ruimte te maken, zoodat de huifkar boven verwachting gemakkelijk door de groote menigte heen en over de brug op het plein kwam. Nu vraagde Dirk Cater aan Arentsen of de leeraar niet eerst een weinig zou uitrusten, maar deze antwoordde: men moet de schapen te eten geven, als zij honger hebben; wijs mij de plaats maar aan, die voor mij bestemd is.

Niet verre van de kapel had men een paar palen in den grond gezet en een' dwarsbalk daarvoor gebonden, dat zou de spreekplaats zijn. Maar het bleek al spoedig, dat de spreker daar veel te laag stond en de helft van de aanwezigen

t.o. 185

Hendrik Jan van Lummel, ***De smidsgezel van Utrecht***

hem niet zou kunnen hooren. Dadelijk kwam Rudolf op de gedachte om de huif van de kar neder te laten en de kar op deze plaats te zetten, dan kon de spreker van die verhevenheid af, gemakkelijk gezien en gehoord worden. Deze raad werd opgevolgd. Het paard werd afgespannen, aan eenen boom vastgebonden en de kar tegen den balk geschoven. Dat zou nu de predikstoel zijn, die als onderste klankbord, de uitgestrekte takken van eenen iepenboom en als bovenste klankbord den helder blaauwen hemel had.

Al deze beschikkingen geschiedden in enkele minuten en onder eene verbazende stilte. Eindelijk beklom Arentsen de kar, die met de rugzijde naar het volk gekeerd was en waarvan de huif was nedergelaten, zoodat de prediker ten halvenlijve boven den daardoor gevormden witten rand uitstak. Zoodra de eerwaardige man stond, schikten de hoorders zich zoo, dat allen hem zien en hooren konden. De voorste hoorders zaten plat op den grond; die daar achter waren, stonden en daar achter werden in eenen wijden kring de wagens geplaatst, die vol zittende en staande hoorders en hoorderessen waren. Het geheel had een schilderachtig voorkomen. De prediker op zijne kar was als het ware, een middelpunt, waarom heen zich een opgaande halve cirkel gevormd had, wiens omtrek uit wagens bestond. In de nabijheid der spreekplaats en bij de wagens stonden de meeste gewapenden. Aan twee zijden was deze cirkel door boomen ingesloten en aan de twee andere zijden door frisch, stroomend water. De heldere dag en de niet te zeer stekende zonnestralen gaven aan het geheel den juist passenden tint en stemden tot zulk eene stille vrolijkheid als alleen Gods vrije natuur in het hart van den gevoeligen mensch wekken kan. Ook de spreker scheen daardoor bezield te worden.

Nadat hij eenige oogenblikken gewacht had, tot allen hunne plaatsen hadden genomen, begon hij met een heldere zeer duidelijke stem de vergaderden ‘in naam des Vaders, des Zoons en des H. Geestes’ welkom te heeten aan deze plaats, waar zij bijeen gekomen waren om het levende Woord Gods in de levende natuur te hooren verkondigen.

Hij verzocht daarop, dat allen met hem zouden zingen het 3de en 7de vers van Psalm 89.

d' Hemelen prysen, Heer, u wercken wonderbaer,
In uw Gemeynte goet schynt uwe waerheyt claer.
Niemant isser so hooch geclommen, 't heeft gebleken,
Die by u in sterckheyt can wesen vergheleken:
Geen Engelen zyn in cracht soo hoog opgeresen,
Die gelyc connen zyn uwen Godlycken Wezen.

Welsalich is dat volck, dat hem in u verblyt,
Dat sal voorspoedich zyn nu end tot aller tyt;
In 't licht uwes aenschyns sullen sy gaen al 't same,
End hen verheugen in den roem van uwen Name:
Als sy sullen wezen door u gherechticheden
Verciert daechlyex met gaven schoon, end oock met vreden.

Klaar en krachtig werd dit lied opgezongen. De toonen rolden door het heldere luchtruim en stegen op tot Hem, die verheerlijkt zijn wil in zijne werken. Zij klonken tot op verren afstand, tot in ‘Vredenburch’ en verre in de stad. Men hoorde daar binnen het kettersche lied en gevoelde zich onmagtig om eene stem tot zwijgen te brengen, die zich op zulk eene wijze deed hooren. Met verbeten woede hoorden monniken en priesters aan dit gezang de uitbreiding der hervorming, die zij met alle magt gepoogd hadden tegen te

gaan; maar in plaats van tot inkeer te komen en hierin de hand van eenen Hoogeren Beschermer te zien, zochten zij naar middelen om zoo mogelijk nu nog de prediking van de woorden des levens te verstoren. Maar de Heer wilde het anders. Niet door hun toedoen zou thans deze vergadering verstoord worden. -

Naauwelijks was het gezang geëindigd of de prediker deed een kort en krachtig gebed, om de hulp en de bescherming des Heeren over deze vergadering af te smeeken. Groot was de eerbied en de aandacht bij dit gebed. De toon van het gebed, de ernst van den bidder en zijn voelbaar vertrouwen op de hulp des Almagtigen moesten ieder wel tot eerbied stemmen.

Daarbij had hij eene stem, die over het vrije veld klonk als eene bazuin. Niemand der aanwezigen, die luisteren wilde, ontging een enkel woord. Men kon het hooren, dat de bidder gevoelde, dat het gebed ook door zijne hoorders verstaan moest worden.

Na het gebed zeide de prediker, dat hij tot grondslag van zijne toespraak wilde leggen een woord van troost, van leering en van bemoediging, dat te lezen was in Matth. 5:10 en 11.

> Salich zyn die, die om de gerechticheyt vervolch lyden: want het Coninckrycke der Hemelen behoort hen toe. Salick zyt ghylieden als u de menschen versmaden ende vervolgen, en alle quaet tegen u spreken, liegende om mynentwille. -

Na eene korte inleiding over de oorzaak, die de hoorders hier te zamen bragt en na hen ook daarin op de zigtbare leiding des Allerhoogsten gewezen te hebben, vermaande hij

hen om in alle orde en stilte het woord der prediking bij te wonen en zich en alles naar 's Heeren wil te gedragen,

In de tegenwoordige omstandigheden, zeide hij verder, was een woord van troost zoo noodig. Want de gemeente des Heeren werd vervolgd. Allen, die niet mede wilden doen aan de ‘papistische grouwelen,’ werden vervolgd en waren niet ‘seker van lijf ende leven.’ Daarom lag er groote troost in deze zaligspreking.

Maar alleen dan, wanneer men zich bewust was, dat men die vervolging leed om Christus wille. Zij gaf geenen troost bij de gewone vervolging des levens en was zelfs een oordeel voor allen, die door hun gedrag en hunne gruwelijke zonden, zich vervolging op den hals haalden, dat moest ieder er uit leeren. Ook, dat niemand denken moest, dat hij om die vervolging zalig worden zou, de zaligheid was alleen uit genade; maar zij die vervolgd werden om der geregtigheid wille, zouden zelfs onder die vervolging de zekerheid in het hart hebben, dat hun lot en hun leven in de hand van hunnen Heer en Zaligmaker was en dat maakte hen zalig, ook onder de treurigste omstandigheden. Nu begon de spreker eene menigte voorbeelden uit de gewijde en ongewijde geschiedenis bij te brengen om de waarheid van hetgene hij zeide te bewijzen. Hij sprak van de martelaren van vroegere en latere dagen; sprak van de sterfbedden van vervolgden, die hij had bijgewoond, en beriep zich op het getuigenis des harten van allen, die hem hoorden en die in waarheid het Evangelie der genade als hun Evangelie hadden aangenomen.

Bewondering en warme ijver voor de goede zaak maakten zich van de hoorders meester, terwijl de eerbiedwaardige grijsaard, als met het vuur van eenen jongeling sprak. Geen der aanwezigen, die niet duidelijk verstond, wat hij zeggen wilde.

Zijne stem klonk helder en frisch en werkte overtuigend op de hoorders, omdat zelfs in den toon de zekerheid lag, dat zulke woorden uit het hart moesten voortvloeijen. Ten slotte wees de spreker er op, dat het vasthouden aan deze belofte ook voor de toekomst bemoedigend zijn moest.

De zekerheid, dat niets ons berooven kon van het hoogste genot, zalig te zijn, gaf moed om alle gevaren om des Heeren wil onder de oogen te zien en verlevendigde de hoop, dat ook aan die vervolging eenmaal een einde komen zou, was het niet voor de gemeente, dan toch voor ieder, die in het vaste geloof aan de genade des Heeren den overstap naar de Eeuwigheid deed. Hierop volgden ernstige vermaningen tot hen, die nog de goede keuze niet gedaan hadden en op eene levendige wijze werd hun het gevaar, waarin zij zich bevonden, onder het oog gebragt. Niemand onzer, zeide de spreker, is één oogenblik zeker van zijn leven. Wij zijn hier allen gezond bijeen; maar het is niet zeker of wij allen weder gezond onze woning zullen betreden; of wij allen ons aardsche huis wel weder zien zullen. Bereidt dan uw huis, want ieder oogenblik kan het laatste zijn! Tusschen ons en de dood is slechts ééne schrede! Bedenkt dit toch mijne hoorders! -

Daar hoorde men op eens een geweerschot en dadelijk daarop eenen gil. Aller oogen werden gewend, naar de zijde van waar het schot gevallen was en waar het gillen was gehoord. Maar zóóveel vermogt de kracht van des sprekers woord, dat hij de talrijke menigte in stilte wist te houden, door te zeggen: Lieve vrienden! wij zijn allen en altijd in de hand des Heeren. Houdt u allen rustig, blijft bijeen. Indien er nood is, zullen onze gewapende broeders in de kracht des Heeren Zebaoth ons beschermen tegen overlast en helpen waar hulp vereischt wordt. Maar laat ons ordelijk blijven. -

Een kleine beweging was gedurende eenige oogenblikken zigtbaar, maar veranderde spoedig in de vorige stilte. De vrouwen, die midden in den kring zaten, namen weder plaats, en de spreker verzocht, dat men uit den 141^{en} psalm het 1^{e} en 4^{e} vers zoude zingen, terwijl hij zelf met zijne krachtige en welluidende stem voorging.

Ick roep u, Heer, aen in noot niet cleyn,
Haest u ghenadelyck tot my:
Opent my nu u' ooren vry,
Dewyl ick roepe tot u alleyn.

Neycht mijn herte niet tot stucken loos,
Dat ick niet en hebbe te doen
Met den menschen in boosheyt coen:
End niet en smake haren roof boos.

Na dit gezang sloot hij de predikatie met het ‘Onze Vader’ en liet de vergadering met het uitspreken van den zegen uiteengaan.

Dirk Cater en Aart waren van zijne zijde niet geweken. Aart had, bij het hooren van het schot, reeds de hand aan het gevest van zijn rapier geslagen, maar liet het bij het voorlezen van den psalm weder los. Zij bewonderden den moed en de groote en onverwinbare bedaardheid van den spreker en, gedwongen door zijne rustigheid, bleven zij beiden, met vele anderen bewaard voor daden, die hun misschien later zouden berouwd hebben. - Dirk Cater drong er evenwel op aan, dat men den spreker onder behoorlijk geleide in de stad bij zijne nicht, vrouwe van Diemen, die wij reeds kennen, brengen zoude, en als dit geschied was, zou men trachten te vernemen, wat aanleiding had kunnen geven tot het schot, dat blijkbaar van

‘Vredenburch’ afkomstig was en wat de oorzaak geweest was van het gillen, dat men gehoord had.

Eene talrijke menigte vergezelde den prediker bij zijnen gang naar de stad en bleef hem tot op de Oude gracht bij de Pottestraat, waar vrouwe van Diemen woonde, geleiden, zoodat het niet mogelijk zou geweest zijn om hem gevangen te nemen, al had de regeering zulks gewild.

Veertiende hoofdstuk.
Wat er gebeurd was, gedurende de preek.

Machteld en Ina zaten met zeer veel gemak op den wagen en waren daardoor in staat om over de groote menigte henen te zien. Wat Machteld vooral trof, was in de eerste plaats, het groote aantal vrouwen, dat zij bij deze vergadering opmerkte, en in de tweede plaats de netheid en zindelijkheid, die zoo wel in de kleeding der vrouwen als in die der mannen te bespeuren was. Van nutteloozen opschik was geen spoor te vinden, maar rein en zindelijk was alles, wat men zag, van de kragen der mannen af tot de kousen der vrouwen toe. Machteld vreesde in den beginne wel, dat zij zich vervelen zou; want zij berekende gemakkelijk, dat het rondzien spoedig een einde zou nemen. Allen zaten of stonden stil en daardoor was er weinig afwisseling voor iemand, die alleen gekomen was, om te zien.

Eindelijk kwam de spreker en begon het gezang. Dat was voor haar weder iets geheel vreemds. Mede zingen kon zij niet, want de psalmen waren haar ten eenenmale onbekend en nog altijd had zij eenen afkeer van de kettersche boeken,

waar tegen Pater Clement haar zoo dikwijls gewaarschuwd had.

Het gebed werd goed door haar begrepen en toen de spreker eindelijk met zijne voordragt begon, was zij geheel oor. Zulke taal had zij nog nooit gehoord. Die duidelijkheid en die kracht van overtuiging waren voor haar iets geheel nieuws. Dat was toch geheel wat anders, dan de preekjes van de paters over St. Antonius of over de H. Barbara. Hier was het taal, die verstaan kon worden en die doordrong tot het hart. De uren vlogen haar voorbij; en eer zij zelve het wist of wilde, was zij geheel ingenomen, met hetgene de spreker zeide. Dat *moest* wel waarheid zijn. Haar hart en haar geweten overtuigden haar daarvan ten volle. Zij kon zich gedurig niet onthouden om eens even aan Ina in het oor te fluisteren: dat is toch heerlijk, niet waar? - Ja, zeide deze, mijne ziel geniet hier. - Als er weder zulk een prediker komt, ga ik hem ook zeker weder hooren, herhaalde Machteld, maar ik wil nu niets verliezen, te huis spreken wij er wel nader over.

Ina's hart werd met dankbare blijdschap vervuld, toen zij dit hoorde en uit dat hart rees eene dankzegging op tot Hem, die haar gebed voor Machteld verhoord had. Wat zij gevoelde, laat zich niet beschrijven. Zij kwam ooren te kort. Al wat de spreker zeide, was toch zoo geheel in overeenstemming met hare ervaringen, dat het haar voorkwam, alsof hij voor haar alleen sprak en alsof hij haar geheele gemoedsbestaan kende. Voor haar waren werkelijk troost, leering en bemoediging in de predikatie.

En zoo was het met alle hoorders, die uit belangstelling gekomen waren. Toch waren er enkele personen, met geheel andere bedoelingen aanwezig.

Aart, die bij de kar van den spreker de wacht hield, luisterde en zag tevens rond. Bij dat rondzien bemerkte hij

ook in den kring der toeschouwers een' monnik. Hij verwonderde zich over dien vreemden gast, en besloot hem goed in het oog te houden. Maar dit was onder de groote menigte bijna niet doenlijk. Nu en dan bespeurde hij het kale dikke hoofd wel, dat mede oplettend scheen te luisteren, maar het scheen, alsof het zich met opzet verschool, wanneer Aart er naar zag. Eindelijk ging de man, achter wien de monnik stond, op den grond zitten en nu zag Aart duidelijk, dat het niemand anders, dan Pater Bernulf uit het Goy kon zijn. Ook deze meende te bespeuren, dat men hem herkende en sloop, zoodra daartoe eenige gelegenheid kwam, door de menigte heen over de brug en naar het slot ‘Vredenburch’ toe. Nog altijd nieuwsgierig, hoopte hij van hier te kunnen zien hoe de preek zou afloopen. Het was voor hem geene moeite om in het slot te komen. Hij kende eenige soldaten der bezetting en klopte dus met de vraag naar hen aan en werd binnen gelaten, daar men in Utrecht niet ligtelijk eenen pater zou afwijzen. Zoo geraakte hij op het slot en op den wal, die naar den kant van het Ellendige kerkhof uitzag. Tot zijne verwondering ontmoette hij hier het ons bekende Raadslid, Jochem Bernaas, die met dezelfde bedoeling als hij hier gekomen, in druk gesprek was met een' der soldaten, die de wacht had. De twee vrienden herkenden elkander spoedig, en dat het gesprek van niets anders, dan van haat tegen de ketters getuigde, laat zich ligtelijk denken. Jochem Bernaas stiet de vreeselijkste verwenschingen tegen de onschuldigen uit en verweet der Regeering der stad hare ontrouw aan de plakkaten der Landvoogdesse.

Maar, zeide hij, ik zal het er niet bij laten. Zie daar, die menigte, zij doet immers alsof zij regt heeft op zulk eene predikatie. 't Is gruwelijk dat de regeering ze niet met ge-

weld uit elkander jaagt. - Stil wat, mijn vriend, zeide de pater, de tijden zullen wel veranderen, wees daar zeker van. 't Spelletje zal wel gaauw uit zijn. Als de Koning maar eens goed ingelicht wordt, dan zal hij er wel een einde aan maken.

Maar dat duurt mij veel te lang, zeide Jochem; ik kan het denkbeeld niet verdragen, dat het vervloekte kettervolk zoo maar in vrede heen gaan zal, alsof er niets misdaan is. Ik zal mijn best doen, om dat te beletten; bid gij uwen Paternoster maar, zeide hij tegen den pater, die met zijne rozenkrans in de hand stond te prevelen, alsof hij zeggen wilde: ik heb nu geen' tijd meer om met u te praten. - Jochem begaf zich weder naar den soldaat, die op het bolwerk bij het tegenwoordige Spanjaardsgat, heen en weder liep. Hij greep in zijnen zak en haalde er een paar gouden Spaansche matten uit, die hij den soldaat vertoonde, daarbij zachtkens zeggende: wilt gij deze verdienen? - Of ik, antwoordde de soldaat. - Nu, zeide de ander, los dan uw musket op die menigte dáár, die het gebod van uwen koning overtreedt. - Neen, zeide de soldaat, ik schiet niet, dan op bevel van den Hopman. - Ik zal er nog wat bij doen, zeide de ander, terwijl hij nog twee Spaansche matten in zijne hand nam. Nu begon de soldaat anders te spreken; zijne oogen waren onafgewend naar het goud gekeerd. Men kon het verlangen om dat te bezitten er gemakkelijk uit lezen. Wat zal ik zeggen, als men mij vraagt, waarom ik schiet? - Wel, dan zegt gij, dat het musket bij ongeluk afgegaan is, dat uwe lont er door het waaijen tegen gevlogen is of iets dergelijks en, als gij dat liever doet, zeg dan maar dat meester Jochem Bernaas, Lid van den Raad der Stad Utrecht, het u bevolen heeft, omdat hij wilde, dat de bevelen van zijnen koningten uitvoer gebragt werden. Maar gij moet het spoedig doen,

anders steek ik de vier Spaansche matten weder in den zak en de kans is voor u verkeken, hoort ge? -

De soldaat keek even rond. Hij zag niemand op het bolwerk. Alleen stond de monnik in de verte, maar met den rug naar hen toe. - Wat kan het mij schelen, dacht hij eindelijk, ik zal wel zorgen, dat ik niemand raak. Hij legde zijn musket op den walmuur, opende de pan, greep naar de lont en vuurde af, zonder te mikken. Dadelijk greep hij naar de Spaansche matten, die hem lagchend werden toegereikt, maar in hetzelfde oogenblik hoorde men ook een' vreeselijken gil. Jochem haastte zich weg, de monnik ging met hem en de soldaat verwijderde zich naar de andere zijde van den wal, zoodat men in minder dan één oogenblik tijds niemand op het bolwerk bespeuren kon. Alleen de wind dreef een weinig rook van de plaats af. Dat was alles, wat men had, om te bewijzen, dat er van het kasteel geschoten was.

Zonder doel had de soldaat geschoten. Maar toch had de kogel iemand getroffen.

Bij den langen duur der predikatie was Ina in den wagen opgestaan en een weinig met de hand leunende op den schouder van vrouw Machteld, luisterde zij met gespannen aandacht naar de preek, toen zij op hetzelfde oogenblik, dat het schot gelost werd, in den arm werd gekwetst. De ontzettende pijn, hierdoor veroorzaakt, dwong haar den gil van smart af, die de oorzaak van de kortstondige verwarring bij de preek geweest was. Het bloed gudste uit de wonde en droop op het kleed van vrouw Machteld, die in het eerste oogenblik niet wist, wat Ina overkwam, maar die maar al te spoedig bespeurde, wat er gaande was. Op den gil kwamen de personen, die bij den wagen stonden, aansnellen en hielpen de vrouwen naar beneden. Vader Cozijnse was een der eer-

sten, die bespeurde, wat er eigentlijk geschied was. Hij maakte den mouw van den regterarm los en zag nu dat de kogel door den arm heen was geschoten. Gelukkig aan de buitenzijde, zoodat het been niet geraakt was. Het bloedverlies maakte dat Ina, zich niet op de been kon houden en terwijl zij zeide: ik vergeef het hem, die mij dat kwaad gedaan heeft; zonk zij, bleek, als eene doode, in den arm van vader Cozijnse.

Wij zullen haar naar huis dragen, zeiden eenigen. - Ja, zeide anderen, maar zij moet eerst verbonden worden, anders sterft zij van bloedverlies. Dadelijk was moeder Machteld bij de hand, scheurde haren fraaijen linnen zakdoek in strooken en verbond, zoo goed en kwaad zij dit doen kon, den deerlijk gekweststen arm. Er werd water gehaald en men trachtte de gewonde weder bij te brengen. Dit gelukte niet zoo spoedig, als men wenschte en intusschen verzamelden zich eenigen der hoorders om de lieden heen, die bezig waren met het arme meisje te helpen.

Daar dringt zich ook een vreemdeling door de menigte. -

Hij komt in de nabijheid en met den uitroep: het is mijne dochter, mijne Ina! omvat hij haar en ziet rond, alsof hij zeggen wilde: wie heeft het hart om haar mij te ontnemen? - Dat de vreemdeling waarheid sprak, was uit zijn gelaat en uit zijne spraak wel duidelijk te bemerken. Dezelfde trekken in het gelaat, dezelfde lichtbruine kleur, datzelfde gitzwarte haar, diezelfde gebroken tongval bewezen duidelijk, dat vader en dochter elkander op deze plaats en in dezen oogenblik wedergevonden hadden. Maar Ina was geheel bewusteloos en om haar door de opeengepakte menigte heen te dragen, was wel onmogelijk. Men besloot dus te wachten, tot dat de vergadering uiteengegaan was. Moeder Machteld zette zich op den

grond en lag het hoofd van Ina op haren schoot. Terwijl zij met innige deelneming beurtelings vader en dochter aanzag. -

Vader Cozijnse en de Montes stonden er bij. De laatste met de wanhoop op het gelaat. - Moest ik haar zóó wedervinden? - O Heer, geef mij kracht om dit te dragen. Moest ik haar dan wederzien, alleen om haar te zien sterven. O, ik ongelukkige vader; en dat alles is de schuld van mijne vijanden, van de vijanden van mijnen Heer. O, wie had dat kunnen denken. Hoe kan de haat zoo verre gaan. O Heer neem mij nu ook spoedig tot U: ik smeek het U! - Nu is alles weg, wat mij aan de aarde bindt! - Zoo jammerde de ongelukkige vader. Cozijnse deed zijn best om hem te overtuigen, dat zijne dochter niet dood was; dat zij alleen in flaauwte lag en wel weder bijkomen zou, maar niets mogt baten. Eindelijk opende Ina voor een oogenblik de oogen en zeide: waar ben ik? - wees maar gerust, zeide Machteld, gij zijt bij mij; wij gaan dadelijk naar huis; rust nog maar wat. - En op denzelfden oogenblik was zij weder bewusteloos. -

De menigte trok allengs af. Enkelen kwamen deelnemend naar den toestand van het meisje vernemen en ten laatste was het getal toeschouwers zooveel verminderd, dat men er aan denken kon, om Ina te vervoeren. Een der buitenlieden bood zijnen wagen aan, maar Ina's vader vreesde, dat het rijden haar te zeer schokken zou. Daarom besloot men haar te dragen. Spoedig was eene berrie uit de stad gehaald en het meisje daarop gelegd. Moeder Machteld ondersteunde haar hoofd en een paar sterke knechten van Baas Cozijnse, die ook bij de preek tegenwoordig geweest waren, droegen het meisje, zoo zacht mogelijk naar de Ploegschaar. Onderweg kwamen Rudolf de riemsnijder en Baas Petersen met zijne vrouw bij den

stoet. Rudolf zeide: Ja, dat is weer het werk der booswichten; zij loeren op den regtvaardige en zoeken hem te dooden, maar de Heer is een wreker van deze dingen. Hij vangt hen in hunne eigene netten.

Moesten wij haar daarom uit het klooster redden, zeide Agniete, opdat de booswichten hunne woede aan haar koelen zouden. Waarlijk zij heeft al wat geleden om des geloofs wille. Arme Ina! -

Ina bleef maar bewusteloos. Haar vader week niet van de berrie af en had geene oogen, dan voor zijne wedergevonden dochter. Langzaam ging de trein voorwaarts en toen de klok van St. Geerten drie uren sloeg, was men eindelijk bij de woning van Baas Cozijnse aangekomen.

Vijftiende hoofdstuk.
Het wederzien.

Met de grootste zorgvuldigheid namen Machteld en Agniete Ina van de berrie af en droegen haar beneden in de slaapkamer te bed. De eerste zorg was nu om eenen geneesheer te bekomen. Moeder Machteld sprak van Pater Clement, die zoo bekwaam was in het behandelen van gekwetsten en zieken, maar vader Cozijnse zeide op vasten toon: geen pater komt ooit weder over mijnen drempel! Dit geheele ongeluk is hun werk.

Ik zou in staat zijn, elken monnik of pater, die mij in deze oogenblikken onder de oogen kwam, de kracht van mijne oude vuisten te doen gevoelen. Spreek mij dus van die kerels niet! - Bernard! riep hij in den winkel, en dadelijk stond een van de knechten, die Ina gedragen hadden, bij hem.

- Wat is er van uwe dienst, Baas? zeide deze.

Ga eens even naar de Schoutensteeg en vraag of Meester Gerbert de barbier hier wil komen; zeg, dat iemand door een schot gekwetst is en dat hij al het benoodigde mede brengt, om haar te verbinden.

In één' wip was de knecht de deur uit en op weg naar den barbier.

In gespannen verwachting zaten de vrienden aan de bedstede, waarin de lijderes lag.

Ik heb het wel gevreesd, zeide moeder Machteld, ik had er een voorgevoel van, dat ons iets droevigs zou overkomen. Ik wist al niet, wat het beteekenen moest, dat ik met zulk een angstig hart naar de predikatie ging.

- Hebt gij dan bij de preek ook geen genoegen gehad? vraagde Agniete.

- Ja, onbegrijpelijk veel, zeide zij, onbegrijpelijk veel; ik heb dingen gehoord, die ik in mijn geheele leven niet weder vergeten zal. En het zal mij verder niet mogelijk zijn, om de preken van de paters aan te hooren, die niets anders doen dan schelden en razen op de menschen, die zoo liefderijk spreken. Maar als ik op onze arme Ina zie, dan zou ik wenschen, dat wij nooit ter preke gegaan waren.

- Maar gij verontrust u misschien al te zeer, lieve vriendin! zeide Agniete. De schrik en het bloedverlies hebben haar kwaad gedaan, maar de wonde zal, hoopen wij, niet zoo gevaarlijk wezen. De Heer, die het meisje tot hiertoe zoo zigtbaar bewaard en beschermd heeft, zal haar ook wel verder nabij zijn.

Dat gelooft ge immers ook wel? - Ik heb groot medelijden met het arme meisje, maar ik geloof niet, dat een schot door den arm doodelijk is.

Of de goede Agniete de zaak ook al ligt wilde voorstellen, het hielp haar niet om de treurigheid, die op aller aangezigt te lezen was, te verdrijven.

Na een kwartieruur wachtens kwam eindelijk meester Gerbert met zijne medicijnkist aan.

Wat is er gebeurd? vraagde hij.

Vader Cozijnse vertelde hem met korte woorden, wat er geschied was en voegde er bij; doe nu uw best eens, meester Gerbert! en toon eens, dat gij even zoo goed de kunst verstaat, als pater Clement.

- Dat zou ik niet gaarne willen, zeide Gerbert, want dan zou het met mijne kunst er zeer slecht uit zien.

Pater Clement kan beter bier drinken, dan verbanden leggen, meen ik. Die paters moesten maar in hunne cel blijven, dan bedierven zij de zaken niet. Maar laat mij de wonde eens zien! -

Nog altijd lag Ina bewusteloos. Meester Gerbert voelde haar den pols en zeide, dat men wel wat lang gewacht had, met hem te roepen, maar dat hij in het gestel geen gevaar zag, als de wonde niet tot het been was doorgedrongen, dan zou alles zich wel spoedig schikken. Het bloedverlies heeft haar het meeste verzwakt, zeide hij, wij zullen eens zien.

Zorgvuldig onderzocht hij de wonde, die hem bleek niet doodelijk te zijn, maar die, als zij niet goed behandeld werd, ligtelijk aanleiding tot verstijving van de spieren zou kunnen geven. Nadat hij de wond gezuiverd had en het verband weder gelegd was, zeide hij, dat men de lijderes dien dag moest laten rusten en haar vooral voor aandoeningen bewaren. Hij raadde ten sterkste aan, dat men haar alleen laten zou met iemand, die haar oppaste. Zij zou binnen kort wel weder bijkomen en dan zou hij een geneesmiddel zenden, dat, naar hij hoopte, haar wel spoedig weder herstellen zou.

Met dezen raad en dien troost nam hij afscheid en liet de vrienden eenigzins meer gerust gesteld achter.

Moeder Machteld verkoos alleen in de kamer te blijven om Ina te verplegen. De anderen verwijderden zich naar de voorkamer, die in den winkel uitzag.

God zij gedankt, zeide de Montes, dat ik toch deze angst van mij werpen kan, dat ik haar zou hebben moeten verliezen, juist op den oogenblik waarop ik haar weder gevonden had. -

Maar, zeide Cozijnse, door welken zonderlingen zamenloop van omstandigheden kwaamt ge toch heden bij de preek?

- Dat zal ik u verhalen, zeide de Montes. Nadat ik na het verlies van mijne vrouw en mijne dochter, die mij schandelijk ontstolen zijn, Antwerpen had verlaten, ben ik eerst eenigen tijd in Gouda geweest in de hoop, dat ik daar iets van mijne geliefden zou kunnen vernemen. Ruim vier weken ben ik daar gebleven. Toen hoorde ik, dat in de stad Kuilenburg eene gemeente was en dat de Paters daar verjaagd waren. Dat was genoeg om mij naar Kuilenburg te doen verhuizen, te meer omdat ik hoopte, dat ik in Kuilenburg nog goedkooper zou kunnen leven, dan in eene groote stad, zooals Gouda is. Mijne bezittingen waren langzamerhand verminderd en ik begreep zeer goed, dat ik, wilde ik niet geheel in armoede vervallen, moest trachten iets te verdienen. De Heer heeft mij ook daarin gezegend, daar ik in Kuilenburg spoedig eenen koopman in granen vond, die eenen schrijver zocht. Daar ben ik thans werkzaam bij iemand, die den Heer vreest en die mij toegestaan heeft, om heden eens de openbare preek in Utrecht bij te wonen.

Nooit had ik kunnen denken, dat ik mijne Ina hier weder zou vinden. Reeds lang dacht ik, dat zij in een' kloosterkerker zon zijn omgekomen met hare lieve moeder, die ik nog altijd zoek en die ik ook nog eenmaal hoop weder te vinden.

Ja, zeide Cozijnse, gij zult haar ook wel wedervinden, maar.....

- Maar? zeide de Montes vragend.

- Maar, hier beneden niet, zeide Cozijnse, zij is u voorgegaan naar den hemel. Zij is in het klooster spoedig ziek geworden en in het geloof aan haren Heer en Heiland overleden. Haar sterven is ons door uwe dochter dikwijls verhaald. Troost u met de gedachte aan het geluk, dat zij nu geniet en de hoop, dat gij haar wederzien zult, en met den zegen, dien de Heer u geschonken heeft, in het wedervinden van uwe dochter.

- Ook nog deze slag! - o Heer! geef mij kracht om te dragen, wat uwe liefde mij oplegt; hoe zwaar het mij ook valle! O, steun mij in mijn lijden en geef mij onderwerping aan uwen alleen wijzen raad! - Dit zeggende hield de Montes beide handen voor de oogen en zat eenen geruimen tijd sprakeloos daar neder. Eindelijk zeide hij met eene bewogene stem:

En Ina, hoe is zij hier gekomen?

Dat zal hij u beter kunnen zeggen, dan ik, antwoordde Cozijnse. Hij is het, die haar verlost heeft, uit den kloosterkerker. Het is mijn zoon.

Dit zeggende wees hij op Aart, die juist met Dirk Cater binnentrad. -

Nadat dezen den Prediker bij Vrouwe van Diemen aan huis gebragt hadden, waren zij daar nog korten tijd gebleven en toen weder naar de predikplaats terug gegaan, om iets aangaande het voorgevallene te vernemen. De plaats was reeds geheel ledig en vertoonde in geen enkel opzigt de blijken van de groote verzameling, die er zoo korten tijd geleden had plaats gevonden. Alleen het platgetrapte gras en de sporen, die de wielen der wagens achtergelaten hadden, deden zien, dat het veld door velen betreden en bereden was. Zij vonden daar dus niets, dat hen bevredigen kon en besloten dadelijk om huiswaarts te keeren, ten einde te zien, hoe hunne huis-

genooten het maakten. Doch onderweg ontmoetten zij Baas de Baal, die hun mededeelde, wie het ongelukkige schot getroffen had, en op welke wijze het meisje naar huis gebragt was. Ook deelde hij als gerucht mede, dat de vader van Ina zou gekomen zijn, maar dat durfde hij toch niet met zekerheid zeggen. Verschrikt en verwonderd hoorden onze vrienden het berigt van de Baal aan en werden er nog meer door gedrongen om zich naar huis te spoeden, waar zij, zoo als wij reeds weten, aankwamen op den oogenblik, waarin de Montes vraagde op welke wijze zijne dochter gered was. -

Het eerste woord, dat Aart sprak, was: is het waar? Is Ina gekwetst? hoe is het met haar? -

- Ja, zeide zijn vader. Ina is gekwetst, maar niet gevaarlijk. Zij is reeds verbonden en moet rust hebben, dan zal zich met Grods hulpe alles wel schikken. Houdt u daarom thans ook rustig. Elke aandoening is schadelijk voor haar. Zij slaapt nu en uwe moeder zal bij haar blijven en voor haar zorgen. Wij kunnen op haar volkomen vertrouwen, dat weet gij.

- Het schot kwam uit het kasteel, zeide Rudolf, dat verwenschte ding moet weg. Vroeg of laat zal het anders nog de geheele stad het onderste boven helpen.

- Ja, zeide Cater, 't is een verfoeijelijk ding, dat kasteel. Wij kunnen er aan zien, hoezeer wij in den band geslagen zijn.

- Maar vrienden! zeide Cozijnse, we hebben thans over iets anders te spreken, dan over het ellendige kasteel, dat ieder Utrechtenaar een doorn in het oog is. Hier is de vader van Ina en die verlangt te weten, hoe het met de bevrijding van zijne dochter toegegaan is. Gij zijt er met u drieën bij geweest en kunt dit dus gemakkelijk eens verhalen. Ik zal u eene kan bier bezorgen. Dan kunt ge u intusschen wat verfrisschen. -

De vrienden zetteden zich en verhaalden omstandig op welk eene wijze Ina uit haren kerker verlost was.

De Montes had daarbij nog veel vragen te doen, die door hen niet beantwoord konden worden; maar die door het belangstellende vaderhart telkens in den mond werden gegeven. -

Moeder Machteld bewaakte intusschen de zieke met al de trouwe eener eigene moeder. Gedurig zag zij eens door de gordijnen der bedstede of Ina ook de oogen opende. Na meer dan een paar uren sluimerens, was dit eindelijk het geval. - Ina opende de oogen en zeide met eene zachte stem: vader! -

Machteld schrikte niet weinig op het hooren van dat woord; zij dacht, dat Ina niets kon weten van de tegenwoordigheid haars vaders, en nu riep zij hem. Dat was voor haar onbegrijpelijk. - Wat wilt ge? zeide Machteld even zacht. -

- Och, zeide Ina, ik heb gedroomd. Ik droomde, dat ik met mijnen vader in het gebergte van Andalusië wandelde. Het was mij alsof ik den geur der oranjebloesems kon ruiken. Maar 't was een droom; dat zal wel nooit gebeuren. -

- Dat weet ge niet, lieve kind, zeide moeder Machteld in zichzelve lagchende. Bij den Heer zijn geene dingen onmogelijk. - Dat hebt ge mij zelve wel gezegd. Niet waar? -

- Ja, lieve moeder, zeide zij, ik wil ook blijven hopen. Maar het is niet donker, zie ik. Hoe kom ik hier te bed; en in uwe kamer. Hoe komt dat? - Wat is er gebeurd? -

- Och lieve Ina, wees maar gerust; gij hebt een ongeluk gehad, men heeft u bij ongeluk gekwetst aan uwen arm. Maar de geneesheer heeft gezegd, dat het niet gevaarlijk is, indien ge u maar stil en rustig houdt.

- Och, ja. - Nu begin ik het mij weder te binnen te brengen. Wij waren bij de preek. O, wat heb ik heerlijke

woorden gehoord. Vondt gij dat ook niet heerlijk, lieve moeder Machteld?

- Ja, lieve Ina, dat waren ook voor mij heerlijke woorden, woorden van troost en van liefde. Woorden, die ons ons zelven leeren kennen, en die ons Hem leeren liefhebben, wien te kennen het eeuwige leven is. Ik dank u nog wel Ina, dat ge mij hebt aangespoord om naar de preek te gaan. Wat ik dáár gehoord heb, zal ik in mijn gansche leven niet weder vergeten; daar kunt ge zeker van zijn. Maar ga nu weder wat rusten!

- Ik ben waarlijk niet vermoeid, moeder, zeide Ina, ik gevoel mij alleen een weinig zwak. Maar het spreken, doet mij geen kwaad. Wat waren daar veel menschen bijeen om te hooren, vondt ge dat niet? - Och, wat zou het heerlijk geweest zijn, indien mijn lieve vader, daar ook eens bij had mogen zijn. Er waren toch zooveel menschen. Hij zou er ook wel bij hebben kunnen zijn. Niet waar? -

- Wel zeker! antwoordde Machteld, wier stilzwijgendheid thans op eene zeer pijnlijke proef gesteld werd. Wie weet, of hij er niet bij geweest is. Onder zoovelen is het zeer mogelijk, dat er iemand is, dien men niet ziet. Niet waar, lieve? -

- Dat is wel mogelijk, moeder! maar als mijn vader daar geweest was, dan zou ik hem wel gezien hebben, dat verzeker ik u. En toch is het mij, als ik slaap, telkens alsof ik hem waarlijk heb gezien. 't Is dan net alsof ik hem één oogenblik in zijne lieve vriendelijke oogen zien mogt. En als ik daaraan denk, dan geloof ik ook zeker, dat mijn lieve vader nog leeft en dat hij in Holland is. Hij sprak altijd zooveel over Holland en over de goede menschen, die daar waren. Mijn vader was vroeger meer in Holland geweest en

kende de Hollandsche taal, en las dikwijls Hollandsche boeken. Hij zal zeker wel in Holland zijn. Ik ben maar blijde, dat hij in dit land is; hier zal men hem toch niet verbranden? -

- Ga nu wat slapen Ina, en geloof maar, dat de Heer alles voor u ten beste schikken zal. De Heer heeft u en uwen vader lief en Hij zal wel maken, dat gij elkander wederziet, dat geloof ik zeker. Maar nu moet gij ook geduldig wachten, tot het zijn tijd is. - Zie zoo! slaap nu nog een poosje, dan ga ik even heen en kom straks weder terug.

- Moeder Machteld schikte de kussens een weinig teregt en zeide: slaap wel lieve Ina! daarop verwijderde zij zich zachtkens en ging naar de voorkamer.

- Hoe gaat het met Ina? vroegen bijna allen te gelijk.

- O, gezegend, zeide zij, ik ben nu eens heengegaan, opdat zij wat rust zoude nemen, want als ik bij haar blijf, spreekt zij te veel.

- En waarover spreekt zij? zeide de Montes.

- Ja, zeide Machteld, dat zult ge naauwelijks kunnen gelooven, maar zij spreekt telkens van u, zij droomt van u, zegt ze, en zij verbeeldt zich, dat ze u werkelijk gezien heeft. Ik heb dit niet tegengesproken en maar telkens gezegd, dat ik geloof, dat de Heer het zoo besturen zal, dat zij u nog weder zal zien.

- Dat moet wel zoo zijn, zeide de Montes, want zij zag mij met hare groote oogen zoo goed aan, dat het niet anders zijn kan of zij heeft mij herkend. Maar het duurde te kort, dan dat zij er nu genoegzame zekerheid van hebben kan.

- Zoo is het de Heer zelf, die haar voorbereidt om u te zien, waarde Heer, zeide Aart. Waarheid is het: Welgelukzalig zijn zij, die op den Heer vertrouwen. Wentelt uwen weg op Hem, Hij zal het maken.

- Ik zou haar zoo gaarne eens zien, zeide de Montes.

- Goed, zeide Machteld, maar nu ben ik ziekenoppaster, gij moet daarom mijne bevelen opvolgen. Gij kunt haar even zien, als zij slaapt. Ik zal eens bij haar gaan. Maar gij moogt geen enkel woord tot haar spreken. Als hare gezondheid u lief is, moet gij u die opoffering getroosten. Als zij wel blijft, kunt gij haar misschien morgen wel eens spreken.

- Ik zal mij in alles naar uwen raad gedragen, lieve vrouw, zeide de Montes. Gij hebt zooveel voor mijne dochter gedaan, dat ik het u nimmer kan vergelden. De Heer alleen kan u daarvoor beloonen.

- Dat heeft de Heer reeds gedaan, zeide Machteld, want uwe dochter is in zijne hand het middel geweest om mij te brengen tot den Heer en Heiland, dien ik tot heden toe niet kende in al de grootheid zijner liefde en dien ik nu ook ken als mijn Verlosser, wien ik in leven en sterven hoop toe te behooren.

- O, wonderbare leiding des Heeren, zeide Aart. Zoo is het dan waarlijk ook hier weder zigtbaar, dat alle dingen moeten medewerken ten goede, voor hen, die gelooven.

- De wegen des Heeren zijn wonderbaar en aanbiddelijk, zeide de Montes. Ware Ina niet getroffen geworden, dan zou ik nu nog niet weten, dat zij leefde. Ik zou haar nog voor dood gehouden hebben. En waart gij door die Paters niet bedrogen geworden, Ina zou nog in den kerker zuchten. Ja, alle dingen zijn in hand des Heeren. Hij heeft het ook hier getoond, dat, wat de menschen ten kwade gedacht hebben, door Hem ten goede gedacht is geworden. Hem zij de lof voor alles toegebragt.

- Bij de preek zag ik ook pater Bernulf, zeide Aart, maar toen hij bemerkte, dat ik hem herkende, heeft hij zich uit

de voeten gemaakt. Hem houd ik voor de oorzaak van alles, wat er gebeurd is, om Ina ten onzent te brengen. Wat zou hij boos zijn, indien hij wist, dat de Heer zijn booze aanslagen zoo vernietigd heeft.

Op dit zeggen kwam moeder Machteld juist binnen en zeide, dat de Montes nu wel even kon komen zien, dewijl Ina gerust lag te slapen. De Montes volgde haar op de teenen in de slaapkamer. Daar lag Ina in eenen gerusten slaap. Hare bleeke kleur, was door de koorts in eene blozende veranderd, maar overigens was zij kalm. Het scheen zelfs, alsof er om hare lippen een lachje speelde. Zeker droomt ze weder van mij, dacht de Montes, en verwijderde zich even zacht, als hij gekomen was. -

De belangstellende vrienden vertrokken voor en na en eindelijk bleven de huisgenooten met de Montes alleen. De laatste besloot nog dienzelfden avond weder naar Kuilenburg te gaan en zijne zaken daar zoo te regelen, dat hij den volgenden dag weder terug komen kon, om eenigen tijd in Utrecht te blijven. Dit werd door allen in de gegevene omstandigheden voor het beste gehouden, hoezeer men ook wel begreep, wat het den vader kosten moest om zijne dochter nu te verlaten. De Montes was een man en een christen. Hij onderwierp zich dan ook met den moed eens christens aan hetgene nu het beste was, en verliet, vergezeld van Aart, die hem tot Houten toe uitgeleide doen zou, de woning, die het dierbaarste, dat hij op aarde bezat, bevatte.

Zoo keerde allengs de rust weder terug in het huisgezin van vader Cozijnse. Voor niemand in Utrecht was deze dag zoo merkwaardig geweest, als voor dit gezin. En zoo men ergens den 8^{en} Augustus 1566 vergeten mogt, in de Ploegschaar zou hij zeker in gedachtenis blijven. Daaraan was niet te twijfe-

len. Hier was op dien dag een Eben-Haëzer voor de eeuwigheid geplaatst en een hart, dat vroeger slechts tot eene uitwendige kerk behoord had, was nu gebragt tot de ware Gemeente van Jezus Christus, die ook in den hemel hare leden telt.

Nog dienzelfden avond kwam ook vrouwe van Diemen een kort bezoek in de Ploegschaar brengen, om naar den toestand der geliefde zieke te vragen. Dat ook zij belangstelde in het lot van haar, die zich, na hare redding aan haar het eerst door openhartigheid en vertrouwelijkheid had aangesloten, laat zich ligtelijk denken.

Zij wilde de zieke slechts even zien en haar niet storen in de kalme en weldoende rust, die zij genoot. Ook zij was vervuld van de heerlijke woorden, die er gesproken waren en het streelde hare vrouwelijke ijdelheid wel eenigzins, dat zij mogt verhalen, dat de spreker met eene nicht van haar gehuwd was en dus tot hare bloedverwantschap behoorde. Zij bood hare hulp aan, indien deze noodig zijn mogt, en wilde ook wel gaarne de post van ziekeverpleegster op zich nemen, maar moeder Machteld verklaarde, dat zij die post, zoolang zij gezond was en krachten bezat aan niemand zou afstaan.

Ook deze woelige en merkwaardige dag liep, even, als alle andere dagen, voorbij. In nood en in vreugd is er iets, dat zich nimmer laat ophouden. Het is de tijd. Deze stoort zich aan ramp noch zegen, maar gaat onverbiddelijk zijnen reeds eeuwen ouden gang. Als men dien morgen in de Ploegschaar geweten had, wat er dien dag gebeuren zou, er zouden nog wat meer angstige harten geweest zijn, dan dat van moeder Machteld. Welk een zegen dus, dat de toekomst voor ons verborgen is. Nu was alles weder voorbij en bij het ter ruste gaan, kon Aart met een gevoelig harte den Heer danken voor

de groote zegeningen, die ook in het lijden van dezen dag, hun te beurte gevallen waren.

Kalm en rustig ging de nacht, ook voor de zieke, voorbij. Reeds vroeg waren de huisgenooten weder op de been en Ina, die zeer gerust geslapen had en zich zeer versterkt gevoelde, ontwaakte met een gevoel van beterschap, dat haar zelve en al den omstanders tot verwondering was. 't Was duidelijk te merken, dat de Heer de gebeden voor hare herstelling, die uit vele belangstellende harten opgezonden waren, verhoord had.

Meester Gerbert, de barbier, verwonderde zich even als de anderen over den gunstigen toestand, waarin zijne patient zich bevond. Hij zeide, dat de wonde zoo gunstig stond als mogelijk was en dat de zieke, indien zij daartoe lust had, gerustelijk eenigen tijd op kon zitten.

Haar gezond en sterk gestel, dat door geene weekelijke opvoeding verzwakt was, had den schok doorgestaan, en alles scheen eene zeer spoedige herstelling aan te duiden. Ook bleek het, dat de wonde niet zeer diep was.

Deze mededeeling en de vrolijke stemming, waarin Ina zich bevond, namen het treurige waas van de aangezigten der huisgenooten af en de gewone zacht vrolijke stemming maakte weder plaats voor de angstige zorge van den vorigen dag.

Reeds ten acht ure was de Montes weder in de Ploegschaar. Hoe aangenaam de ontvangene berigten voor hem waren, laat zich begrijpen; maar tevens, hoezeer het verlangen om zijne dochter te zien en te spreken daardoor vermeerderde. Hij gaf dit verlangen dan ook te kennen; maar baas Cozijnse zeide, dat men in dit geval geheel den raad van zijn vrouwtje zou moeten volgen, die er zelve zoo naar verlangde om Ina te zeggen, dat zij haren vader zien zou. - Er werd dus af-

gesproken, dat moeder Machteld zou zien hoe de zaakjes hunnen loop namen, en dat men daarnaar handelen zou De Montes zou in huis blijven en wanneer de geschikte gelegenheid daartoe mogt gekomen zijn, zou men hem bij zijne dochter toelaten.

Als den vorigen dag was moeder Machteld bijna altijd aan de bedstede van Ina. Deze gebruikte met smaak haar ontbijt en vraagde toen, of zij niet eenigen tijd op zou mogen zitten, dewijl zij zich zeer wel gevoelde.

Als ge maar bedaard blijft, dan kan dat wel gebeuren, zeide moeder Machteld, de geneesheer heeft gezegd, dat u dat niet zou schaden.

Ina verliet nu het bed en gevoelde wel, dat zij niet zoo sterk was als anders, maar kon zich toch niet begrijpen, waarom moeder Machteld wilde, dat zij in eenen armstoel met kussens plaats zoude nemen. Dat was dacht zij niet noodig. Zij had den arm in eenen doek, maar gevoelde weinig pijn. En toen zij in den stoel zat, zeide zij, dat het haar speet, dat juist haar regterarm gekwetst was, omdat zij nu weinig of niets doen kon, maar dat zij zich overigens best in staat gevoelde om iets te verrigten. Van dat ‘verrigten’ kwam evenwel niets, zooals zich laat denken.

Moeder Machteld plaatste zich naast haar pleegkind, zooals zij Ina nu noemde, en begon zachtkens te spinnen, terwijl Ina het gesprek op de volgende wijze aanving:

Ge moet er niet boos om worden, lieve moeder Machteld, dat ik zoo gedurig hetzelfde zeg; maar wezentlijk, het was mij gisteren avond, alsof ik half slapende, half droomende mijnen vader zag. Hier in de kamer stond hij en bijna had ik hem bij zijnen naam genoemd, maar ik vreesde u te zullen verschrikken. 't Is toch zonderling, dat ik daar zoo dikwijls en zoo sterk van droom, vindt ge dat ook niet?

- Ik vind dat zoo heel zonderling niet, zeide Machteld.

Men droomt al heel ligt van de dingen, waaraan men veel denkt. Gij zult veel aan uwen vader denken, en daarom droomt gij zoo dikwijls van hem.

- Maar 't was gisteren avond toch wat anders, dan gewoon droomen. Ik lag zoo half te sluimeren en verbeeldde mij toen, dat gij eerst in de kamer kwaamt en dat mijn vader u, zacht op de teenen loopende, volgde, maar juist toen ik de oogen wilde openen om eens goed te zien of ik het wel had, was hij weder verdwenen en zat gij weder naast mijn bed, als gewoonlijk. Ik heb er al zoo lang over gedacht, wat dit toch zou geweest zijn; maar ik kan tot geene helderheid komen. 't Zou toch niet mogelijk zijn, dat mijn vader werkelijk hier geweest was? Wat dunkt u, moeder Machteld?

- Dit zeggende, zag Ina Machteld zoo vorschend aan, dat deze voor een' oogenblik hare vastberadenheid scheen te verliezen. Zij werd verlegen met de zaak en wist niet, hoe te handelen. Dan spoedig herstelde zij zich en zeide: maar Ina, gij zegt zelve altijd: bij den Heer zijn alle dingen mogelijk; mogelijk zal het dus bij den Heer ook wel zijn, dat uw vader hier geweest is.

- Als ge waarlijk meent, wat gij daar zegt, zeide Ina, dan geloof ik ook dat mijn vader hier geweest is. - Ja, zeker! geloof ik dat, - ik geloof ook, dat ik hem binnen kort zien zal, zeide zij, toen zij zag, dat Machteld haar met eenen lagchenden half ongeloovigen blik aanzag. -

- Maar hoe kunt ge op die gedachte komen? zeide Machteld.

- Wel, zeide Ina, omdat ge mij nog in het geheel niet gezegd hebt, dat mijn vader niet hier zijn zou. O, indien ge soms weet, waar hij is, ik bid u, zeg het mij dan. De

Heer bestuurt toch ook onze droomen. Hij zou mij niet zóó en zoo dikwijls laten droomen, als Hij mij niet iets daardoor wilde mededeelen. Dat gelooft gij ook wel, niet waar? - Kom lieve moeder, ik zie het aan uw vriendelijk gelaat, ik zie het aan de tranen in uwe oogen, dat ge mij iets van mijnen vader zeggen kunt; och, doe het dan toch? -

Niet Machtelds mond, maar Machtelds oogen hadden haar verraden. Zij wist evenwel niet, hoe het aan te leggen, om het meisje niet te veel te schokken. Zij zweeg eenige oogenblikken. Aan ontkennen, dat gevoelde zij, viel niet meer te denken. - Onafgewend waren Ina's verlangende blikken op haar gevestigd. Eindelijk zeide zij:

Ja, gij hebt gelijk Ina; ik weet iets van uwen vader. Ik weet, dat hij leeft en dat hij gezond is. Dat heeft de Heer u door die droomen laten mededeelen.

Maar nu moet gij u stil en bedaard houden, anders zou uwe genezing zeer tegengewerkt worden; alle aandoening zou u nu schadelijk zijn. Stel u dus tevreden, met hetgene ik gezegd heb. Later wil ik u gaarne meer vertellen. -

- Maar lieve moeder! het verlangen naar hetgene ge mij nog meer vertellen kunt, zal mij meer pijnigen, dan elke mededeeling. Geloof mij, lieve, lieve moeder, ik zal zeer bedaard blijven; maar dan moet ge mij nog wat van mijnen vader vertellen. Is hij hier in het land? is hij hier in deze stad? - kan hij ook gisteren hier in de kamer geweest zijn? O, zeg het mij toch?

- Gij vraagt zooveel in eens, lieve Ina! Nu zijt ge al niet bedaard. Wilt ge wel gelooven, dat het mij spijt, dat ik het u gezegd heb. Ik had wijzer moeten zijn en u maar niets moeten zeggen. Nu zal ik er nog bijvoegen, dat uw vader hier in het land is. Is dit nu genoeg?

- Neen, lieve moeder, dit is niet genoeg, want ik zie het aan uwe oogen, ik zie het aan het gedurig breken van uwen draad bij het spinnen, dat mijn vader hier in de stad is en dat ik hem gisteren waarlijk gezien heb. Is het niet zoo? -

- Ja, lieve! het is zoo. De Heer is zoo goed en zoo vriendelijk voor ons geweest, om ons dat geluk te gunnen. Uw vader heeft u gezien en zoo ge rustig zijt, zult ge hem ook zien; maar gij moet nog eenigen tijd wachten. Dat wilt ge wel, niet waar? -

- Zoo was het dan geen droom, zeide Ina; de Heer zij gedankt en geprezen! Ja lieve moeder, nu wil ik wachten; geduldig wachten tot de Heer, die alles zoo ten goede over mij beschikt heeft, mij mijnen vader nog eens weder doet ontmoeten. Maar zeg mij eens, hoe is mijn vader hier gekomen? -

Machteld had zich wel voorgenomen te zwijgen, maar niemand zou haar beschuldigen van ontrouw aan haar plan, als hij getuige geweest was van het vleijen en smeeken van Ina. Het was niet mogelijk langer weerstand te bieden aan het verzoek van eene dochter, die iets van haren vader weten wilde. Machteld verhaalde dan ook met korte woorden, wat zij van de geschiedenis van de Montes vernomen had. - Voor Ina ging geen enkel woord verloren. Eindelijk zeide zij: Zoo moesten dan al mijne angsten en al mijn lijden dienen om mij mijnen vader weder in de armen te voeren: O Heer! hoe wonderlijk en liefderijk zijn uwe wegen. Ja, wat mij ook in de toekomst moge overkomen, aan U zal ik vasthouden, verheerlijkte Zaligmaker. Gij leidt uwe schapen op den regten weg en voert hen daar, waar uwe liefde het grootste geluk voor hen bereid heeft. O, vergeef het mij, dat ik zoo dikwijls aan uwe trouw gewanhoopt heb, en geef

mij een hart, dat in het vervolg alleen op u ziet, alleen naar u verlangt. - Nu zweeg zij. - Een rustige en blijde trek kwam er op haar gelaat en verving het angstige verwachtingvolle vragen, dat hare oogen deden, ook toen haar mond zweeg.

- Ik dank u lieve moeder! zeide zij. Gij hebt mij weder eene dienst gedaan, die zoo groot is, dat ik haar nimmer kan vergelden. Ik hoop nu ook te toonen, dat ik uwe liefde op prijs stel, door kalm en gelaten te wachten op de komst van mijnen lieven vader. Maar geloof mij, ik zou hem nu kunnen zien, zonder dat het mij schokken zou. Ik weet het, de Heer zal mij daartoe de kracht geven.

En ik beloof u, lieve Ina, dat gij uwen vader zien zult, zoo spoedig als dit maar geschieden kan. Nu zijt ge evenwel wat vermoeid. Ga nu nog een poosje rusten, dan begin ik ook aan 't huiswerk en kom over een uurtje terug. Ina volgde dien wijzen raad en begaf zich te bed. Machteld bergde haar spinnewiel, dat in dit uurtje al zeer weinig dienst gedaan had, en verliet de kamer.

Bij het openen der deur zag zij, tot hare verwondering, de Montes aan de deur staan. Hij had aan het verlangen, om zijne dochter te hooren spreken, niet langer weerstand kunnen bieden en was opgestaan om eens aan de deur van hare slaapkamer te luisteren. Daar had hij het geheele gesprek gehoord. Daar had hij evenzeer te strijden gehad, als zijne dochter, en wel tien malen had hij de klink der deur in de hand gehad, om binnen te gaan en te zeggen: hier is uw vader, Ina! Maar gelukkig had zijn verstand de overmagt behouden over zijne liefde, en was hij blijven luisteren.

Hoe het in zijn binnenste gesteld was, laat zich ligter gevoelen dan beschrijven. Dankbaarheid aan God en vurig verlangen om Ina te zien vervulden geheel zijn hart.

Toen zij in de voorkamer gekomen waren, was het gezelschap aanmerkelijk vermeerderd. Rudolf de riemsnijder, Petersen met zijne vrouw, de Baal met Maria en vrouwe van Diemen waren dien morgen aan het huis van de laatste te zamen gekomen. Na eenige gesprekken over hetgene den vorigen dag geschied was, had de prediker Arentsen een hartelijk gebed voor de herstelling van Ina gedaan; en de vrienden hadden na den afloop dezer bijeenkomst besloten om eens naar haar te gaan vernemen. Dat was de rede van hun hier zijn. Toen de Montes zoo vele belangstellenden zag, kon hij zijne tranen niet weerhouden. Waarlijk, zeide hij, het geluk, dat de Heer ons schenkt, is bijna te groot om het te dragen. Meer dan ooit gevoel ik het thans, dat de Heer ons niet doet naar onze zonden en dat hij ons niet vergeldt naar onze overtredingen. Nog eens bedankte hij Machteld voor al de liefde en trouwe, waarmede zij zijne dochter verpleegde; maar voegde er tevens bij, dat ook hij geloofde, dat hij heden Ina wel eens kon zien en spreken.

- Ik geloof het ook, zeide Machteld, heden middag, indien alles wel blijft. Ik had niet gedacht, dat Ina zich zoo kalm en bedaard houden zou, als zij gedaan heeft; ook aan haar, zie ik het, dat de Heer tot alles kracht geeft.

- En dat de Heer een verhoorder des gebeds is, voegde de Montes er bij.

De vrienden plaatsten zich in de groote voorkamer van de Ploegschaar. Daar was heel wat te spreken, te hooren en te leeren over de leidingen der Voorzienigheid. Aller hart werd vervuld met geloof en hope voor de toekomst.

- De Heer, die hier zoo zigtbaar heeft geholpen, zal ons ook wel verder helpen, zeide Maria. Wij zullen het nog wel

beleven, dat wij ook in de stad gerust en veilig bijeen kunnen komen om de woorden des levens te hooren.

- Dat geloof ik ook, zeide Petersen, maar het zal langs eenen moeijelijken en gevaarlijken weg daartoe komen; daar zal nog wel heel wat te lijden en te strijden zijn; maar dan ook zullen wij in de mogendheid des Heeren overwinnen.

- En als er te lijden en te strijden is, zeide vader Cozijnse, dan zult ge mij aan uwe zijde zien. Tot hiertoe heb ik mij altijd stil gehouden; dat zal verder niet meer zoo zijn. Mijne vrouw en ik, wij voegen ons van ganscher harte bij u. Met u willen wij bidden. Met u willen wij werken. Wij hebben nu gehoord en gezien, welke kracht het geloof aan Gods Woord geeft en welke heerlijke vruchten het voortbrengt. -

Onder dergelijke gesprekken verliep de tijd snel. De vrienden beloofden allen in den nanoen terug te komen om nog eens te hooren, hoe het met Ina was en verlieten met dankbare, opgeruimde harten de Ploegschaar. -

Ina lag in eenen gerusten slaap. Nu en dan ging de bezorgde Machteld eens naar haar zien. Maar geen zweem van onrust of bezorgdheid was op Ina's gelaat te bespeuren.

Het middagmaal was reeds gebruikt en nog sliep zij.

Moeder Machteld had haar spinnewiel weder voor de bedstede geplaatst en was juist van plan haar snorrend werkje aan te vangen, toen Ina wakker werd en zeide: zijt ge daar reeds weder, lieve moeder! Ik ben zeer verkwikt door den slaap en heb nu volstrekt niet gedroomd. Ik zou nu wel gaarne weder op zijn. Machteld had daar niets tegen en hielp haar weder in den leuningstoel. Vergenoegd en stil zaten de twee vrouwen bijeen. Er was te veel te denken, om veel te kunnen spreken. Machteld was nu de eerste, die de stilte afbrak. Zij zag het kalme en tevredene gelaat van

Ina en meende, dat nu misschien de geschiktste oogenblik daar was, om haar op het zien van haren vader voor te bereiden; daarom zeide zij:

Hebt gij nu geen verlangen om uwen vader eens te zien, of is dit niet zoo hevig meer als gisteren? Mij dunkt het zou wel te wenschen zijn, dat hij nu hier ware; het is nu zoo rustig en stil; vindt ge dat ook niet? -

- Ja, lieve moeder! altijd verlang ik om mijnen vader te zien; en heden nog vuriger, dan gisteren. Maar ik zal wachten, tot de tijd daar is. De Heer weet beter dan ik, wanneer dit geschieden moet. Ik ben daarop nu volkomen gerust. -

- Dan zal de Heer, dat vertrouwen ook niet beschamen, Ina; uw vader is weder in de stad gekomen.

- O, dat verheugt mij, zeide Ina, is hij ook hier in huis?

- Ja, zeide Machteld, hij is hier en als gij hem nu gaarne zaagt, dan zal ik hem roepen. Maar lieve meisje! bid om bedaard te blijven. Uw vader verlangt evenzeer om u te zien en te spreken, als gij naar hem verlangt; wil ik hem vragen, of hij eens bij u wil komen?

- O, zeide Ina, zou ik waarlijk nu reeds zoo gelukkig kunnen zijn? o, doe het dan, lieve moeder!

Machteld stond op, opende de deur en ging naar voren. De Montes zat in stille verwachting te peinzen over het verledene en over de toekomst en verheugde zich reeds over de gelukkige dagen, die hem nog te wachten stonden.

Machteld kwam bij hem en zeide: wanneer gij nu kalm en bedaard genoeg zijt om Ina te zien en te spreken, kom dan binnen. Zij is thans zeer rustig. Maar wat ik u bidden mag, tracht haar elke sterke aandoening te besparen.

Zonder een woord te spreken, stond de Montes op en volgde Machteld. In stilte dankte hij voor het geluk, dat hem te

wachten stond en bad hij om kracht en wijsheid. Zóó ging hij de kamer binnen.

Lieve vader! - Lieve Ina! -

Dat was alles, wat in de eerste oogenblikken gehoord werd. Hij drukte eene kus op haar voorhoofd en zeide, na een paar minuten zwijgens: Ina, de Heer heeft groote dingen aan ons gedaan! Hem zij de eer.

- En de dank, zeide Ina, van geheel ons leven. Nooit had ik gedacht, dat ik nog zoo gelukkig zou hebben kunnen worden hier beneden. Ik had alleen hoop om u in den Hemel weder te zien en nu schenkt de Heer ons nog dezen zegen. Hij is groot van goedertierenheid. De Heer is onze helper en ons schild. O mijn lieve vader, wat zullen wij dien trouwen God voor zijne genade vergelden? -

- Ons geheele leven Ina, moet een leven van lof en dank voor zijne zorge voor ons zijn, en ook thans moeten wij, uit dankbaarheid aan Hem elkander sparen. Kom zet u weder, Ina! ik zal tegen over u gaan zitten.

Ina zette zich weder in den gemakkelijken stoel, waarvan zij opgestaan was, bij het binnenkomen van haren vader en zeide: o lieve vader; ik kan het u niet genoeg herhalen, hoe de Heer al onze gebeden verhoord heeft. Ja mijne kleinste wenschen voor u heeft Hij vervuld. Ik wenschte, dat gij bij de preek zoudt mogen zijn, ofschoon ik in het geheel niet kon gissen, waar ge u bevondt, en ziet, het gebeurt. Juist daar moesten wij elkander wedervinden. o, Onuitsprekelijke liefde van God! -

Vrouwe van Diemen en de andere waren weder gekomen en op het vernemen van den welstand van Ina in de slaapkamer gegaan om ook het genoegen te hebben van haar eens te zien. -

Daar was spoedig het grootste gedeelte van het vroegere reisgezelschap naar Kuilenburg bijeen en Rudolf, die dit opmerkte, zeide tot Aart: Wel mijn jonge vriend, zoudt ge ooit hebben kunnen denken, dat dit de gevolgen zijn zouden van den houw, dien ge met de oude akse in de kloostertuindeur van het Goy gaaft? -

- Ja, zeide de Baal, wonderbaar en wonderbaar is het; maar nog is het ook, alsof ik hem hoor zeggen: in Gods naam dan! en daarmede vlogen de spaanders van de deur.

- Wat in 's Heeren naam geschiedt, wordt ook in 's Heeren kracht voleindigd, zeide Aart. Onze God doet niets ten halve. Hij zal ook hier verder zijn werk voleinden.

- Zoo zij het, zeide Rudolf.

Die in Godes bewaringh sterck
Hem begeeft onbesweken,
Die woont in een vast bollewerck,
Dies hy seer wel mag spreken,
End seggen by hem 't aller stondt:
God is myn hulpe crachtich,
Myn borcht end ooc myn vaste gront,
Daar ick op hoep eendrachtich.

Rudolfs verzen hadden zoo dikwerf aanleiding gegeven tot vroom gezang; nu deden zij het niet; maar ieder voelde zich tot vrolijke gedachten gestemd, die ook dan plaats hebben, wanneer geen oor die hoort, dan het Oor, dat ook de onuitgesproken zuchten verneemt. -

Aan Ina deed de belangstelling goed, maar zou zij haar geen kwaad doen, dan moest zij niet te lang duren. Daarom gaf vrouwe van Diemen spoedig eenen wenk tot vertrekken en na hartelijke zegenbeden was het gezelschap ook al ras tot de vijf huisgenooten verminderd.

Ina's herstelling ging voorspoedig. Haar vader besloot in Utrecht, dat hem nu zoo dierbaar geworden was, te komen wonen. Op de oude gracht huurde hij, niet ver van de Ploegschaar eene kleine woning, en onderhield zich en zijne dochter, die tot aan hare herstelling bij moeder Machteld bleef, door zijne bekwaamheid in het schrijven. Dat de vriendschapsband, onder zulke omstandigheden geknoopt, bestendig was, behoeft wel geene vermelding.

De hervorming nam meer en meer toe. Acht dagen na de preek buiten Cathrijne, werd er te Loevenhout, bij de Roode brug gepreekt en drie dagen later buiten de Tolsteegpoort.

Het huisgezin van vader Cozijnse, behalve Ina, woonde beide deze preken bij. Nog in dezelfde maand verkregen de Hervormden eene kerk in de Stad, maar niet, dan nadat er donkere wolken over hunne hoofden waren gedreven; en toen men hoopte in het rustig bezit der vrijheid te zijn om den Heer naar de overtuiging des harten te dienen, toen spande de boosheid alle krachten in om het begonnen werk te verstoren en velen van hen wier namen in dit verhaal voorkomen, hebben met hun bloed of hun leven het geloof in den Algenoegzamen Zaligmaker moeten bezegelen. Zoo werd ook in Utrecht de kerk der Hervorming in het bloed harer martelaren gebouwd.

En Hij, die deze kerk in Zijn bloed gesticht heeft, Hij beware en bescherme haar verder tot eer van Zijnen grooten Naam!